

Tractatus de morbis capitis externis / Domini Haguenot.

Contributors

Haguenot, Henri, 1687-1775.

Publication/Creation

Avenione [Avignon] : Ex officina Joannis Josephi Chabrier ..., 1751.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/h3p67aa3>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

of opp 57, 300/114

h

LIBRARY OF THE
MUSEUM OF COMPARATIVE ZOOLOGY
CAPITIS BRITANNICAE

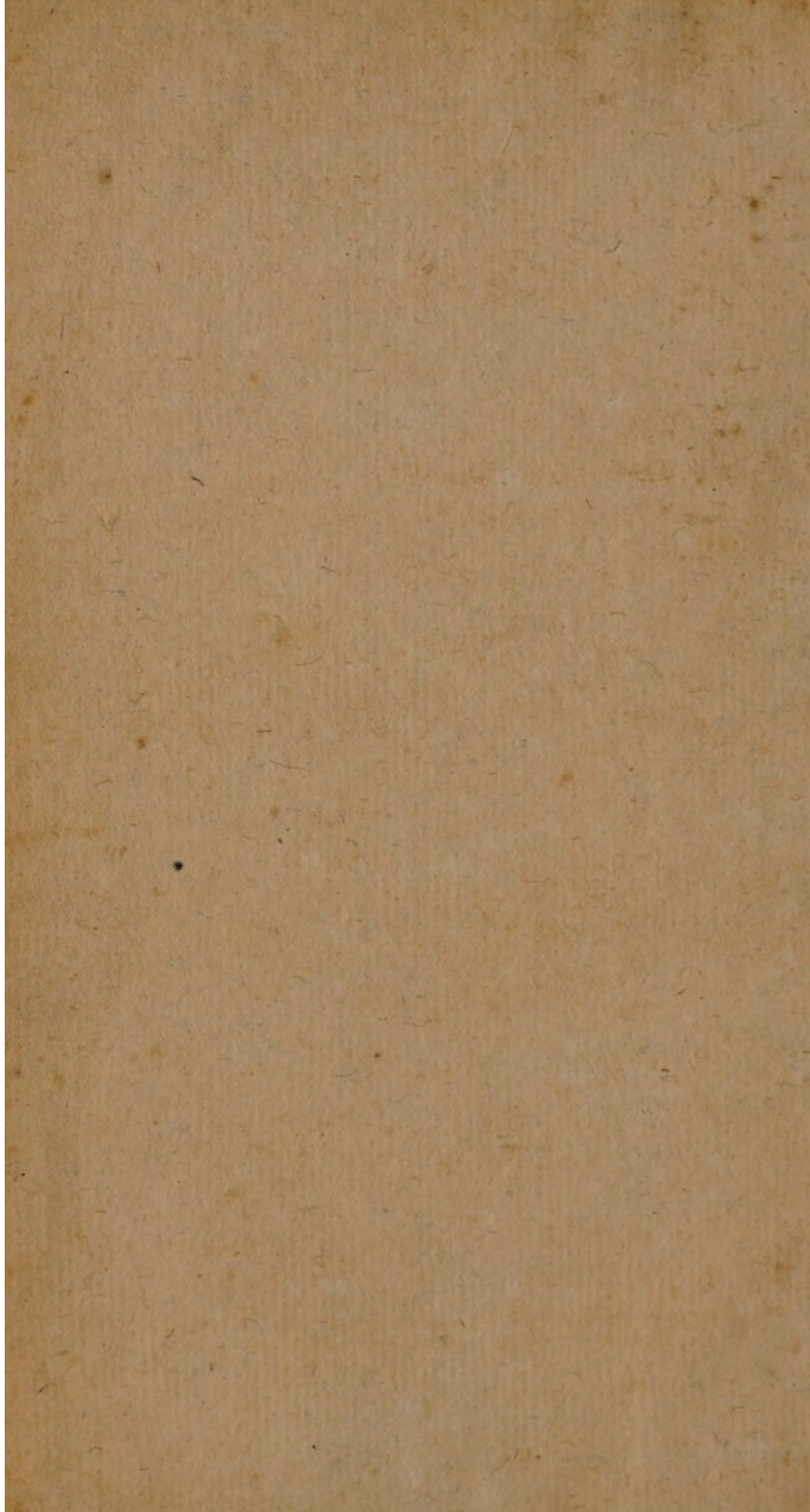
THE MUSEUM OF COMPARATIVE ZOOLOGY
HAS RECEIVED FROM THE

LIBRARY OF THE
MUSEUM OF COMPARATIVE ZOOLOGY

THE MUSEUM OF COMPARATIVE ZOOLOGY
HAS RECEIVED FROM THE

LIBRARY OF THE
MUSEUM OF COMPARATIVE ZOOLOGY

LIBRARY OF THE
MUSEUM OF COMPARATIVE ZOOLOGY
M.D.C.C.

TRACTATUS
DE
MORBIS
CAPITIS EXTERNIS.

DOMINI HAGUENOT, Regis Consilia-
rii, & in almâ Facultate Monspeliensi,
Medicinæ Regii Professoris.

*if Lud.
Med*

*fran. DuVal
Monsp.*

AVENIONE

Ex Officina JOANNIS JOSEPHI CHABRIER, in
Plateâ Collegii Typograp. & Bibliop.

M. D. CC. LI.

349291

TRACTATUS

DE

MORBIS

CAPITIS EXTERNIS

Domini Haeberot, R. M. C. G. M.
in ...
...

...

LECTURAE

DE MORBIS CAPITIS EXTERNIS

AVD. G. M.

TRACTATUS DE MORBIS CAPITIS EXTERNIS.

N exponendâ morborum capitis externorum æthiologiâ, perpendenda sunt vitia quibus partes externæ capitis affici solent; illud Sectione unicâ perficere conabimur; in quâ Morbos Capitis Externos, pro viribus exponemus.

SECTIO UNICA

DE MORBIS CAPITIS EXTERNIS.

Partes capitis externæ præcipuæ sunt oculi, aures, nares, lingua, & integumenta toti corporis habitui communia, singularum itaque harumce partium vitia hoc eodem ordine prosequi juvat quatuor distinctis Capitibus prætermis de industriâ Affectibus Cutaneis quorum explicatio ad Chirurgiam pertinet.

CAPUT I.

De morbis oculorum.

Pures in oculo partes considerandæ sese offerunt quarum præcipuæ sunt tunica oculum obvolventes, pupilla, humores varii, retina, caruncula lacrymalis, de quarum omnium vitiis sigillatim agendum est totidem Articulis sequentibus à partibus externis, & anticis oculi progrediendo ad posteriores quæ internis latent, nec deprehenduntur nisi Sectione.

ARTICULUS I.

De pterygio, seu ungue oculorum.

EX superiore, vel inferiore, vel laterali-
bus oculi partibus nascitur præternaturalis quædam ex-crescentia quæ nunc ad conjunctivam tunicam, nunc ad corneam, imò ad pupillam usquè sæpè exporrecta, easquè partes obtegens visioni plurimum officit.

Duplicem hujus ex-crescentiæ speciem Authores agnoscunt pro variâ ipsius naturâ, atque adeò quamlibet peculiari nomine insigniunt.

1°. Si ex-crescentia membranea sit pellucida, & unguis instar humani, aut alæ parvæ volucris extensæ versùs pupillam producat, &

unguis oculi, vel *ungula*, Græcis *Pterygium* dicitur: nonnullis quoque placuit eam *sagittam* appellare ob similitudinem quam habet aliquando cum triangulari sagittarum cuspide.

2°. Si excrefcentia rubra sit turgidis vasis sanguiferis interspersa, & contenti panni speciem deferat, Latinis *pannus*, *panniculus*, *tela*, *telaris excrefcentia* Arabibus verò *sebel* nuncupari consuevit.

Morbus hic ad tumorum genus revocari debet; potissimum in carunculâ lacrymali, in majore oculi cantho posita, & nihil aliud est quam ipsius expansio; nonnumquam tamen, licet rarius originem ducit ab adnatâ seu conjunctivâ tunicâ, cuius lamina exterior expansa prætermo- dum, & vel ex superiore, vel ex inferiore oculi parte, vel ex minore ejusdem angulo prodiens ad pupillam sensim progreditur.

DIFFERENTIÆ.

Peti debent differentiæ à sextuplici Capite
1°. A situ, alius enim in carunculâ lacrymali, alius in externâ adnatæ superficie collocatur sedem habet. 2°. A colore, ut dictum est, sic *Unguis* à *panno* discrepat. 3°. Ab excrefcentiæ consistentiâ quæ nunc crassa est, nunc carnosâ, nunc verò tenuis, & membranacea, nunc dura & mollis. 4°. Ab extensionis longitudine, modò enim excrefcentia adnata in tunicâ terminatur, modò ad corneam pergit, modò pupillam attingit. 5°. Pro vario quo partes dictas obvelat modò, nunc enim eas ita obtegit ut ab iis tamen facile separari queat nunc ipsis quasi continua pertinaciter adhæ-

rescit. 6°. Demum pro symptomatum diversitate *Unguis* vel *Pannus*, alius dicitur simplex, alius exulceratus, alius Cancrosus.

C A U S Æ.

Excrefcentia hæc in genere debetur majori fluidorum quantitati quâ vasa conjunctivæ, vel carunculæ lacrymalis dilatata majus spatium occupant, & solito magis prominent: hæc fluida duplicis sunt generis, vel sanguis, vel lymphæ; sanguis, si excrefcentia rubra sit, & inflammatione seu fluxione crescat; lymphæ verò si membranacea, pellucida, albicans & sensim, hoc est congestione generetur.

1°. omnis inflammatio supponit obicem in vasis sanguiferis, & cruorem in suis vasis hærentem & cumulantem, obex à triplici causâ producitur, obstructione, compressione & constrictione. 1°. vasa obstruuntur sanguifera à contento sanguine, vel violentius irruente ob vicinarum partium infarctum, sic diuturniori ophtalmiæ, inflammationi palpebrarum, narium, sic sacci nasali affectibus carunculæ inflammatio succedere solet, vel inspissato, vel ab aëre frigidiore, præsertim incalescentibus oculis, aliisque causis tam internis quàm externis. 2°. Conjunctivæ, vel carunculæ lacrymalis sanguifera comprimuntur à glandulis vicinis vasisque lymphaticis tumefactis, eo pacto tumescentibus tarsi glandulis, vel lymphæ ductibus conjunctivæ tunicæ pannum quandoque supervenire certum est. 3°. eadem vasa constringuntur si eorum fibræ tendineæ exquisito

sensu præditæ irritentur solito fortius, quod continget **O**b illapsa imprudenter in oculum corpora aspera & aëria, aliasque causas lacrymationem inducentes, puta fumum, aërem pulverulentum, ipsam etiam lacrymarum falsedinem.

1^a. Congestio fit ab humoribus lentè motis, atque expertibus fermentationis qualis est lymphæ, hæc autem aggeritur uberius propter obicem ductuum lymphaticorum; causæ verò ejusmodi obicis eadem admittendæ sunt, ac illæ à quibus pendet inflammatio, obstructio, compressio & constrictio; hoc interim discrimine quod inflammatione obex subito fiat ob vim sanguinis hærentis ac fermentescentis subitanæ, in congestione verò sensim, & sine sensu ob debilitatem lymphæ motum obstructio vasorum lymphaticorum lymphæ coagulatae, vel uberius appellentis, compressio earum, circumjacentium partium tumoribus, constrictio denique validioribus fibrarum sensibilibus crispaturis tribuenda, sic scirrhus glandularum per palpebræ cartilagineam, aut per adnatæ superficiem disseminatarum à lymphâ viru venereo, aut scrophuloso induratâ, sic aër nebulosus ac frigidus, nivea tempestas, sic variolarum aut morbillorum pustulæ in oculo enatae, sic carunculæ ulcera præsertim illa quorum labra sunt callosa, sic demùm fluxiones oculorum assiduæ, aliaque consimilia lymphæ congestionem nimiam in prædictis partibus, proindèque Pterygium remotè producant.

Oculorum debilitas, seu vasorum ad oculos pertinentium laxitas, vel angustia pro-

causis disponentibus habendæ sunt, atque hinc est cur ii quibus oculi multum prominent, vel nimium compressi sunt lippi, cutes, & ad opthalmiam proni cæteris frequentius hoc malo corripiuntur: similem ob causam Pterygium aliquando morbus est hæreditarius.

SYMPTOMATA.

Simptomata alia panno, alia Pterygio propria sunt, alia utroque communia. 1°. Quoad communia simptomata. 1°. In utroque morbo adest excresecntia, ut diximus, quæ à sanguinis vel lymphæ collectione nimiam deduci potest. 2°. Hoc genus excresecntiæ à partibus oculi quibuscumque inferiori, superiori, laterali, dextrâ, vel sinistrâ prodire Authorem monumenta notum faciunt quod quidem probat illam oriri à productione exterioris conjunctivæ laminæ nimium dilatatæ, sin autem à majori, & interno oculi cantho quod frequentius accidit, sobolescat non modo conjunctivam, sed potissimum lacrymalem carunculam ibidem sitam affici probabile est. 3°. excresecntia hæc scabra est & inæqualis ob inæqualem vasorum extensionem quâ fit ut venæ aliæ, aliis magis promineant hinc scabritici sensus nutantibus oculis percipitur. 4°. Eadem excresecntia pro majori minorivè vasorum extensione nunc juxtâ superficiem conjunctivæ dumtaxat, nunc longius ad corneam nempè producitur, nunc denique pupillam, vel ex parte, vel eam ex toto obtegit, hinc vel integra erit visio, vel obscura, vel penitus abolita. 5°. modò Unguis con-

conjunctivæ adhæret firmiter, ipsique continuus est, modò verò contiguus, & ab illo facile primùm fit, vel cum excrefcentia pendet ab extensione ipsius adnatæ tunicæ, cujus lamella exterior servat eam quam priùs habebat cum sublatâ inferiori laminâ continuitatem, vel quando carunculæ productio inveterata est, & lymphâ perpetim exundante veluti aliquo glutine suppositæ, conjunctivæ adnascitur, ipsique agglutinatur; contrà verò unguis ab adnatâ facile separabitur dum carunculæ extensio recens est.

2°. Symptomata panno propria sunt 1°. Rubicundus ejus color ob venarum turgescentiam quibus intèrpersus deprehenditur. 2°. Quoniam pannus à sanguine fit, & vel phlogosim, vel inflammationem adjunctam habet cæteris symptomatibus inflammationi propriis nempe calore & dolore stipabitur. 3°. Hæc symptomata pro majori aut minori infarctu, nunc mitia, nunc gravia futura sunt, hinc dolor interdum acutus interdum lævis & pruriginosus. 4°. Præpedito sanguinis circuitu per carunculam lacrymalem sanguis uberius ad vicinas partes divertet, easquè opplebit, hinc partium vicinarum nempe adnatæ tunicæ, palpebrarum & inflammatio, imò aucta infarctus vehementia tumor frontis ac superciliorum excitabitur. 5°. Sanguis si in suppuratum abeat abscessum, vel ulcus inferet, prout pus vel effundetur, vel in fistide continebitur, sin autem divisus ac tenuis factus discutiatur, vel à vasis resorbeatur, tumor resolutionis viâ terminabitur. 6°. Post factam resolutionem, si vasa solitum ac naturalem elaterem recuperent, san-

guinem aut lympham hærentem ex toto propellent, pristinaque restituetur carunculæ magnitudo, sin verò eadem vasa ultra tonum delata & laxiora liquorum stagnantium renitentiam superare nequeant, caruncula solito major permanebit; prius fit dum morbus recens est, posterius quando est inveteratus. 7°. Caruncula grandior perflare nequit sublatâ inflammatione quin perseveret aliquandiu, sin minus sanguinis, & saltem lymphæ hærentia, quin pariter laxata vasa sanguifera novum facile vitium suscipiant; ergò superstite carunculæ inflatione, vel Unguis novus à congestione lymphæ, vel novus pannus a cumulatò sanguine levi datâ occasione inducetur. 8°. Excrescentia quæ in panno observatur, carnosâ est, & satis crassa quod in hac tumoris specie plurima extendantur vasa tam sanguifera quam lymphatica, imò fungosæ carnes ac molliores liquorum appulsui facile cedant, multumque succrescant. Hoc autem præsertim observare licet in panno qui carunculæ exulcerate adnascitur. 9°. Tandem humores in fungosis hujus modi carnibus morantes vitiosam contrahunt acridinem, quâ solidis destruendis apti fiunt, hinc est cur pannus ab hiperfarcosi productus, non rarò carcinomatodem naturam induit. Symptomata Pterygium seu Unguem comitantia sunt.

1°. Color albicans qui à contento humore lymphatico naturâ suâ pellucido repetendus est.

2°. Excrescentia, undecumque orta fuerit, tenuis est admodum, membranæ similis, & pelliculam complanatam efformat.

quia pauca vasa , & minutissima tum carunculæ lacrymalis , tum exterioris adnatæ laminæ obstructa , & impedita juxtâ longitudinem dumtaxat expanduntur , obstante scilicet iteratâ palpebrarum superjectarum pressione , eorundem vasorum secundum latitudinem acreffione.

3°. Pterygium ab hærente & aggestâ lymphâ producitur ; verum lymphæ humor est lentè motus , nullamque proindè subitanam vim vasorum tunicis inferre potis est , sed potius sensim cumulata pelliculam quandam per gradus , ac pedetentim efformet , ergo pterygium a congestione fit , nulloque dolore , calore ve stipatur.

4°. Id genus excrescentiæ molle erit ac flexibile , si contenta lymphæ adhuc fluida sit , & simul tunicæ vasorum flexilitatem suam nondum amiserint. Secus verò si lymphæ ob diuturniorem moram obduruerit , pellicula dura ac schirrosa futura est.

5°. Idem accidit schirroso pterygio quod cæteris schirri speciebus , nempe quemadmodum schirrus mammarum , uteri , aïarumque partium , mutatâ humorum indole , vel in motum actis sopitis lymphæ salibus in cancrum abire solet , ita & quoque unguis topicorum ab usu , affricu nimio , ac repetito , aut vitiatâ sanguinis diathesi in cancrum tumorem aliquandò degenerat , quo in casu acriter dolet , pluribusque deinceps pustulis saniem jugiter fundentibus exasperatur.

D I A G N O S I S.

Oculorum excrescentiæ visu patent : an

fit pannus vel Pterygium ex ejus colore, & crassitudine facile dignoscitur. Tumorem cancerosum esse dolor lancinans, caro fungosa, fæda sanies & corrosiva manifestò indicant. Causæ remotæ ex antecedentibus & concomitantibus erui poterunt.

P R O G N O S I S.

Hic tumor satis gravis est tum ob molliorem, teneramque oculorum texturam quæ fortiora remedia non patitur, tum ob vitiatum visionis exercitium. Importunus quoque est ac molestus ob sensum alicujus corporis extranei, qui inter varios nictitationis motus percipitur, gravesque opthalmias quas accersere solet. Periculosus quandoque; imprimis si negligatur, quia ulcus, abscessum, aut cancerum advocat.

Varianda prognosis 1°. Pro variâ tumoris naturâ sic pannus facilius curatur Pterygio, quod fit per congestionem, & in quo lymphæ concreta, & indurata difficilius solvitur, nisi aliunde pannus ab hiperfarcosi pendeat, tunc enim imminet canceri periculum, sic etiam ulceratus, & cancerosus simplici periculosior futurus est.

2°. Pro diuturnitate morbi & extensionis magnitudine. Sic recens inveterato, sic ille qui ab adnatâ & corneâ facile dimovetur, eo qui strictè his tunicis adhærescit, sic demùm ille qui adnatam non prætergreditur, facilius cedit eo qui exporrigitur ad pupillam.

3°. Pro ægrotantium temperamento & ætate, sic juvenis senibus, sic robusti, &

optimæ temperaturæ homines delicatulis, strumosis, melancholicis, aliisque malè constitutis faciliùs perfanantur.

C U R A T I O.

Utrique excreſcentiæ ſpeciei remedia conveniunt, tam interna quàm topica, eorum tamen uſus variandus pro diverſis cauſis, diverſâque tumoris indole.

1°. Etenim in panno, præmiſſâ diætâ refrigerante, imprimis ſi inflammatio gravis ſit, venæ ſectio ſæpius iteranda quam in Pterygio, purgatio levis adhibenda, verbo pari ferè modo procedendum eſt, ac in opthalmiæ curatione de quâ inferius dicturi ſumus, principio topica, anodina, & demulcentia, poſtmodum reſolventia, poſtremò repellentia, & aſtringentia exterius applicanda ſunt. Si prædictis remediis inflammatio non reſolvatur, ſed in ſuppuratum abeat, & abſceſſum producat, promovenda abſceſſûs apertura, ulcus dein detergentibus & cicatrisantibus conſolidandum, ac tandem ſedata inflammatione, aut ſublatis ſymptomatis inflammationem ſubſequentibus ſuperſtes excreſcentia, ſi quæ ſit iisdem tractanda medicamentis, ac Unguis qui abſque ullâ præviâ inflammatione ab humorum congeſtione dependet.

2° In Ungue ſeu Pterygio præmiſſis univerſalibus prout opus fuerit attendendum maximè an recens morbus ſit, an inveteratus, ſi primum diverſi generis topica reſolventia adhibe quibus excreſcentia abſumatur, talia ſunt aquæ variæ diſtillatæ, che-

lidonii , euphrasiæ , raphani , fœniculi ,
 artemisiæ &c. Succis earumdem Plantarum ,
 vinum album cum saccharo candido , testa
 ovorum in aceto macerata , dein siccata , &
 in pollinario redacta , thus ; thutia præparata ,
 aloë , cornu cervi ustum , vitriolum album ,
 aqua benedicta *Rullandi* , cinis limacum ,
 æs ustum , ossa sæpiæ , lapis hæmatites ,
 aliaque benè multa ex quibus conficiuntur
 colliria in oculos guttatim identidem instil-
 landa , vel pulveres varii unguis inspergendi.
 Cave tamen saltem initio ab acriorum to-
 picorum ab usu , incipiendum est à mitiori-
 bus quæ minus irritant , & sine ullo dolo-
 ris sensu , ad validiora deinceps progredien-
 dum , imò verò his adjungenda sunt anodina
 & emollientia , ut minuatur partis tensio ,
 nimiaque topicorum acrimonia obtundatur.

Interim non omittenda sunt interna re-
 media , incidentia nempe & aperientia quæ
 sanguinem & lympham dividant , inter quæ
 primas tenent variæ chalybis , & mercurii
 præparata , &c. quibus hidrargirosis antepo-
 nenda est si Pterygium à viru venereo pro-
 duci , vel foveri sit suspicio.

Ubi verò tumor ob diuturnitatem altiores
 egit radices , actionem Medicamentorum
 eludit , proindèque ad opem Chirurgicam
 confugiendum est , quâ unguis filo duplica-
 to hinc & inde deligatus , atque suspensus
 scalpello incisório ad basim usque excinditur ;
 peractâ dein operatione vulnus abstergen-
 dum est , & cicatrice obducendum topicis
 convenientibus.

At si his omnibus incassum præscriptis aut
 neglectis , excrescentia in cancrum abierit

folia

sola superest palliativa curandi methodus, quæ ægrorum vitam prolatando sustentare possit.

ARTICULUS II.

De Anchilope.

Juxtâ majorem oculi canthum & nasi radicem aliquandò excitatur protuberantia quædam præternaturalis, seu tumor in punctis lacrymalibus, aut sacco nasali sedem habens qui Anchilops à Medicis nuncupatur.

D I F F E R E N T I Æ.

Hic tumor diversus est pro diversâ ipsius naturâ & magnitudine; sub 1°. respectu alius est inflammatorius & fit per fluxionem, alius verò inflammatione caret, & per congestionem generatur, prior ad Phlegmonem revocandus, posterior nunc simplex est sacci nasalis dilatatio varicosa seu hernia, vel ut aliis placet ejusdem sacci Hidrops, nunc Atheromatis, Meliceridis, aut Stheatomatis indolem refert.

2°. Pro tumoris magnitudine alius dicitur Anchilops superficialis, alius profundus.

C A U S Æ.

Si tumor inflammatorius sit aut schirrosus easdem agnoscit causas à quibus Pannum, vel Pterygium pendere supra ostendimus, ni-

mīrūm hærentiam & congestionem sanguinis, aut lymphæ in vasis quibus constat geminus punctorum lacrymalium ductus, vel ipsemet saccus nasalīs, undè suboritur tuberculum nunc rubrum, calens & dolens, nunc durum, renitens & indolens quibus ulterius enumerandis supersedere juvat, quoniam ex iis quæ in præcedenti Articulo dicta sunt, hæud ægrè repeti possunt.

Quod autem ad varicosam sacci nasalīs dilatationem spectat, quæ causa est Anchiropi propria, hæc à præpedito solito lacrymarum ad nares effluxu deducenda, quo fit ut lacrymalis humor suprâ obicem vim suam in ejusdem sacci latera exerat, ejusque pariter diducat, & extendat.

Verum inhibetur consuetus lacrymarum ad nares effluxus propter sacci nasalīs lacrymas excipientis obstructionem, compressionem, vel constrictionem.

1°. Sacci nasalīs obstructionem pariet, vel contentarum lacrymarum visciditas, quæ effluxui minùs comparatæ ultrâ progredi nequeunt, & viam pergere ad nares, vel tuberculum aliquod in sacci nasalīs cavitate genitum.

Humor lacrymalis præternaturalem visciditatem contrahet triplici potissimum ratione. 1°. Si justo crassior ac viscidior à sanguine ejusdem indolis secernatur. 2°. Si post factam secretionem aëre frigidiori, vel acidorum Colliriorum ab usu inspissetur. 3°. Si oneretur partibus extraneis quas fluiditatis motu secum abripit, deducitque ad saccum nasalem, tales sunt partes terreæ ab aëre pulverulento suppeditatæ, materiæ saniosæ,

aut purulentæ quæ ab ulceribus conjunctivæ, vel corneæ dimanant, limpiditudinis crassioris particulæ &c.

Tuberculum in sacci nasalîs cavo produ-
cetur, si glandulæ quæpiam quibus interna
eiusdem sacci facies undequaque consita est,
tumescent, tumescunt autem si humor muco-
sus obliniendo sacco nasalî destinatus in iis ob
crassitiem nimiam hæreat, & coacervetur.

Mucosi illius humoris visciditas, vel cau-
sis generalibus sanguinem inspissantibus, vel
vicio alicui peculiari puta veneno scorbutico,
cythereo, aut scrophuloso adscribenda.

2°. Saccus nasalîs, vel ductus gemini la-
crymales, ex quorum cohalitione saccus ille
efformatur comprimi nequeunt, nisi à par-
tibus viscidis intumefactis, proindèque evi-
dens est vasâ sanguifera aut lymphatica duc-
tibus ad saccum nasalêm pertingentibus pro-
xima, si prætermo- dum tumeant, iis com-
pressionem illatura, vel saccum nasalêm pa-
riter necessariò comprimendum si canalîs os-
seus quo veluti Thecâ ambitur, undique
exostosi afficiatur quod quidem vitium in
lue venereâ ossibus familiare est.

3°. Tandem sacci nasalîs tunica fortiùs
constringetur, ob validiores irritationes,
sympathicosque liquidi nervei influxus, qui-
bus ejus fibræ convulsivè crispantur. Irrita-
tiones illæ fiunt vel in ipsâmet sacci tunicâ,
vel in partibus vicinis, nempe oculo aut na-
ribus, prior fit ab humore lacrymali acriori,
aut corpusculis purulentis, saniosis, salinis,
cæterisque quomodocumque vellicantibus,
fæto, vel ab herrinis pariter acrioribus ve-
hementius insufflatis, vel denique à liquidis

in tunicæ substantiâ hærentibus collectis, & nervos nimium distrahentibus. Posterior vero à causis consimilibus in oculum, vel nares actionem suam edentibus, quibus liquidum nerveum in prædictas sacci nasalis fibras sympathicè determinatur.

Causæ remotæ & antecedentes ex sex rebus non naturalibus depromendæ sunt.

SIMPTOMATA.

10. In Anchilope afficiuntur punctorum lacrymalium ductus, aut saccus nasalis, ergo tumor juxtà majorem oculi canthum, & nasi radicem debet efflorescere, sive autem à sanguine, sive à lymphâ, sive ab humore lacrymali pendeat; perindè est ad partis elevationem, fluida enim cujuscumque generis sint morâ & quantitate vasa in quibus cumulantur, ampliant & extendunt.

20. Si tumor à sanguine oriatur, Phlegmonodes est, & adjuncta habet inflammationis simptomata, nempe calorem, ruborem & dolorem, quod potissimum à vi sanguinis vasa confestim expandentis repetendum censemus. si à lymphâ tumor durus est ac indolens, ob debiliorem lymphæ motum, ejusdemque indurescentiam, atque tunc pro variâ lymphæ indole, nempe prout hæc ad pulvis, mellis, aut sibi naturam vergit atheroma, meliceris, aut steatoma haberi potest. Tandem si ab humore lacrymali congesto producatur, varicosus futurus est, atque magis extensus quam in præviis casibus, in quibus circumscriptum nascitur tuberculum.

3°. A quâcumque causâ tumor ortum ha-

beat, nunc major, nunc minor est, nunc superficialius, nunc profundus, quod tum à diverso vasorum obice, tum à majori vasorum affectorum numero deduci debet.

4°. In anchilope saccum nazalem angustari necesse est, quod fieri nequit quin præpediatur solitus humoris lacrymalis ad nares progressus, hærebit ergò ille supra locum obstructum, novamque fluxuri humoris copiam ab ingressu arcebit, quæ extrà oculum per genas involuntariè effluet, hinc epiphora.

5°. Tumore à naribus versùs puncta lacrymalia exterius compresso contentus humor lacrymalis debet refluere in oculum quo exoneratus nazalis saccus paulisper detumescit, hinc in varicoso anchilope tumor facta compressione cessat, novaquè dein lacrymarum congestione iterum exurgit.

6°. Tumor in anchilope, qualiscumquè ille sit, nullâ stipatur solutione continui, nihil ergò perlucidis lacrymis admiscetur, quod eas turbulentas facere possit, proindèque lacrymalis humor compressione eductus lymphidus & vitii expers futurus est.

7°. Mucus narium non parùm ab humore lacrymali aqueo diluitur, ergò eo deficiente crassior erit & viscidior, parciùsque secerne-
tur, undè in anchilope siccior erit naris angulo oculi affecto prospiciens.

8°. Impedito humorum circuitu in punctis lacrymalibus aut in sacco nazali sanguis ad vasa viciniora uberius appellet, ergò caruncula lacrymalis quæ hisce partibus proxima est; sanguine copiosiore oppleta inflammabitur. Ex eadem ad conjunctivam irruentis sanguinis quantitate opthalmiam repetendam esse nemo non videt.

9°. Quamvis anchilops schirrosus sit aut varicosus, nequè inflammationem essentialiter adjunctam habeat saltèm initio, nonnumquam tamen, præsertim si perseveret, solet inflammatione stipari quia sacci nasalis vasa vel à lymphâ hærente, vel à lacrymis pariter collectis compressa, sanguinis circuitum interturbant.

10°. deniquè inflammatorius tumor sivè essentialis, sivè accidentalis fuerit, ruptis vasibus sanguiferis, sanguinis effusionem promovet, & puris generationi ansam præbet, hinc anchilops lapsu temporis in ulcus ægilopis nomine cognitum ut plurimum degenerat.

DIAGNOSIS.

Anchilops ex ejus sede & symptomatis jam enumeratis facilè dignoscitur, an autem inflammatorius sit, an schirrosus, au varicosus intelliget quisquis ad naturam tumoris, & symptomata attendet. Superficiarius & profundus ipsis nudis oculis patet, deniquè causæ ex indole tumoris antecedentibus, & concomitantibus cuilibet innotescere poterunt.

PROGNOSIS.

Anchilops difficilè curatur multiplici de causâ 1°. Quia remedia resolventia huic tumori sanando idonea inflammationem augent, si quæ sit, sin minus eam promovent. 2°. Quia adnatam tunicam irritando ophthalmiam sæpè pariunt. 3°. Quoniam difficilè admodum introduci possunt apta topica in partem punctorum lacrimalium, & præsertim sacci

nazalis abstractam. 4°. Demùm quod ob continuum oculorum motum nequeunt semel inducta satis diù contineri, quin potiùs repetitâ palpebrarum compressione, expressa brevi per puncta lacrymalia foras effluunt.

Importunus ac molestus tumor est propter epiphoram quam inducit. Inveteratus recenti, profundus superficiali periculosior. Tandem si carcinomatides fiat, periculosissimus censendus est ob gravem noxam quam infert vicinis partibus, eas exedendo, & ægilopem, ulcera phagædenica cariemquè ossium advocando.

CURATIO.

Ad curandum anchilopem habenda ratio causarum, nam prout illæ diversæ sunt diversimodè procedendum.

Dum anchilops pendet à sanguine aut lymphâ congestâ, & tuberculum producente simili fermè modò curandus est ac cæteri solent tumores inflammatorii, aut schirrofi remediis interiùs, & exteriùs usurpatis.

Quando varicosus est, videndum pariter quænam sit obstructionis causa, suis quæquè convenientibus auxiliis oppugnanda, nimirum si ab antecedente adnatæ aut corneæ ulcere ortum habeat, tractandum est ulcus modò in sequentibus articulis exponendo, si à viru venereo, scorbutico, strumoso instituenda therapèia quæ singulis his morbis debellandis, aut mitigandis competit.

Si causa externa sit & evidens qualis est lacrymarum visciditas ab Aëre frigido, pulverulento, spissis lippitudinis particulis factò,

aut collyriis acidis contracta citrà ullum sanguinis vitium, tunc curatio solis remediis externis feliciter absolvetur.

Si tumor humorum vitium præsupponat ex quo prima mali labes, & lacrymalis humoris crassities orta fuerit corrigenda vitiosa humorum crasis internis medicamentis incidentibus, aperientibus, & sanguinem dividentibus.

Posteà externa remedia sivè topica obstructo sacco nasali referando idonea in usum vocanda sunt tum diluentia, tum resolventia, inter quæ laudantur aquæ thermales, vinum tepidum, aquæ variæ ophtalmiæ, aliæque hujus generis tum naribus inspirata, tum instillata in oculos quibus materia obstruens mollior facta liquorum appellentium impulsui cedit, & expellitur, sicque canalis ab obstructione liberatur. Iisdem aquis thermalibus, naturâ suâ ferventibus, aut arte excalescentibus, præcipuè bellilucanis partem affectam expedit exterius irrigare; iis enim motu materiis hærentibus indito, tumor aliquandò resolvitur: herrina pariter attracta, & inspirata per nares, saccum nazalem irritando, ad fortiores contractiones stimulant, sicque obicem tollere valent obturaculum solvendo, eumque foras ejiciendo.

Verùm inter cætera præstant specilla Chirurgica tenuissima in alterutrum punctorum lacrymalium ductum immissa quibus iter ad nares recluditur, vel siphunculi quorum ministerio liquores in saccum nazalem injicere fas est, eluendis materiis impactis accommodatos.

ARTICULUS III.

De Ægilope.

ANchilops de quo jam superius dictum est si inflammatorius sit, aut inflammationem comitem sibi accersiverit, vel in abscessum qui deinceps rumpitur, vel in ulcus plerumque terminatur. Quoquomodo se res habeat, fit ægilops. Ægilopis enim nomine nihil aliud intelligitur quam punctorum lacrymalium, vel sacci nazalis ulcus ex prægressâ inflammatione, vel rupto abscessu oriundum. hoc vitio fertur capras præ cæteris animantibus frequenter affici, & idcirco ægilops dicitur à Græcis quasi oculus caprinus, Arabibus verò garab, & algarab.

DIFFERENTIÆ.

Ulcus sacci nazalis pro variâ puris indole & symptoma tum vehementiâ, nunc simplex est, nunc malignum, nunc cancrosum: simplex pus coctum, albicans, & legitimum fundit, malignum pus crudum, malè coctum; saniosumque suggerit, cancrosum denique sive carcinomatodes dolore lancinante stipatur, carnes exedit, fungos & calla excitat.

Alius quoque ægilops in solâ sacci nazalis exulceratione positus est, alius præter exulcerationem, obstructionem ejusdem sacci conjunctam habet: prior simpliciter exulceratus posterior verò ex obstructione, simul & exulceratione complicatus vocari potest.

CAUSÆ.

Quandoquidē ægilopis natura in ulcere consistit, purisque effluxus symptoma est huius affectui præcipuum, & essentialiale, videntur ex eo deducendæ causæ omnes tam proximæ quàm remotæ.

Vis igitur quâ abcessus cystis dirumpitur, & pus contentum effundit, vel ea quæcumque partis inflammatae suppurationem promovent pro duplici causâ proximâ haberi possunt.

1°. Rumpitur abscessus vel ex motu aliquo violento corporis, puta sternutatione, vel quia involvere fistidem efformantia, ab incluso pure extenuata, tandem rumpuntur vel ab eodem erumpuntur.

2°. In partibus inflammatis pus generatur dum ruptis vasis quibusdam sanguiferis, cætera ipsis vicina quæ integra remanent, pulsant fortius, sanguinemque & lympham in extremis vasorum ruptorum hærentem mutato colore in liquamen purulentum convertunt, quapropter præcedens inflammatio fisterophica, hoc est quæ cum sanguinis effusione fit ægilopem immediatè producet vitali vasorum integrorum motu præternaturam adaucto.

Cæteræ causæ antecedentes & remotæ eadem sunt ac anchilopis de quo supra.

SYMPTOMATA.

Prout simplex est ægilops vel cum obstructione conjunctus diversa habet symptomata jam enumeranda.

Si simplex sit sacci nazalis exulceratio sine obstructione ullâ ejusdem canalîs, planum est.

1°. Lacrimalem unâ cum sanguine aut, sanie ad cavitatem narium fluxurum via satis libera.

2°. Quoniam tamen materiæ purulentæ, aut saniosæ nimiâ suâ acredine saccum nazalem vel ejus emissarium irritant, stringunt, inflammant, vel mole suâ, & particularum crassitie obstruunt, futurum necessario ut illæ unâ cum lacrymis suprâ obicem detineantur, & saccum nazalem dilatent, hinc tumor ut in anchilope è quo pus vel sponte, vel in oculum defluendo dimanat, vel presso angulo exprimitur.

3°. Expressis materiis purulentis quæ tumorem antè efficiebant, hunc pro tempore subsidere necesse est, donec per novum, novusque lacrymalis humor denuò colligatur.

4°. Idem pus non modò saccum nazalem, & punctorum lacrymalium ductus copiâ suâ extendit, verùm etiam extrema eorundem punctorum ostia in oculum hiantia, per quæ subindè exprimitur, irritat, proindèque præpedito sanguinis circuitu ruborem, punctis prædictis lacrymalibus inflammatorium communicat.

Ubi verò exulceratio sacci nazalis tum obstructione complicatur, sive ob simultaneam causarum obstruentium, & ulcus inducentium actionem, sive ob ulcerum callos, fungosâque labia. sive ob crassiores puris moleculas ductum penitus occludentes, sive demùm ob convulsivam, uti mox dictum est, fibrarum crispaturam, tunc sequentia oriuntur symptomata, ac.

1°. Quidem obturato sacco nasali, vel ejus emissario, pus lacrymis admixtum, obstante impedimento, nequit transferri ad nares, undè contigit ut in anchilope siccitas narium.

2°. Colligenda igitur materies supra obicem quæ anchilopem seu turbeculum juxta nasi radicem inferet.

3°. Collectus humor, vel repleto ductu ab obice ad punctorum lacrymalium orificia pure tum copioso, tum cansticâ vi prædito, phlegmonodeâ rubedine afficientur; similem ab causam caruncula lacrymalis inflammabitur.

4°. Dum collecto humore plenus est ductus debebunt lacrymæ ob denegatum earumdem ingressum in puncta lacrymalia extrâ oculum effundi, ergò epiphora superveniet, eaque purulenta propter puris cum lacrymis commixtione.

5°. Partis exulceratæ labia tum lacrymis, tum humore è glandulis per sacci nasalis turricam dispersis secreto perpetim irrigantur, laxanturque, undè minuitur vis vasorum elastica, & lymphaticus humor ibidem secretus, minori vi actus, & moram trahens inspissatur, non parum aliundè conferunt ad hoc opus externi aëris frigiditas, imò fortè subtiliores particule puris inspissandæ lymphæ idoneæ, quæ extremos ductuum lymphaticorum meatus subeundo eidem lymphæ exiturienti viam præcludunt, hinc labrorum ulceris durities seu calli.

6°. Lympha indurata & crassifaceta si in motum concitetur, & cum vicino sanguine phlegmonem inducente permisceatur, faniem creat corrosivam carnes exidendi vi præditam

præditam, undè ulcus phagædenicum, & cancriforme evadet.

7°. *Ægilops* neglectus aut malè curatus cæterorum ulcerum more in quibus pus divitiùs coercetur sensim agit cuniculas, adeòque serpens in vicinas partes ulcus sinuosum seu fistulam lacrymalem infert.

8°. Tandem pus in fistuloso ulcere coercitum pro diversâ naturâ, diversâque partium dispositione, nunc apertâ cute exteriùs effunditur, nunc interiùs illatâ proximis ossibus carie sibi intercudit præter solitum in narium cavitatem, nunc demùm vel inferiùs, separato obice per assuetam viam, nempe per sacculum nasalem emissarium ad nares diffluit, vel superiùs ad oculos, palpebras, harumque cartilagineas irrepit easque partes infestat.

DIAGNOSIS.

Ægilopem simplex ac decens purulentæ materiæ effluxus manifestè indicat, distinguitur ab anchilope, quod in hoc lacrimæ limpide & intaminatæ per puncta lacrymalia exprimantur, in *ægilope* verò pus vel solum ac sincerum vel saltem lacrimis admixtum dilabatur, à fistulâ lacrymali differt ob sinus in quos abire solet *ægilops*, si inveteratus fuerit, specillo explorandus.

Similiter hujus affectus differentias noscere arduum non est, nam 1°. Simplex, malignus, & cancriformis, ut supra innuimus, ex notâ puris naturâ & symptomatibus cuiuslibet vel paululum attententi patent. 2°. Coniicitur exulcerari dumtaxat sacculum nasalem dum factâ compressione materia purulenta simul & in oculos defluit, & in na-

res truditur, obstrui verò & exulcerari eundem saccum ex siccitate narium, soloque puris effluxu per puncta lacrymalia certum est.

Causæ ægilopis remotæ, vel ab ægro, vel ab assistantibus summâ adhibitâ diligentia perquirendæ, expendendum quoque an bona sit, firmaque corporis constitutio an verò syphilitica, scorbutica, strumosa, &c.

PROGNOSIS.

Ægilops morbus est satis gravis, & curatu admodum difficilis, tum quia remedia ulcus detergentia, & consolidantia vix ac ne vix quidem in saccum nasalem immitti possunt, tum quia immissa difficilè retinentur, atque hinc est cur excitatis callis, & purulenta illicui è moram trahente sinus efformentur, ulcusque in fistulam lacrymalem ita frequenter facescat.

Indè colliges 1°. Ægilopem cancriformem, malignum simplici periculosiorem esse.

2°. Simpliciter exulceratum in quo pus minus stagnat, & per narium emissarium eliminatur, curam potius admittere quam ex obstructione simul & exulceratione complicatum, in quo præclusâ viâ ad nares cogitur pus supra obicem diutius remorari, vitiosumque contrahit naturam quâ carnes exedere, & calla generare aptum sit.

CURATIO.

Quemadmodum anchilops ita & ægilops duplici rentiorum genere expugnandus 1°.

Itaque conveniunt eà interna medicamina quæ in cæteris quibuscumque ulceribus internis præscribi à Medicis solent : missis ergò in antecessum diætâ demulcente , venæ sectione si opus sit , & blandiore Cathartico , lac vel asininum integrum , vel vaccinum cum infusione herbæ thè , aut plantarum vulnerariarum , vel cum decocto hordei , & graminis mixtum , dein coctum & ebuti ratum efficax medicina est.

1°. Utatur æger per mensem & ultrà , si stomachus ferat , lacte ; adhibenda quoque diluentia , & sanguinem leviter dividenda , seu ut aiunt depurantia (imprimis si calla adsint) qualia sunt juscula alterata herbis refrigerantibus & aperientibus , vel ex cancris fluviatilibus , & pullo juniori parata , decoctum leve sudorificum ex falsaparillâ , similiter balnea , aquæ minerales acidulæ , & balzama varia ad guttas aliquot cum sirupo capillorum veneris usurpata , V. G. balsamum toltitanum , peruvianum , aut de capahü mira præstant ; etenim sanguinis , & humorum molem fluidiorem reddere , eorum motum attemperare , eorumque acrimoniam demulcere valent.

2°. Quod spectat topica , videndum sedulo an obstructio facci nasalis ejusdem exulcerationi adjuncta sit , in quo casu conducit statim therapeia anchilopis in præcedenti articulo proposita , post modum ea quæ soli exulcerationi propria est.

Hæc autem triplicem habet scopum præcipuum primum ut callositates , si quæ tactu , aut specillis deprehenduntur , resolvantur , secundum ut pus , aut sanies ulceris absterga-

tur, tertium ut deterfum ulcus exsiccetur, & ad debitam cicatricem perducatur.

Primum scopum assequuntur emplastra varia resolventia parti tumidæ exterius applicata nempe emplastrum de diachilo simplici, vel de diabotano, vel de ranis cum mercurio, unctiones ex unguento Neapolitano factæ, aquæ rutæ cum tantillo unguenti ægyptiaci, vel apostolorum, vel viridis æris similiaque hujus generis irritantia siphunculorum ope injecta, quæ ultima topica cautè præscribenda, ne nimium irritando & dolorem intendendo ulceris labra inflamment.

Deindè ulcus detergendum est decocto hordei cum melle rosaceo, vino rubro tepido, aquis ophtalmicis variis quibus balzami aliqujus nonnullæ guttulæ adjiciuntur, aquis Thermalibus &c. quæ vel per nares inspiratione attrahenda sunt, vel per oculos syringe, aut parvis syphonibus immittenda, ut partes exulceratas attingant.

Tandem exsiccandum ulcus injectione aquæ secundo calcis cum sali ammoniaco, vel lixivio ex cinere & calce facto, imò ex sarcoticis & cicatrisantibus, nempe Aloë, Thure, Sarcocola, Alumine, sanguine Dragonis &c. fiant collyria modo jam dicto injicienda.

Insuper ægilopem solâ compressione exterius inductâ plerumque radicitus curatum fuisse compertum est, compressio hæc fit vacuato prius pure, ac dein pellicillis aliquotum super impositis, circulari fasciâ deligandis & continendis, vel ope ligaminis cujusdam ferrei nuperrimè inventi, eo pacto compressâ parte tumidâ, inhibetur novas puris genesis, novaque collectio, & sacci nasalis.

vasa plus æquo dilatata tonum suum recuperant.

ARTICULUS IV.

De Fistula Lacrymali.

Ubi primum ægilops inveteratus ulcus saniosum, profundum, callosum intulit, & sinuosus evasit, mutato nomine, fistula lacrymalis solet appellari. Per fistulam itaque lacrymalem nihil aliud intelligendum venit quàm fistulosum, seu sinuosum ulcus sacci nasalis, vel punctorum lacrymalium.

D I F F E R E N T I Æ.

Authores quidam duas fistulæ lacrymalis species assignant, spuriam unam seu notham, alteram veram seu legitimam cui allata definitio solum competit; hæ duæ fistulæ in majore oculi cantho suum habent exitum per quem inter se conveniunt, discrepant verò ratione originis, spuria namque ex superiore oculi parte materiam purulentam accipit, legitima autem puncta lacrymalia, aut saccum nasalem pro gemino puris fonte agnoscit, undè patet in fistulâ lacrymali verâ, partes lacrymis ad nares deducendis dicatas affici, secus verò esse sine labe in fistulâ quæ spuria nuncupatur.

C A U S Æ.

Quoniam verò hic agitur potissimum de fistulâ lacrymali verâ, cum insuper hæc fist-

tula ab Ægilope tantum differat quod in Ægilope simplex fit ulcus, in fistulâ verò lacrymali ulcus sinuosum, sequitur ea quæcumque sinus efficere poterunt inter causas fistulæ lacrymalis esse recensenda.

Statim autem puris moram, ejusque acrimoniam pro sinuum causâ proximâ statuere non dubitamus, quod quidem ratio suadet, firmat experientia; nam 1.° evidens est pus stagnare non posse, & cumulari in sacco nasali, quin vel illum extendat, vicinasque partes comprimat, undè præpedito in iis circuitu sanguis corrumpitur & abscessum generat, qui ruptus novum pus fundit cum sacci nasalis pure commiscendum, vel interstitia membranarum mole suâ & acrimoniâ quasi suffodiendo subeat, eaque ampliet. 2.° Observamus quotidie in cæteris corporis partibus pus genitum, nisi quam primùm educatur fistulas producere, sic in quibuslibet abscessibus pus diu retentum extenditur, serpitque adeò ut ex papulâ minimâ suppuratâ, nisi exterius rumpatur, pusque effundat, magnus quandoque abscessus suboritur. Similiter constat pus laudabile, albicans, & probè coctum, ut dicitur, lentius cuniculos agere pure sanioso, foetido & corrosivo, proindèque datur inferendum puris acridinem ad sinuum genesis proximè concurrere.

Retinetur pus in sacco nasali, quia vel saccus ille, vel ejus emissarium obstruitur. Obstruitur saccus nasalis à causis omnibus in Anchilope enumeratis quibus adjungi possunt fungosæ carnes & callosæ ex malè tractato Ægilope nimium accrescentes, nec non variolarum. Pusculæ in eo sacco enatæ, ex quibus

bus disruptis effusa sanies ductus coalitum promovet. Emissarium verò sacci nasal̄is obturabunt ulceris narium fungosa labia, aut excrementia poliposa.

Acrimonia puris vel ex morâ diuturniori, vel ex vitiatâ humorum indole deducenda.

Causæ externæ sunt ictus, casus ex alto, compressiones variæ &c.; causâ demùm disponens habeatur prædictarum partium angustia: sic eos quibus nasus multum depressus est præcæteris fistulæ lacrymali obnoxios esse certum est.

SIMPTOMATA.

1°. In incipiente fistulâ lacrymali quædam se produnt symptomata ut in Ægilope, nempe tumor in majore oculi cantho, quo compresso pus per puncta lacrymalia eructatur, naris siccitas, Epiphora, punctorum lacrymalium rubor, nec non carunculæ lacrymalis inflammatio, & abscessus quæ quidem omnia ex sacci nasal̄is obstructione, collectione puris, ejusdemque acrimoniâ facile repeti possunt.

2°. Cumulatum pus in fistuloso ulcere lacrymali comprimit Vasa lymphatica, unde lymphæ hæret, & obdurescit, callosaque ulceris labra efficit.

3°. Quandoque tanta fit in punctorum lacrymalium orificiis inflammatio, vel exulceratio, ut ea claudantur penitus, nequè ullatùm puris effluxui, tum lacrymarum ingressui via pateat, hinc fistula cæca futura est assiduâ lacrymatione stipata.

4°. Clausis eo pacto punctis lacrymalibus,

ac superflite interiùs obice , sàccum nasalem à contento , collectoque pure multò magis ampliari necesse est , imò & rumpi crescente puris copiâ , modò versus exteriora , & juxtà Palpebrarum comissuram , quo in casu aperta tandem cute & exulcerata patet fistulæ ingressus , modò ad interiora , & tunc pus vicina ossa , nempe os unguis , partem ossis plani & maxillaris corrumpit , & carie inficit.

5°. Verùm quoniam inter hæc ossa os unguis teneriùs est ac tenuiùs puris actionem cæteris potiùs experietur , & cariosum fiet , viamque eidem puri aperiet ad cellulas ossis Ethmoidei proximas , quibus simili carie infestatis fistula cum naribus communicabit , atque adeò pus in narium cavitatem prolabitur ; id autem præsertim continget in inveteratâ fistulâ.

6°. Denique si referatâ puris viâ per nares aperiantur puncta lacrymalia , tunc restituto lacrymalis humoris fluxu Epyphoram sistendam esse obvium est.

DIAGNOSIS.

Ulcus fistulosum non modo ex præcedente , & confirmato Ægilope , sed ex fluente sanie indicatur. Specillo insuper explorandum ut certior sit ejus Diagnosis , & ut fistula legitima à spuriâ distingui queat , ad hæc inducto pariter specillo innotescunt fistulæ profunditas , ejusque calla quæ ipso etiam tactu facile percipi possunt.

Ex diuturnitate ulceris , narium siccitate , & consequente copioso puris per nares effluxu

ossa erosa, & carie affecta fuisse suspicio est non mediocris, quod apertius patebit ex specillorum immisione quâ ossa inæqualia, & aspera persentiuntur.

De cœtero causarum Diagnos^{is} ut ex suprâ dictis liquet, ex antecedentibus obtinebitur.

P R O G N O S I S.

Omne ulcus sinuosum inveteratum est, & difficulter sanabile, ergo fistulæ lacrymalis Prognosis in genere mala, speciatim verò chronicus morbus est difficilis curationis, tum ob rationes superius in Anchilopis & Ægilopis Prognosi allatas, tum propter molliem sacci nasalis qui lacrymis contentis perpetuò madescit, imò ferè nusquam raciditus curatur, sed Epiphoram sæpissimè post se relinquit.

Non eadem interim Prognosis semper instituenda: 1°. enim fistula lacrymalis inveterata ob ossium cariem, & callos sinuum recenti difficilior curatur.

2°. Legitima spuriâ periculosior quia pus in hac minorem quam in illâ moram trahit, faciliusque favente situ elabatur.

3°. Ægrorum habitudinis habenda ratio est; sic in macilentis, siccis, melancholicis, scorbuticâ, strumosâ, aut venereâ lue iniquitatis, morbus hic vix curam suscipit, secus verò in robustis ac bonæ temperaturæ hominibus.

4°. Rupto ad exteriora tuberculo, & effuso pure minus est periculum, quàm si tuberculum versus interiora aperiatur, quia minus metuenda est ossium caries.

50. Si ulcus cancriforme evadat, summum imminet periculum, quia non modò remediis non cedit, sed iis potiùs exacerbatur.

60. Fistula lacrymalis insanabilis censenda si ab obstructione variolarum pustulis induta dependeat, vel si à perito alioquin Chirurgus operatio incassum instituta fuerit, superstitite adhuc ulcere fistuloso.

CURATIO.

Si recens sit fistula absque callis, & osium carie methodo ferè simili tractanda est ac *Ægilops*, compressione nimirum & injectionibus quæ quandoque feliciter succedunt.

Sin verò ulcus inveteratum sit callis refertum, corruptaque ossa & cariola, vel si remedia convenientia irrita fuerint, sola prodest operatio Chirurgica, utcumque tamen sæpè non rectè succedat.

Verum priusquam ad operationem deveniatur præparatione opus est præmissis ergò diæta, venæ sectione, unâ aut alterâ pro Medici iudicio, & lenioribus Catharticis, causæ variæ antecedentes quæ morbo occasionem dedere, & ægrorum status, atque temperamentum examinanda sunt, quapropter si lue veneræ, scorbuticæ, aut strumosa natales debeat; ulcus remediis cuilibet veneno extinguendo propriis debellandum.

Si à nimiâ sanguinis, & lacrymarum falsedine originem ducat, si ægri macilenti sint, & biliosi temperamenti lue imprimis & alia demulcentia in usum vocanda.

Si ex adverso ulcus ab humorum crassitie pendeat, si temperies ægrorum frigida sit

& melancholica, vel obstructionum signa ad-
sint, diluentia & aperientia præcedere de-
bent operationem.

Denique inflammatio si quæ sit, vel in
majore oculi cantho, vel in carunculâ lacry-
mali, imò & in ipsis oculis compescenda est
anodinis, refrigerantibus & demulcentibus.

Quibus æquâ lance ita perpensis Chirur-
gica operatio sine ulla temporis cunctatione,
tempestivè tamen instituenda sequenti me-
thodo.

1°. ægri sedentis caput, decussatis servî
manibus fronti applicatis Cathedræ dorso
pulsatur.

2°. Oculus sanus penicillis aquâ Rosarum
imbutis cooperiatur, & fasciâ diligetur.

3°. Morbofo oculo aponendum est parvum
coelheare argenteum ut non solum obveletur
oculus, sed immotus etiam detineatur.

4°. Detegendus incisionis locus, quod
præstabis cavitatem ulceris tactu, vel spe-
cillo explorando.

5°. Perspecto incisionis loco, fecetur
pars scalpro excisorio, & semicirculariter ea
lege... 1°. Ut pars sectionis convexa, na-
so, pars verò concava oculo obversa sit. 2°.
Ut sectionis angulus superior incipiat juxtâ
nasi radicem, seu in parte inferiori proces-
sus angularis interni ossis frontalis, vergat-
que semicirculariter ut jam dictum est ad nasi
latera, & tumorem ipsum, tandemque ad
partem illam ossis è quâ parvus obliquus du-
cit originem, terminerur. 3°. Ut media inci-
sionis pars à palpebrarum commissurâ tribus
ad minimum lineis distet, alioquin secto lo-
co in quo utraque palpebra coalescit, dira-
diarentur oculi, quod maximè vitandum.

6°. Demùm institutum , vulnus præfer-
tìm in mediâ sui parte convenienti instrumen-
to chirurgico dilatandum , & linamentis im-
plendum , ut cariota ossa apertius pateant ,
peractâ sectione oppugnari solet ossium ca-
ries pluribus auxiliis Chirurgicis , iisque di-
versis.

Alii pulveres corrosivos & ossa absumen-
tes adhibent , alii verò , quod potius est
partes carie affectas ex toto destruunt , id-
que duplici methodo vel. 1°. Eas stilo acu-
to perforando , ac diffringendo , deinceps-
que in tractando vulnere fragmenta ossium
educendo vel. 2°. Ferro candenti , seu Cau-
terio actuali quod suspensâ manu admoven-
dum est , quia os Unguis ob tenuitatem fa-
cilè rumpitur , ruptum verò fuisse & perfo-
ratum liquet ex fumo & sanguine qui è nari-
bus exeunt.

Hac arte paratur nova via lacrymis ad na-
rium cavitatem deciduis quam apertam ser-
vare posse sperant Chirurghi usque ad perfec-
tam curationem , spongiolam præparatam in
nares immittendo filo duplicato in medio li-
gatam , dein vulneris fundum linamentis
complendo , ac denique penicillis , fasciis-
que convenientibus partem obligando , pos-
tea vulnus tractant more solito , fungosas
carnes lapide caustico subitè comburendo ,
ne carnes excrescant citius quàm par est , &
cicatrisationi officiant.

Eâ quidem methodo probè curatur ulcus
lacrymale , & ossium Caries. Verùm quo-
quomodo instituta fuerit operatio igne vide-
licèt , aut solo ferro , molesta ferè semper
perstat epiphora , si quidem vix possibile est

ut

ut destructis punctis lacrymalibus aut sacco nasali, quamadmodum fieri assolet in prædictâ operatione, nova cudatur via lacrymis ad nares convehendis, cum accedente cicatrice vulneris apertura hinc indè carne operetur firmâ & solidâ quæ viam hanc novam penitus occludit, & obstruit.

ARTICULUS V.

De Epiphorâ

Fluidum lacrymale per glandulam innotatam dictam, & per infinita granula glandulosâ quibus conjunctiva exteriùs obrita est secretum, irrigandis oculis dicatum, fluiditate, pondere retro sequentis liquidi appulsu, & palpebrarum nictibus jugiter trusum, gemino foramine juxtâ angulum oculi internum palpebris insculpto excipitur, indèque ad narium cavitatem perpetim amandatur. Hic autem humor si præ copiâ majore in guttas abeat sensibiles quæ ex oculo per genas disfluant, lacrymas constituit, undè copiosa & sensibilis humoris oculos naturaliter irrorantis excretio, lacrymatio nuncupatur.

Excretio hæc vel ab animi pathematis tristiâ videlicet, amore, gaudio &c. excitatur, vel à causâ quâpiam præternaturali nox inferiùs investiganda. Prior tametsi naturalis non sit, quoniam tamen fit intrâ sanitatis limites, neque medicamentis indiget, in morborum albo non recensetur; de

posteriore igitur lacrymatione agere decrevimus quæ constans est præternaturalis, & Medicorum opem expostulat. Hanc alio nomine epiphoram vocant Authores, vel oculorum stillicidium.

D I F F E R E N T I Æ.

Epiphora alia simplex est, alia complicata, simplex appellatur dum sola adest fluxio, complicata dicitur, quando dolori, calori & rubori oculorum adjungitur, & cum inflammatione aut exulceratione adnatæ tunice, aut palpebrarum complicatur.

Dividi etiam potest in idiopathicam, & simptomaticam prout vel sola invadit independenter à præcedente aliquo morbo, quamquam rarius, vel ut vulgò fit, alios prævios affectus consequitur, puta anchiropem, ægylopem, fistulam lacrymalem, ophthalmiam, phlidtenas &c.

C A U S Æ.

Cum quantitas lacrymalis humoris exuperans, quæ non potest à punctis lacrymalibus admitti, lacrymas efformet, sequitur ea omnia epiphoram advocatura, quæ uberiores quam par est illius humoris fluxum promovebunt: uberiores autem futurus erit lacrymalis humoris fluxus, si iste humor vel copiâ solito majori secernatur, vel secretus utcumque naturali quantitate à punctis lacrymalibus absorberi nequeat; utrolibet modis contingerit, congerendum fore lacrymale fluidum in oculis, & sensibili guttarum

formâ effluxurum consequens est.

Primus humor lacrymalis copiosus secer-
netur quadruplici de causâ . . . 1°. Si sanguis
aquosior sit, & nimiâ feri copiâ refertus. 2°.
Si ad glandulas ejus secretioni servientes fre-
quentius, & uberius appellat. 3°. Si laxen-
tur earundem glandularum Sphincteres reti-
nendis humoribus à naturâ comparati. 4°.
Tandem si eadem glandulæ fortius constri-
gantur contentumque liquidum ubertim ex-
primant.

1°. Quoad aquosam sanguinis Diathesim,
quamvis hæc causâ universalis sit, nequè
proindè lacrymas potius quàm immodicam
quamcumque aliam evacuationem movere
queat, nihilominus tamen suppositâ in la-
crymali colo dispositione lacrymationis causa
haberi potest. Hanc autem sanguinis crasim
inferunt alimenta acria, piperata, potus ni-
mius vini præsertim & liquorum ardentium,
consuetæ evacuationes suppressæ, aliaque
quæ sanguinem dissolvunt, & in fluorem
quasi redigunt.

2°. Quantitas recrementorum quæ per
sua incervicula secernuntur, quantitati san-
guinis ad ea incervicula delati proportione
respondet, ergò si sanguis ad glandulas lacry-
mis secernendis dicatas copiosius accedat,
futurum necessariò ut lacrymæ quantitate
solito majore secernantur. Sanguis autem
uberius affluet ad glandulas suprâ dictas prop-
ter vicinarum partium infarctum, ratione
cujus ad vasa collateralia nempe ad eos caro-
tidum ramos qui glandulis lacrymalibus inse-
runtur, derivatur. Sic conjunctivæ, palpe-
brarum, cæterarumque partium inflamma-

tioni succedit aliquandò epiphora.

3°. Ex Anatomicis certum est extrema vaforum excretoriorum orificia vi quâdam constrictoriâ donari, quâ inhibetur continuus humoris effluxus, imò potius secretus humor in colo aliquandiù acervatur, ergò si præternaturam acciderit, ut glandularum lacrymalium sphincteres laxentur, sequitur eos retinendis lacrymis impares fore, hisque continuo, & jugiter fluentibus aditum concessuros; tale vitium observatur præcipuè in senibus in quibus multum debilitatur vis vaforum oscillatoria.

4°. demum ex constrictione solito fortiori & assiduâ glandularum contenta liquida magis urgeri, & assatim exprimi necesse est, constrictio igitur validior & frequentior glandularum lacrymalium epiphoram accerset; hæ verò glandulæ fortius ac frequentius constringentur ab influxu majori liquidi nervei quem pariunt reflexus ad cerebrum doloriferi; atque hinc est cur ex collyriorum acriorum abusu, ex illapsis in oculum corporibus asperis, falsis, rigidis, ex fumo &c. Epiphora quandoquè excitatur; idem præstant irritationes quas patiuntur ii qui ulceribus corneæ aut conjunctivæ, aut ophtalmiâ laborant, vel quorum lacrymæ falsæ sunt.

Etiam si humor lacrymalis naturali quantitate secernatur, si tamen aliundè nequeat à punctis lacrymalibus excipi, & ad nares protrudi planum est fore ut ille cumuletur in oculis, indèque foras & involuntariè dilabatur, atqui id ita fiet multiplici vitio... 1°. Punctorum lacrymalium nempe si illa inflammata impervia fiant, si obstruantur ab humore

lacrymali viscido, vel materiis purulentis, vel extraneis cum ipsis permixtis, si præternaturam constringantur... 2°. Vitio facci nasalis, vel ejusdem Emissarii, nimirum obstructione, compressione, aut constrictione de quibus satis superque dictum est in exponendâ superius anchilopis, ægilopis, & fistulæ lacrymalis æthiologiâ, ergò omnes prædictorum morborum quatenus arcent ab ingressu lacrymale fluidum, epiphoram inferre possunt.

Causæ antecedentes desumendæ sunt ex temperie ac statu sanguinis, & ex rebus non naturalibus malè usurpatis.

SIMPTOMATA.

Epiphora ut plurimum cæterorum affectuum symptoma est, non verò morbus per se; dum complicatur iisdem accidentibus itipari solet quibus stipatur morbus cui adjungitur, iis ergò exponendis supersedemus, in simplici verò sequentia oriuntur symptomata nempe.

1°. Lacrymalis humor, ut potè aqueus congeri nequit in oculis quin palpebræ utriusque præsertim verò inferioris textum laxet, neque laxari textura palpebræ, quin debilitato vasorum tono, sanguis hæreat, & phlogosim pariat, ergò epiphoram diuturniorem sequitur aliquando palpebrarum laxitas, & inflammatio.

2°. Pari ratione laxata caruncula lacrymalis rubore inflammatorio perfundetur.

3°. Ex defectu fluidi lacrymalis quo mucus narium diluitur, narium siccitas ad futura ut dictum de anchilope.

4°. Quoniam aqueus ille humor perpetim per genas diffluit, & cuti faciei adhærescit pelluciditatem aliquam genis conciliat, imò laxatis vasis sanguiferis, sanguinis circuitum retardat, & genarum ruborem inducit.

5°. Demùm sæpè fit ex nimiâ lacrymarum falsedine, ut irritentur oculi, pruriant, doleant, & inflammentur.

DIAGNOSIS.

Epiphoræ diagnosi evidens est, quandoquidem oculorum stillicidium visu patet.

Causæ pariter tacitè erui possunt attendendo ad ægrorum ætatem, ad sanguinis diathesim, ad oculorum, aut sacci nasalis vitia, & ad ea quæ præcesserunt.

PROGNOSIS.

Hic affectus ob continuum humoris fluxum quo madent oculi & genæ summam ægris affert molestiam.

Si recens sit, si à causis externis dumtaxat oriatur, si in juvenili ætate accidat, facile tollitur, nequè aliquandò eget operâ medici; secus verò si inveteratus sit, si fiat à depravatâ humorum crasi, & si senibus superveniat, in quo ultimo casu incurabilis censetur. Symptomaticæ epiphoræ eadem est prognosis à morborum quorum symptoma est, nempe phlictenarum, anchilopis, ægilopis, fistulæ lacrymalis, &c.

C U R A T I O.

Varia institui debet therapeia pro varietate causarum.

1°. Dùm pendet à morbis prægressis, & symptomatica est eos morbos fugare convenit; quibus sublatis per se & sine ullâ operatione evanescit, quâpropter si à sanguinis dissolutione, salsedine, & redundante sero producat, expedit incrassentia præscribere, eaque omnia quæ serosas partes luxuriantes evacuare apta sunt, suppressæ evacuationes restituendæ, & removenda ea quæ exsolutioni humorum ansam præbent. Si oculorum palpestrarum ve inflammationi, aut ulceribus supervenerit, his incommodis occurrendum est auxiliis in sequentibus exponendis. Si anchilopi, cæterisque sacci nasalis vitiis natalis debeat, remedia in tribus præcedentibus articulis proposita competunt.

2°. Aërum si idiopathica sit epiphora & independenter ab ullo alio affectu invadat ut præsertim contingit ætate senili ob glandularum laxitatem, tunc medicamina usurpanda sunt ipsi propria quibus satisfiat sequentibus indicationibus.

Prima indicatio, considerandus status sanguinis, atque si à naturali desciverit, convenientibus remediis, & laudabili diætâ restituendus, sin minùs eâdem operâ conservandus, quem in finem præter remedia vel demulcentia, & attemperantia, vel aperientia, & dividantia, utantur ægri cibis boni succi, & facilis coctionis, aërem vitent salsum, frigidum, pulverulentum; purum,

serenum, ac temperatum seligant erroresque in cæterarum rerum non naturalium. Usu caute declinent.

Secunda indicatio serum in sanguine luxurians : expurgandum evacuantibus, nempe venæ sectione, plus minusvè repetitâ, nisi ætas provecta fuerit, diaphoreticis, diureticis, & catharticis convenientibus.

Tertia indicatio, humor refluens revellendus, & ad alias vias derivandus, tum evacuantibus jam enumeratis, tum apophlegmatismis, hirudinibus pone aures applicatis, vesicatoriis, & cauteriis quorum ope ita suadente ratione, & docente experientiâ, fluxiones cæteroquin contumaces sæpè persanantur.

Quarta indicatio. Naturalis glandularum lacrymalium tonus redintegrandus, quod perficietur corroborantibus, exsiccantibus, & astringentibus tam internis quam externis. Interna sunt opiatae variae, & pulveres absorbentes; externa verò collyria cum astringentibus parata, nempe cum aquis rosarum, & plantaginis, vel fæniculi, cum thure, mastiche, tutia præparata, aloë in pulverem redacta, sarcocolla nutrita, aliisque sub finem opthalmiæ adhiberi solitis de quibus infra.

ARTICULUS VI.

De Encanthide.

IN utroque oculi majore cantho posita est quædam excreſcentia carneaglandulosæ fa-

bricæ, aliter caruncula dicta quæ ab antiquioribus medicis veluti lacrymarum inferniculum diù multumque habita carunculæ lacrymalis nomen accepit, quod etiam nunc hodiè retinet, quamvis nuperis Anatomicorum observationibus compertum sit carunculam hanc non lymphidi, & verè lacrymalis humoris, sed potius viscidæ cujusdam materiæ, lipitudini prorsus similis secretioni vacare.

Hæc caruncula duplici vitio vulgò afficitur, etenim vel incrementum suscipit præternaturale, vel minuitur ejus moles, imò absumitur.

Primum vitium de quo quæstio est in hoc articulo *Encanthis*, alterum verò de quo in sequenti articulo agetur *Rhyas* à græcis nominari consuevit.

Est itaque encanthis aucta præternaturam carunculæ lacrymalis magnitudo.

D I F F E R E N T I Æ.

Differentiæ hujus morbi petuntur à symptomatis immodicam carunculæ accressionibus comitantibus, simul & à causâ eandem accressionem producente, nempe prout caruncula increscens rubra est, mollis, consistentiæ carneæ, & à sanguine collecto fit vel prout albicans aliquantis per dura, & à lymphâ cumulata dependet nunc inflammatoria, nunc schirrosa nuncupari debet.

Dividi etiam potest in idiopathicam, & symptomaticam, in recentem, & inveteratam.

C A U S Æ.

Ex dictis colligendum datur simplicem fore

causam encanthis proximam, nempe sanguinem, aut lympham in carunculâ lacrymali hærentem, & in propriis vasis coacervatam quæ duo liquida modò suprâ exposito in præcedentibus articulis, nunc tumorem durum, & indolentem, nunc verò phlegmodoneum inferre valent.

Eorum autem humorum hærentiam, & collectionem in vasorum obicem refundes, obicem verò in obstructionem, compressionem, vel constrictionem vasorum sanguiferorum, aut lymphæ ductum carunculæ lacrymalis, denique ea vitia deduces. 1°. Ex copioso sanguinis, & lymphæ ad carunculam affluxu, 2°. Ex eorundem fluidorum impedito regressu, 3°. Ex irritationibus quæ vel in ipsâ carunculâ, vel in partibus vicinis fiunt, putà in conjunctivâ, punctis lacrymalibus, &c.

10. Sanguis aut lymphæ irruet copiosius solito ad lacrymalem carunculam, si cogatur derivare ad vasa arteriosa ejusdem carunculæ, aut ad lymphatica, propter vicinarum partium impedimenta ut in ophtalmiâ, anchilope, ægilope, fistulâ lacrymali, palpebrarum inflammatione, panno, Pterygio &c. atque hinc est cur encanthis his affectibus per sæpè succedat.

2°. Inhibebitur regressus sanguinis, aut lymphæ ad prædictam carunculam naturaliter affluentis, si comprimantur lymphaticæ venæ, aut sanguinæ, revehendis his humoribus destinatæ. Hanc compressionem parere potis est partium vicinarum in morbis jam enumeratis intumescentiâ.

11. Irritationes vel in carunculâ ipsâmet,

vel in partibus proximioribus factæ vasorum Carunculæ constrictionem, & angustiam promovent, influxus liquidi nervei simpaticos ubiores ad carunculam advocando: hinc inflammata, vel exulcerata caruncula brevi magnitudinem præter solitam acquirit, hinc pariter supervenit enchanthis oculorum, facci nasalis inflammationi, & ulceribus.

Patet exindè encanthidem prædictorum morborum esse ut plurimum symptoma, proindeque causas omnes quæ Pterygium, pannum, ophthalmiam anchilopem &c. remotè producant, inter causas encanthidis remotas annumerari posse.

SIMPTOMATA.

Quoniam duplicem encanthidis speciem admittimus, aliam quæ ad Phlegmones, aliam quæ ad Schirri naturam accedit, liquet statim diversa fore utriusque symptomata quæ utrique tumori propria sunt, nempe vel calorem, ruborem, & dolorem, vel durtiem, & indolentiam quorum omnium explanationem de industriâ mittimus ne actum agere videamur.

Prætereà nequit caruncula lacrymalis in nimiam molem increfcere quin vasa vicina comprimant, præsertim verò conjunctivæ, & punctorum lacrymalium, undè sequitur ophthalmia, & punctorum lacrymalium obstructio ac consequenter Epiphora.

DIAGNOSIS.

Encanthis visu dignoscitur, an sit schirro-

lus, vel inflammatorius ex symptomatis apertum fiet, cæteras causas remotas & antecedentes ab ægris, vel astantibus expiscaberis.

PROGNOSIS.

Hic morbus per se & ratione partis affectæ non est periculosus, præsertim si recens sit, sed incommodus dumtaxat ob sensum quemdam corporis extranei quem ægrotantes nictando percipiunt, vel ob excitatum oculorum stillicidium, interea solet aliquando in ulcus facefcere, imò & lapsu temporis incuriosè tractatum carcinomatodem naturam inducit in quo casu periculum protendit.

CURATIO.

Alia Therapeia interna esse debet, alia externa, utraque varianda pro variâ tumoris indole, namque si tumor calidus sit & phlegmonodeus, præmissis venæ sectionibus, diætâ tenui, & mitioribus purgantibus præstat admovere Topica anodina in principio, mox resolventia & astringentia; sin è contrâ tumor si schirrosus incidentia & aperientia interiùs, exteriùs verò resolventia applicentur quæ lympham hærentem dividant, & attenuent, ejusque indurescentiam præcaveant; deniquè si cancrum minetur ea in usum vocanda sunt quæ cancrum tumori- bus sanandis aut saltem sedandis conveniunt.

Ad hæc laudantur præprimis in enchanti- dis curatione cateretica carnibus succrescentibus exedendis paria initio leviora, talia sunt alumen ustum & in Alkool redactum & in

in carunculam insufflatum, æs viride, unguentum Apostolorum ægyptiacum, & similia, quibus frustra applicatis excindenda est caruncula, vel cauterio ut allis placet inurenda, eâ tamen adhibitâ cautione, ut non tota caruncula, sed pars illius dumtaxat superflua excindatur, aut caustico absumatur, aliòquin encanthis in Rhyadem degeneraret.

ARTICULUS VII.

De Rhyade.

RHyas sic dictus à voce græcâ *ρην* fluere, quod involuntarium lacrymarum excitet fluxum, morbus est priori planè oppositus, nempe in hoc decrescit præternaturam, vel assumitur caruncula lacrymalis, adeòque definiendus carunculæ imminutio maximâ lacrymatione stipata.

D I F F E R E N T I Æ.

Hinc statim Rhyas duplex statuitur pro vario morbi gradu, alius in quo minuitur dumtaxat moles carunculæ, alius in quo penitus absumitur, prior imperfectus seu partialis, posterior verò perfectus, seu totalis vocari potest.

C A U S Æ.

Causæ proximæ diminutionis & consump-

tionis carunculæ solâ intensione differunt, proindèque quoad agendi modum eadem sunt nequè enim credendum est hanc immutationem consistere in illius extenuatione, seu marcore, sed in exesione aliqua quæ ad certum gradum aucta absorptionem totalem inferet, ergo Rhyas qualiscumque sit à causis iisdem proximis exedentibus, & carunculæ substantiam destruentibus produci-
tur.

Destruetur autem magis minusvè carunculæ substantia, vel interiùs à liquoribus contentis, vel exteriùs à corrodentibus fluidis, aut ab instrumentis abscindentibus. Triplex ergò causa immediata Rhyadis futura est, nempe liquores in propriis vasis carunculæ contenti, fluida carunculam exteriùs irrorantia, ipsivè applicata, & instrumenta scindentia.

1°. Liquores contenti in carunculæ vasis illius textum destruent si retenti collectique tunicas vasorum disrumpant, ac dilacerent, vel contractâ acredine, & corrodendi vi, exedendis iisdem tunicis pares evadant, priùs fit in encanthide & carunculæ inflammatio-
ne, posteriùs verò in ejusdem ulcere, hinc sæpè Rhyas secundarius morbus est, & encanthidi, ægilopi, ophthalmiæ neglectis succedaneus.

2°. Inter ea quibus absorbitur exteriùs caruncula lacrymalis plurima recenseri possunt. 1°. Lacrymæ ipsæ acriores. 2°. Humor ille viscidus, & quasi sebaceus in caruncula secretus acrior factus. 3°. materiæ purulentæ & corrosivæ, vel ab adnatæ ulceribus, vel à pustulis variolæ profundioribus, vel ab ægi-

lope, aut fistulâ lacrymali suppeditatæ. 4°. Demum corpora acria carunculæ applicata nempe Collyria nimis erodentia, præcipuè verò caustica.

3°. Tandem instrumenta scindentia idem præstant resècando, & amputando carunculam, ut contingit in Chirurgicâ Pterygii, aut panni operatione, dum ab imperito Chirurgo vel tota caruncula, vel saltem ejus pars magna rescinditur.

Cœteræ causæ remotiores eædem sunt ac morborum quorum æthiologia superius exposita est, vel inferius exponenda.

SIMPTOMATA.

1°. Absumptâ lacrymali carunculâ quæ spatium inter utriusque palpebræ commissuram interjectum occupat, vacuum quoddam relinquitur, quo foramen anguli magis patescit, & latior apparet.

2°. Consumi nequit caruncula quin solvantur vasorum continuitas, neque vasorum continuitas solvi quin distractione fibrarum multiplici dolor exurgat levis tamèn & pruriginosus ob mollem minusque sensibilem carunculæ texturam.

3°. In Rhyade, præpedito sanguinis comætu per carunculam sanguis ad vicinas partes divertens, eas opplet, & ingurgitat, undè sequitur adnatæ, palpebrarum, & ductuum lacrymalium Phlogosis.

4°. Epiphora Rhyadis Comes repetenda est, vel ex inflammatione punctorum lacrymalium, vel ex eorundem convulsivâ contractione quibus lacrymalis humoris aditus ad

nares præcluditur, vel ex crispaturâ fibrarum glandulæ innominatæ, quâ expressus humor uberius quam par est à punctis lacrymalibus totus quantus est absorberi minimè potest.

5°. Ulceratâ quandoquè carunculâ fluentes lacrymæ purulentas partes secum adducunt, sicque non modò turbidæ fiunt, verùm etiam transeundo per genas pellem dilacerant, & rodunt.

6°. Denique Ichor ille purulentus tantàm interdum acquirit vim urendi, ut ulcus evadat phagædenicum & cancriformum.

DIAGNOSIS.

Rhyas nudis oculis innotescit, an à morbo aliquo prægresso originem ducat, an verò primarius morbus sit, similiter an à causis internis aut externis excitatus fuerit ab ægro vel ab assistantibus inquirendum.

PROGNOSIS.

Rhyas perfectus insanabilis est, hinc excisa operatione chirurgicâ caruncula restitui numquàm potest. Imperfectus verò si ei maturè occurratur, curam admittit, quatenus vasa carunculæ extensa ad naturalem ipsisque propriam magnitudinem perducantur, cancriformus remediis exasperatur, & sola palliativâ curâ indiget.

CURATIO.

Curatorie indicationes hæc sunt prima ut

tollatur causa, antecedens ac removeatur, secunda ut pars carunculæ absumpta restauretur, & denuò crescat, primam indicationem interna remedia, secundam topica implebunt.

Quoniam verò causâ antecedens multiplex esse potest, sedulò perpendendum nùm sit inflammatio, aut ulcus carunculæ, aut vicinarum partium, & cui causæ ea vitia debeantur, quâpropter si crassitiem, aut visciditatem humorum antecedentem arguant, diluentia & aperientia præmittenda, anodina, lacticina, aliaque id genus præscribenda sunt, quibus restituto sanguinis balzamo, semotisque vasorum impedimentis vasa ad coalitum aptiora fiant.

Quoad topica quæ alteri indicationi satisfaciunt ea debent esse sarcotica, & consolidantia quibus ad sananda ulcera utimur. Præcæteris commendantur thus, aloes, sanguis draconis, rosæ rubræ, nuces cupressi in aquâ rosarum, aut vino austero coctæ ex quibus variè permixtis fiunt collyria, subindè in oculos guttatim instillanda, item ablutio partis affectæ ex solo vino tepido, aut ex aquis belluræ facta, cæteraque medicamenta detergentia profunt.

ARTICULUS VIII.

De Ophthalmiâ.

Oculorum inflammatio à græcis ophthalmia dicitur, strictè autem solet usurpari à Medicis pro conjunctivæ tunicæ, seu adnætæ inflammatione,

Hinc statim facile est distinguere ophtalmiam ab inflammatione palpebrarum quæ nisi lædatur conjunctiva ophtalmiæ nomen non meretur, verùm hæ partes ut plurimum simul vitiantur, quod quidem accidit, quia alterius partis inflammatio communicatur alteri.

DIFFERENTIÆ.

Pro variâ symptomatum vehementiâ distinguitur ophtalmiâ in tharaxim, ophtalmiam propriè dictam & chemosim.

1°. Tharaxis levis est ophtalmia in quâ conjunctivæ tunica parùm rubet, ac dolet, latinis vocatur conturbatio, hæc plerumque in ophtalmiam degenerat veram, & spectatur tanquàm illius principium; hanc à causis externis dependere censent nonnulli, nempe à sole, fumo, pulvere &c. ità referente riverio, aut à causis quoque internis debiliter agentibus induci posse nihil repugnat.

2°. Ophtalmia propriè dicta tharaxi gravior, atque inflammatio intenso rubore, calore, ac dolore stipata, in quâ crassior lipitudo secernitur, quâ uterque oculorum limbus præsertim post somnum sibi mutuò adhærescit, hæc vulgò à causis internis producitur.

3°. Denique chemosis nomine intelligitur illa ophtalmiæ species quæ omnium gravissima est, & in quâ inversæ palpebræ ad coalitum venire nequeunt.

CAUSÆ.

Causa proxima & immediata ophtalmiæ sicut & cæterorum est hærentia & collectio

sanguinis fermentescentis, & vasa sanguifera prætermo- dum distendentis in adnatæ tuni- cæ vasis ipsismet sanguiferis. Causam verò con- junctam statuimus esse obicem qualemcum- que in vasis prædictis sanguiferis cujus ratio- ne sanguis retrò appellens truditur in latera tunicarum vasorum, colletusque auget nimio- perè pulsationes arteriarum imò & nonnun- quàm fertur ad vasa collateralia lymphatica.

Ex dictis sequitur sanguinis effusionem numquam posse producere tumorem inflam- matorium, undè ab eorum sententiâ discedi- mus qui inflammationis speciem duplicem ag- noscunt, aliam sitrophicam, aliam quæ sis- tropica nominatur; primam ab extravasatione sanguinis, secundam verò à simplici ejusdem stagnatione deducere amant, sed malè, san- guis enim extrà vasa effusus motu deposito nigrescit, rarefcentiæ incapax est, sympto- matisque inflammationis producendis minimè idoneus, ut probat partium sigillatio, seu echimosis, proindèque sitrophicam inflam- mationem à phlogosi simplici differre credi- mus quod in priori major sit, in posteriori verò levior inflammatio, si autem sanguis aliquandò inflammatione effundatur, quod negari non potest, tunc sanguinis effusio non debet considerari tanquam inflammationis causa sed potius tanquam illius effectus.

Hæret & congeritur sanguis in vasis con- junctivæ sanguiferis propter obicem, ut jam dictum est, quærendæ igitur istius causæ quæ tanquam remotæ opthalmiæ causæ censendæ sunt.

Hæ autem ad tres potissimum sicut in cæ- teris vasis reduci posse videntur, nimirum

ad obstructionem, compressionem, & constrictionem vasorum sanguiferorum quibus adnata tunica irrigua est.

1°. Obstruentur vasa sanguifera adnatæ tunicæ à contento sanguine, hic obstructionem pariet vel copiâ nimiâ, vel inferiori, & inæquali rarefactione, vel præternaturali suâ crassitie ac visciditate qua circuitu obeundo impar est, augebitur sanguinis quantitas in conjunctivæ valis vel propter causam universalem ut in plethorâ vel causâ aliquâ peculiari, si nempe obstruantur vasa collateralia, cogaturque sanguis ad conjunctivam copiosius irruere ut V. G. in capitis dolore, partium vicinarum inflammatione, erisipelate faciei, in ozænâ, affectibus cerebri &c. idem quoque continget inflammato alterutro oculo, quoniam tunc major solito sanguinis copia ad sanum alium oculum determinabitur, denique violentæ musculorum contractiones quibus vasa sanguinea comprimuntur, & sanguis expellitur (præsertim verò dum caput reclinatur, in quo situ anterioris liquidi columnæ pondus regressui obstat) ut observare est in vomitu, nausæâ, tussi, aliisque vehementibus corporis motibus eundem effectum præstare possunt ut cuilibet attendenti manifestum est.

Impensè rarefit sanguis in febribus, nihil mirum itaque his succedere inflammationem, præprimis si inæqualis sit motus ille rareficientiæ, & aliundè vasa conjunctivæ malè disposita sint.

Tandem crassitiem sanguinis plurima inferunt ex sexrebus non naturalibus deprompta, præcipuè verò & frequentius frigus suscep-

tum incalescentibus oculis, ventus frigidior, acidorum collyriorum usus præpofterus.

2°. Comprimuntur vasa conjunctivæ à partibus vicinis intumefactis, quales sunt vasa lymphatica per eandem tunicam dispersa, glandulæ lippitudinis secretioni dicatæ, glandula lacrymalis &c. sic tumoribus adnatæ, sic palpebrarum tuberculis, sic fistulæ lacrymali, aliisque morbis ophtalmiam supervenire quotidie experimur.

3°. Demùm constrictio vasorum adnatæ accepta referri debet in stamina tendinea quibus contexitur, hæc autem stamina stringentur fortius ab uberiori spirituum influxu quem promovent omnia quæcumque adnatam irritare possunt, talia sunt corpuscula ab igne præfervido emissa, fumus, aër pulverulentus, festucæ in oculum illapsæ, purulenta materies ab ulcere dimanans, pulveres acres in oculos insufflati ad curendas oculorum maculas, ipsa etiam lacrymarum acrimonia.

S I M P T O M A T A.

1°. Positâ sanguinis hærentiâ in vasis conjunctivæ debet columna retrò appellentis liquidi ad latera vasorum vim inferre ob obicem insuperabilem, extendendæ ergò sunt vasorum obstructorum tunicæ, & ampliandæ, undè partis elevatio seu tumor qui major aut minor est pro majori vel minori obice, proindèque pro majori; aut minori sanguinis collectione.

2°. In majori cantho, ut vulgò dicitur major est quale, sed sanguis in oculorum vasis majori copiâ congeritur in ophtalmiâ, imò

magis effervescent, ergo major futurus est in hoc morbo oculorum calor quam in statu naturali, prætereà solida magis oscillant.

3°. Partium rubedo à rubro sanguine eas alluente dependet, sed ea jam dictis sanguis in conjunctivæ vasis hærens impedit progressum retrosequentis columnæ, ejusque collectionem promovet, ergo conjunctiva rubore perfundi debet. Adde insuper ex infarctu vasorum sanguiferorum vasa collateralia arterio-lymphatica exonerari, quæ vasa in statu naturali lymphaticum succum pellucidum continentia jam genuino sanguine rutilante turgida non parum augent partis affectæ rubedinem.

4°. Tunicæ vasorum conjunctivæ extendi nequeunt ab hærente cumuloque sanguine, quin fibrillæ tunicarum nervæ multifariam distrahantur, nec ita distrahi quin repellantur spiritus ad cerebrum solito vehementius, undè valida fit fibrarum cerebri succussio, & dolorifica sensatio excitatur pro vario autem distractionis modo nunc gravans, nunc verò pungens dolor futurus est, nunc puriginosus dumtaxat ut in incipiente, & levi ophthalmiâ.

5°. Dolorificum à conjunctivâ tunicâ refluxum sequitur influxus sympathicus in conjunctivam ipsam, partesque ipsi proximas, proindèque in glandulam innominatam, quo utraque tunica invalidiores constrictionis nisus coacta serim lacrymale ubertim exprimit, quodcumque nequeat totum excipi à punctis lacrymalibus erumpit; hanc lacrymarum effusionem non parum auget earumdem acrimonia. Acrimoniam hanc demonstrat luce meridianâ clarius oculorum anguli & genarumerosio ita referente Riverio exercitatissimo,

6o. Inflammata conjunctiva, obstructisque ejusdem vasis sanguiferis debet sanguis ad vasa viciniora copiosius quam antea divertere, affluet ergo uberius ad palpebras, ad corneam, iridis, vuae, cristallini, & vitrei humoris vasa, similemque producet infarctum, hinc est quod plerumque ophthalmia praedictarum partium inflammatio succedat.

7o. Ab eadem causa deducendus est capitis dolor sive internus sive externus, & temporum pulsatio fortior.

8o. Non modo inflammantur, & intumescunt palpebrae, uti dictum est, ab irruente sanguine, verum etiam liquorem hunc spissum qui lippitudo dicitur, copiosiore secerunt in glandulis extremis palpebrarum limbis appositis, qui dein humor calore nimio exsiccatus crassescit, & lippitudinem constituit.

9o. Non possunt radii solares per corneam, humoresque inflammatos trajici, imo ad retinam fortassis pariter inflammatam impingere, quin has partes dolorifice succutiant, hinc dolorifica lucis sensatio quam sequitur ejusdem lucis horror.

10o. In ophthalmia gravi, quandoque ita inflammatur interna palpebrarum facies quae conjunctivae prospicit, ut aucta illius mole palpebras inverti, & extrorsum complicari necesse sit, ergo gravi ophthalmiae aliquando supervenit palpebrarum inversio ut in chemosi.

11o. Denique palpebrae ita inverti nequeunt, quin removeantur a se invicem, & hiatus quemdam inter utramque palpebram relinquant, in gravissima ergo ophthalmia,

nempè in chemosi non poterunt oculi à palpebris contegi.

DIAGNOSIS.

Ophtalmia visu patet quando est facta, imminens verò ex pruritu quodam, & puncturæ sensu, & calore prænunciatur, variæ ejus species ex variâ symptomatum vehementiâ facilè eruuntur ut ex suprâ dictis evidens est.

Ejusdem causas dignoscere difficilius est. Hæ tamen conjici poterunt ex antecedentibus, comitantibus, & subsequenter, nimirum inquirendum an præcesserint vigiliæ assiduæ, liquorum ardentium potus immodicus, ciborum acriorum ingurgitatio, immoderata exercitia, capitis dolor, quodpiam animi pathema vehemens, ut ira. Perpendendum pariter an æger plethoricus sit, temperamento acri & bilioso præditus, an lacrymatio copiosa sit, examinanda quoque est lacrymarum & præsertim sanguinis constitutio, quibus omnibus maturè pensitatis signaculorum innotescunt clarius.

PROGNOSIS.

Ophtalmia incommodus morbus est, præsertim si gravis sit, & in ultimo gradu ut est chemosis quia visionem impedit, si diù duret, abit in suppuratum, & ulcuscula in corneâ, & conjunctivâ producit, si verò levis sit facilè sedatur, & sine ullo periculo.

Alvi fluxus ophtalmiæ superveniens bonum
ex *Hipocrate* aphor. 17°, sect. 6a. idem dicendum

attendendum si restituatur aliqua evacuatio prius suppressa puta fluxus hæmorrhoidum, aut menstruorum, quia tollitur plethora, vel humores eo pacto minus affluunt ad oculum, & ad inferiora determinantur.

C U R A T I O.

In ophtalmiæ curatione internis simul & externis remediis opus est, ut præcipuæ indicationes adimpleantur quæ in omni inflammatione eadem sunt.

1°. Nempè minuenda est sanguinis copia ne ille irruat ad oculum quod præstabis phlebotamiâ plus minusvè repetitâ; & diætâ, imò setaceis & cauteriis quibus aliò determinantur humores.

2°. Cacoehilia primarum viarum quæ sæpè morbum producit aut saltem fovet everrenda purgantibus, quæ tamen levia esse debent, ne sanguinem accendant.

3°. Mitigandus est dolor narcoticis interioribus assumptis, imò & exterioribus applicatis, ex demulcentibus, & anodinis miscendo.

4°. Attendendum præprimis ad sanguinis constitutionem, seu diathesim, si crassa ac viscida sit incidentibus, & aperientibus corrigenda, si fervidior diluentibus & refrigerantibus compescenda, si tandem acrior demulcentibus, & incrassantibus attemperanda.

5°. Deniquè removendæ sunt causæ quæ ophtalmiæ locum dedere, vitentur alimenta pravi succi, motus corporis nimius, vigiliæ, loquela, ira, &c. indulgeant potius somno ægri, quiescant & in aëre puro, temperato, calido, & obscuro contineantur, atque hæc

sunt interna & universalia remedia quæ omni inflammationi competunt.

Externa verò seu topica varia pro vario morbi tempore sunt admovenda 1°. videlicet scæviente dolore anodina & demulcentia qualia sunt albumen ovi cum aquâ rosarum quassatum pulpa pomi cocti, vel putridi, lac recens, cataplasma de mica panis mucilago seminum psillii, aut cydoniorum & similia. 2°. Sedato paululùm dolore resolventia proficua sunt, ut vinum calens, sanguis columbinus; aquæ thermales quibus caput irrigari multùm prodest. 3°. Demùm declinante morbo repellentia seu astringentia qua vasorum tonum corroborant adhibere convenit ut V. G. vitriolum album, sal saturni, tutia in pulverem redacta, ex quibus cum aquâ plantaginis aut foeniculi collyria conficiuntur utilissima.

ARTICULUS IX.

De Phlictanis.

Pustulæ quædam ex anthematum pustulis similis in tunicâ corneâ & conjunctivâ nonnumquam extuberant lymphatico & pellucido humore repletæ; grana milii, magnitudine adæquantes quæ græcis phlictænædictæ fuere à fervendo quod vel aquæ ferventis bullas, vel eas vesiculas quæ ex combustione in cuticulâ erumpunt, satis aptè referant.

Sunt itaque phlictænæ parvæ quædam vesiculæ granis milii mole æquales, aquâ plenæ

in adnatæ, & corneâ excitari solitæ.

DIFFERENTIÆ.

Phlictænarum nulla alia statui potest differentia præter illam quæ petitur à symptomatis quæ prout gravia, aut levia sunt, phlictænas magis minusvè periculosas constituunt, quidam eas distingunt ratione sedis quatenus aliæ corneam, aliæ conjunctivam, afficiunt, imò ratione magnitudinis, nam aliæ majores sunt, aliæ minores, aliæ superficiariæ &, aliæ profundiores.

CAUSÆ.

Quoniam diversa tumorum natura pendet ab humoribus à quibus induci solent, sequitur ad eruendas illorum causas, sedulo examinandam esse humorum tumores producentium indolem, sed Phlictænae ut jam innuimus vesiculosæ sunt, & plenæ humore quodam pellucido lymphæ humanæ haud absimili. Hic ergò ille humor lymphaticus pro causâ hujusmodi vesicularum immediatâ habendus est.

Lympha autem duplici modò potest vesiculas efformare; vel dilatando simpliciter vasa ipsa lymphatica quibus coercetur; vel disruptis iis vasis subeundo partium interstitia, utrovis enim modò hærens vel effusa partem in tumorem vesiculosum attollet.

1°. Hærens lympha & prætermodùm collecta in propriâ vasorum cavitate, vel in granulis iis glandulosis quibus totam corneæ, & conjunctivæ faciem obsitam esse antopsia ant-

tomica notum est, subrotundum tumorem pariet ob figuram quasi sphaericam, quam affectant praedicta vasa, vel glandulae dum contento suo liquore plus aequo turgent.

2°. Eadem lymphæ extra vasa effusa, & in interstitia partium insinuat avesculas sibi cudet, simili prorsus ratione qua admoto ferro candenti propè cuticulam hanc in vesiculas assurgere observamus, ruptis scilicet fibris tendineis quibus quasi totidem vinculis cuticula subjectæ cuti annectitur.

Patet exindè ea omnia inter causas phlyctænarum remotas esse annumeranda quæ possunt naturalem lymphæ comœatum per corneam aut conjunctivam præpedire lymphaticarum tunicarum vasa obstruendo, comprimendo, vel constringendo.

Obstruentur vasa lymphatica à concluso liquido crassiori, & tenaciori, proindèque ad circulandum minus idoneo; contentum verò liquidum lymphaticum crassitiem contrahet à causis vel internis, vel externis, internæ sunt cruditates acidæ sanguinem inspissantes, ipsaque crassior, ac viscidior sanguinis constitutio, præcipuè scorbutica, aut strumosa cui non infrequenter supervenire phlyctænas docet experientia. Externæ verò causæ sunt ventus frigidior, frigus præposterum, collyriorum abusus quæ vel frigiditate simpliciter lymphæ motum retardando, vel subtilioribus spiculis eandem cogendo vasa obturant.

Vasorum lymphaticorum compressio adscribenda vicinarum partium tumoribus, ut V. G. conjunctivæ inflammationi, vel tuberculis in oculorum confiniis enatis, aliisque vel diuturniori musculorum oculi motibus servien-

tium convulsioni denique venæ lymphaticæ constringentur multiplici de causâ. 1º. Externi acris frigiditate, aut caliditate quibus strictius adunata, addensata, vel nimium exsiccata conjunctivæ stamina crispantur, & excorugantur. 2º. Adnatæ, corneæ, cæterarumque partium vicinarum inflammatione quâ tendinei villi arctantur. 3º. Earumdem partium exulceratione. 4º. Lacrymarum salfedine. 5º. Collyriorum acriorum usu.

S I M P T O M A T A.

1º. Hæ vesiculæ ut plurimum pellucidæ sunt à lymphâ contentæ quæ pellucida est, aliquandò tamen in ambitu subnigro, vel rubro colore donantur ob compressionem vasis sanguiferis illatam, qua sanguis hæret & propriam suam naturam rubedinem vel nigredinem parti tumentis conciliat.

2º. Phlictænæ si diuturniores sint indurantur, tum quia lymphaticus latex in vesiculis retentus crassescit, dissipatis aqueis, volatilibusque partibus, tum quia vasa vicina lymphatica crescente tumore sensim compressa ingurgitantur.

3º. Ophthalmia Phlictænis superveniens repeti debet à nimia collecti liquoris copia quâ fit ut sanguis ipse permeet vasa sanguifera conjunctivæ, atque hinc cætera symptomata ophthalmiæ de quibus articulo præcedenti diximus oriri necesse est.

4º. Inflammata conjunctivâ, vel phlogosi affectâ non modò sanguis uberius affluit ad collateralia vasa præsertim verò glandulæ innominatæ, unde humoris lacrymalis secretio

major, verum etiam influxus sympathici funt frequentiores & copiosiores in villos prælaudatæ glandulæ tendineos quibus constrictis lacrymale fluidum majori quantitate exprimi debet, undè epiphora.

5°. Incipientibus Phlictænis dolor levis est, & pruriginosus dumtaxat ob minorem causæ morbificæ energiam, minoremque vasorum distensionem à phlogosi inductam.

6°. Si phlictænæ in pupillâ sedem habeant, visioni plurimum officiant, imprimis si sint induratæ, quia transitum radiorum lucistrans oculorum humores præpedient.

7°. nonnumquàm ità distenduntur vesicularum parietes, ut tandem tenuiores facti disrumpantur conferente alioquin suum symbolum feri acredine qua vesicula paulatim eroditur. Imò si cornea tota infarciatur vel tanta sit humoris corrodingi vis ut non modò ille vim suam inferat, in pelliculam quâ vesiculæ exterius obteguntur, sed etiam in eam partem vesiculæ quæ fundum oculi respicit, hinc rupta vel erosa tota cornea humor aqueus foras effundetur.

8°. Ruptionem aut erosionem vesicularum sequuntur ulcuscula corneæ, vel adnatæ quæ nunc superficialia sunt nunc profunda pro majori aut minori vasorum infarctu, & pro diversâ puris indole.

9°. His ulculculis quandoque succedunt carcinomata ob notabile puris & lymphæ vitium.

10°. Si conjunctiva vel subjecta sclerotis, sive cornea exulceretur liquet sublatis earum membranarum ruptione aut erosionem tenuioribus lamellis fore necessariò ut prædictæ tu-

nicæ in parte erosâ aut ruptâ minùs firmæ ,
faciliùs cedant , & à conclusis oculorum hu-
moribus magis extendantur , seu extrorsum
pellantur , quod fieri nequit , quin hac in
parte oculi promineant.

D I A G N O S I S.

Phlietænæ simplici visu patent , pari ra-
tione distinguuntur facile ulcuscula his succe-
dere solita. Diagnôsis verò causarum antece-
dentium difficilîus attingi potest , & coniec-
turis tantum ex cognitæ præcedentium , aut
concomitantium historiâ.

P R O G N O S I S.

Phlietænæ in genere periculosæ sunt quia
delicatiorem oculorum texturam notabiliter
labefactant , & visioni nocent , imò curatu
admodum difficiles quia remedia ipsis appli-
cari difficilè possunt.

Varianda tamèn earum pustularum Prog-
nôsis pro varietate sedis , symptomatum qui-
bus stipantur , & causæ eas inducentis.

1°. Ratione sedis magis minusvè sunt pe-
riculosæ , sic Phlietænas in conjunctivæ ena-
tas faciliùs curari experientia docet iis quæ
in corneâ producuntur , quibus curatis exci-
tata cicatrice visus aboletur.

2°. Si gravis urgeat dolor , partiumque
vicinarum inflammatio , imminens suppura-
tio pertinescenda , secus verò pustulæ reso-
lutionis via curari possunt , hinc quoque evi-
dens est profundiores superficiariis esse gra-
viores.

30. Demùm si ab externâ causâ pendeant minus habent periculi quàm si à causâ latente quæ non modo ulcera, verùm etiam carcinomata sæpè advocat.

CURATIO.

Medicamenta eadem quæ ophtalmiæ curandæ conveniunt, ut supra dictum est, Phlietænis profunt, si cum ophtalmiâ complicentur quæ quidem hic repetere inane prorsus foret, & supervacaneum.

Sedatâ autem ophtalmiâ si adfuerit, vel initio morbi si nulla sit inflammatio ea usurpanda sunt topica quæ valent lympham congestam dividere atque resolvere, qualia sunt resolventia, statim leviora, ut aquæ variæ stillatitiæ verbenæ, rutæ; chælidonii, euphrasiæ, fæniculi &c., decoctum florum Chamæmeli, Meliloti, seminum Fænugræci, aquæ thermales, vinum rubrum tepidum, aqua distillata ex cancris fluviatilibus, aut ex bile variorum animalium.

Quibus ità præmissis resolventia fortiora in usum vocentur, imò exsiccantia, & astringentia ad restituendum pristinum & naturalem tonum vasorum, inter quæ laudantur plurimùm tutia præparata, lapis calaminaris, vitriolum album, aliaque id genus quæ declinante ophtalmiâ præscribi solent.

Nec omittenda pariter hoc in casu sanguinem incidentia, & dividenda interiùs assumpta, præsertim si labes scrophulosa in causâ sit, in hunc finem commendantur varia Martis præparata, pulvis mille pedum, remedia mercurialia, aliaque sanguinem depurantia.

Si hisce remediis incassum adhibitis pustula magis ac magis increfcatur, aut argentea, quâ perforanda est vesicula, promovendus est contenti humoris fluxus, quod tamen cum aliquâ cautelâ fieri debet, & in Phlictanis superficialiis dumtaxat non autem in profundioribus.

De cætero causæ Phlictanarum antecedentes omni studio removendæ sunt, quod præstabis jubendo ut ægri in cubiculo clauso contineantur, aërem purum, ac temperatum spirent, & collyriis acrioribus abstineant. Denique si disrupta vesicula Phlictanæ abeat in ulcus, illud convenientibus remediis tractandum in sequentibus exponendis.

ARTICULUS X.

De Albugine.

Tunicam sclerotidem dictam involvero nervi optici à durâ Matre mutuato continuam naturam in parte anticâ oculorum effecit pellucidam, ut impingentibus radiis luminis transitum concederet ad perficiendum naturale visionis exercitium. In hac autem parte ob consistentiam, & pelluciditatem cornu similem, cornea ab Anatomicis vocatur.

Hæc visioni adeò necessaria corneæ Diaphaneitas in affectu jam describendo pervertitur multifariam & excitantur maculæ quæ ut plurimum albescunt, undè hic morbus leucoma seu albugo solet appellari, itaque albuginis nomine intelligimus quamcumque

corneæ maculam quæ opacitate suâ visionem vel ex toto præpedit, vel saltem notabiliter labefactat.

D I F F E R E N T I Æ.

Maculæ in corneâ enatæ triplici potissimum ratione differunt pro situ, magnitudine, & crassitudine diversis.

1°. Ratione magnitudinis aliæ majores sunt & totam pupillam aut magnam ejus partem obtegunt, aliæ minores quæ exiguo dumtaxat spatio comprehenduntur.

2°. Ratione situs aliæ sunt superficiariæ quæ superficiem corneæ occupant, aliæ profundæ quæ altius latent, totamque corneam afficiunt, aliæ rursus in medio pupillæ, aliæ ad corneæ latera locantur.

3°. Demum ratione crassitudinis aliæ crassiores sunt, & opaciores quæ transitum lucis omninò præpediunt, aliæ verò tenuiores quæ aliqualem ejusdem lucis transitum permittunt.

C A U S Æ.

Quoniam Corneæ diaphaneitas consistit in eâ dispositione vasorum, & humorum corneam constituentium, cujus ratione radii luminis per poros rectos trajici possint, & ad retinam usque pertingere cum insuper rectitudo pororum corneæ duo necessario supponat, tum 1°. Debitam vasorum ejusdem extensionem à contentis humoribus, quâ diductis à se invicem fibrillis varii fiunt hiatus lucis radiis transmittendis idonei, tum 2°. nativam contentorum fluidorum pellucidita-

tem, sequitur statim ea omnia opacitatem corneæ advocatura, quæcumque poterunt vel concidentiam vasorum ejusdem tunicæ accersere, & poros destruere, vel naturalem fluidorum corneam irrigantium pelluciditatem pervertere, & ea fluida inspissare.

1°. Destruentur pori vasorum corneæ tunicæ, si hæc exsiccentur, excorugentur & coalescant, ut contingit cicatricibus quæ succedere solent corneæ ulcusculis post Phlictænas, aut variolas prægressas, quo in casu corneam densiorem factam Diaphaneitate suâ orbandam esse evidens est, ulcuscula ergo corneæ prægressa, & hæc omnia quibus hæc ulcera induci posse in sequenti articulo dicturi sumus pro causis albuginis remotis habenda sunt.

2°. Humores corneæ inerascescent vel in propriâ vasorum cavitate, vel extrâ vasa. Prius fit à causis omnibus lympham coagulantibus, quibus opthalmiam, Phlictænas &c. excitari diximus, præcedentibus articulis. Posterius verò à pustulis variolosis in corneâ germinantibus quarum purulenta materies in crustam opacam indurata, corneæque tunicis interjecta, meatus illos rectos obturat lumini trajiciendo appositos, atque indè est cur albugo opthalmiæ pertinaci, Phlictænis & variolis suppurantibus non raro superveniat. Tumores itaque variolosi, & causæ quælibet opthalmiam, & Phlictænas inducere solitæ, effusam pus vel lympham, adhuc in vasis contentam inspissando corneæ opacitatem remotè inferent, talia sunt diuturnior topicorum resolventium usus, quo tenuiores partes lymphæ discutiantur, vel

præposterè adhibita repellentia, astringentia, vel refrigerentia.

SIMPTOMATA.

1°. Cum maculæ à quâcumque causâ fiant, supponant necessariò humorum hærentiam in corneæ vasis, neque ità hæere possint humores quin turgeant vasa inæqualiter. Sequitur statim in omni albugine foreut superficies externa corneæ, quæ naturaliter levis & polita exasperetur.

2°. Albugo cæcitatem inferet si crassa sit corneæ macula, ejusque amplitudinis quæ totam pupillam obtegat, & obnubilet, quia emissi ab objectis coloratis lucis radii ad retinam transmitti nullo modo poterunt; ad visionis exercitium. Si verò aliqua tantùm corneæ pars afficiatur, trajectis radiis luminis per locum corneæ pellucidum, visio ex hâc parte fiet.

3°. Lucidorum aut candidantium corporum fulgor aliquatenus percipietur, etiamsi macula totam pupillam occupet, dummodo tenuior sit, superficiaria & uni tantùm lamellæ corneæ insideat, atque tunc inspicientibus quædam nebula apparebit quasi per fumum & caliginem objecta cernerentur. Undè hic morbus aliquandò nebulæ nomen accipit. Secus verò, ut dictum est, si summa sit maculæ opacitas, visio abolebitur.

4°. Si macula in medio Pupillæ sita sit, objecta perforata judicantur, quoniam hoc in casu radii qui è medio corpore visibili emittuntur per mediam Pupillam trajici nequeunt, cæteris per corneæ viciniore par-

tes illæfas liberè transeuntibus, non ab simili modo quo luminosum aliquod corpus ut luna, si trans arborum ramos conspiciatur, maculis nigris defœdata apparet ex præpeditâ per opacos eosdem ramos radiorum emissionem. Figura autem foraminis quod in objectis judicabitur maculæ figuræ proportionem respondebit.

5°. Denique albicat ut plurimum macula, præsertim si sit superficiaria, quia pendet à lymphâ quæ inspissata albescit, interim aliquandò dum profundior est ad nigredinem vergit, communicato vueæ vitio.

D I A G N O S I S.

Albugo variæque ejus differentiæ simplici visu innotescunt, causæ verò eam inducentes vel ab ægris, vel ab astantibus sunt inquirendæ.

P R O G N O S I S.

Cùm in hoc morbo visio lædatur vitæ commodis utilissima cum aliundè in causa sit lymphæ indurata, quæ vix ac ne vix quidem resolvi potest, sequitur albuginem in genere morbum esse satis molestum, & curatu admodum difficilem.

Diversa tamèn institui debet Prognosis. 1°. Prout plus minusvè pervertitur visionis exercitium. Hoc est prout minuitur vel aboletur; ergò albugo in quâ tota Pupilla tegitur, & obvelatur gravior censenda est eâ, in quâ dimidia tantum corneæ pars afficitur.

2°. Pro diversâ lymphæ crassitie nunc fa-

cilius, nunc difficilius curatur, sic magis resistit remediis inveterata recenti, quia lymphæ majorem consistentiæ gradum adeptæ est, & vasa jamdiu distenta tonum suum pristinum ægrè recuperant. Pari ratione curam difficilius admittit in infantibus quàm in adultis, atque in his quàm in senibus, quia major est humorum fluxilitas, & vasorum mollities, contrà verò in adultis, ac præsertim in senibus humores crassiores sunt, & solida obrigescent.

3°. Varianda quoque Prognosis pro quantitate lymphæ induratæ sic crassiores ac latiores maculæ tenuioribus & minùs extensis difficilius resolvuntur.

CURATIO.

1°. In curandâ albugine principium esse debet à causâ antecedente quæ removenda est, ut remedia convenientia feliciter succedant; itaque si albugo originem ducat ab ophthalmia, phlyctænis, aut prægressis corneæ, aut conjunctivæ ulceribus, illicò his morbis succurrendum præmissis universalibus quibus præpediatur novus humorum affluxus ad oculos, eorumque infarctus tollatur.

2°. Lympha concreta emollienda est topicis, atque adeò utendum est infusione, aut decocto aliquo emolliente, nempe radicum Althææ, Foliorum Malvæ, Bismalvæ, Euphrasæ, Chelidonii, Florum Meliloti, seminum Lini, & Fænugræci, ejus autem decocti Guttulæ aliquot tepidæ subindè instillentur in oculos, vel maculæ admoveatur Spongiola eodem decocto imbuta, vel deni-

que imbuto ejusdem vapore oculi suffumigentur.

3°. Post modum remedia lymphæ concretionem discutientia in usum vocanda sunt, ut saccharum candum, vel in pulverem reductum, & in oculos insufflatum, vel aquis opthalmicis fœniculi, chelidonii, rutæ &c. dissolutum: succus Anagallidis, succus Fœniculi, ejus semen pulveratum, vinum emeticum, stercus lacertorum exsiccatum, vapor ex aquis thermalibus exhalans oculis patientibus exceptus, aliaque resolventia, quibus incassum adhibitis ad fortiora recurrendum qualia sunt fel bubulum, fel anseris, perdicis, Galli veteris, imò fella variorum Piscium, aliorumque animalium mucilagine gummitraga ganthi, Psyllii, aut Cydoniorum inspissata, vel melli admixta, ut corneæ facilius adhærescant, item fuligo convenit quæ ex Papiro combusta aut combusto Linteo fit salivâ dilutis, & maculæ applicatis, item Olea Buxi, Guayaci &c. Ea tamen Topica cautè præscribenda sunt ne oculos irritando opthalmiam accersant.

4°. Demùm non negligenda sunt interna Medicamina, præprimis si maculæ latens in sanguine, aut lymphâ vitium agnoscant; ea autem competunt quæ vel viscidos humores dividere, & attenuare apta sunt ut incidentia, & aperientia, vel sanguinis aut lymphæ falsedinem demulcere, ut incrassantia quæ quidem pro vario ægrorum temperamento, & morbi statu modo sola seorsim sunt usurpanda, modo alia aliis intermiscenda.

ARTICULUS XI.

De Ulceribus Corneæ & Conjunctivæ.

Quemadmodum in cœteris partibus, ita in corneâ & conjunctivâ ulcuscula solent contingere quorum causas peculiare hic recensere juvat, & summatim exponere.

Verùm ne à proposito divagemur, quoniam natura ulcerum in genere Chirurgiam spectat, sufficiat statuere ulcuscula quæ corneam & adnatam infestant reliquorum ulcerum instar in earum membranarum solutione consistere cum puris effluxu.

D I F F E R E N T I Æ.

Hæc ulcuscula prout latitudine, profunditate & figurâ discrepant varia apud Authores nomina sortiuntur. 1°. Si ulcus cavum sit angustum simul & durum Bolthrion, seu fossula dicitur. 2°. Koiloma vocatur, si latius sit & minus profundum. 3°. Argemon vel ulcus coronale ratione figuræ circularis, vel quia in circulo iridis situm habet. 4°. Epixanma, vel Ecghanma si crustosum sit asperum, profundum, sordidum & quasi inustum.

C A U S Æ.

Cùm in omni ulcere purulenta materies dilabatur, cumque insuper ad puris gene-

ſim non ſufficiat continui ſolutio & recens , ſed certum deſideretur temporis ſpatium ut ſanguis , lympha , aliique humores in vaſis ruptis contenti ab integrorum circumjacentium oſcillationibus præternaturam adauctis favente efferveſcentiæ motu putreſcant , & in pus convertantur , patet ſtatim continui ſolutionem eſſe ut vulgò dicitur inveteratam in omni ulcere , ac proindè ulcuſcula corneæ & adnatæ multò ante factam earum tunicarum ſolutionem agnoſcere.

Ruruſus quoniam ſuppuratio pendet potiſſimum à ſanguine in vaſis ruptis putreſcente quod ex dolore partis quæ ſuppurat manifeſtum fit , ſequitur ad inducenda corneæ , & conjunctivæ ulcera requiri neceſſariò præviam harumcè tunicarum inflammationem ; eamque ſyſtrophicam , ſeu vaſorum ſanguiferorum ruptione ſtipatam , à quâ proximè deduci debet puris generatio ſeu ulcus.

Hanc corneæ & adnatæ inflammationem plurima producere poſſunt , vel ad externas , vel ad internas cauſas revocanda. 10. Cauſæ externæ ſunt oculorum percuſſiones , ictus , collyria acriora , fumus , aër pulverulentus , corpora in oculos illapſa , aliaque ſuperius in ophtalmiæ articulo enumerata. 2°. Internæ eadem ſunt ac ophtalmiæ , phlictænarum , adeoque his recensendis ſuperſedeo , hinc eſt quod ophtalmiæ & phlictænis corneæ , & conjunctivæ ulcera tam ſæpè ſuperveniant.

Pari ratione cauſæ remotæ , & antecedentes eorum ulcerum ex notâ phlictænarum , & ophtalmiæ æthiologiâ facile patent

SIMPTOMATA.

1°. Ex diversâ puris indole, & ulceris situ, varia hujusmodi ulcerum natura, altitudo & latitudo hæud ægrè repeti possunt.

2°. In omni parte exulceratâ solvitur continuum, fibræ partium nerveæ vehementer distrahuntur, quâ distractione dolor exurgit, ergò in bilcè corneæ & adnatæ ulcusculis dolor adfuturus est.

3°. Lacrymatio provocatur, quia ob dolorem & assiduam quam patiuntur exulceratæ partes irritationem, spiritus ad glandulas lacrymales uberius determinantur.

4°. Erosio, uti dictum est articulo de phlicænis, tenuioribus corneæ & conjunctivæ lamellis in loco ulcerato debilitatur earum tunnicarum firmitas, undè pars hæc minus resistens à conclusis humoribus oculorum extrorsum pulsa prominere debet.

5°. Si prominentia parva sit & capiti muscæ similis myocephalon, si multò major sit globosa, & pomi figuram referat, melon, si deniquè inveterata sit & in callum obdurerit clavus græcis *Elos* appellari consuevit.

6°. Tumor ille quandòque inæqualiter durus est venis circumquaque tumentibus, varicosis, ac livescentibus asper, nec non dolore acuto, & lancinante stipatus, tunc autem oculi cancerum constituit, qui sicut in reliquis corporis partibus vel occultus est vel exulceratus, prior canceri nomen retinet, aliter tumor canerosus dicitur qualis est modò descriptus: posterior ex quo sanies fætida dimanât & acerrima ulcus cacoethes seu canerosum appellari consuevit.

DIAGNOSIS.

1°. Figura & magnitudo ulcerum corneæ, & adnatæ visu definiri facile possunt. 2°. Simili modo in quânam ex his membranis ulcus sedem habeat, dignoscitur ex cognito corneæ, & conjunctivæ situ. 3°. Tumores varii corneæ, & conjunctivæ discernuntur facile ex diversâ eorum magnitudine, figurâ, & consistentiâ. 4°. Demum oculi cancer occultus vel apertus innotescet ex notâ eorum magnitudine, figurâ, & consistentiâ. Causæ antecedentes & remotæ vel ab ægris, vel ab astantibus perquirendæ sunt.

PROGNOSIS.

Corneæ & adnatæ in genere periculosa sunt, imò difficile curantur, quia ob continuum oculorum motum topica remedia in parte exulceratâ cui admovenda sunt satis diu hæ-rere nequeunt.

Quæ in corneâ fiunt, graviora censenda sunt ob majus cæcitatæ periculum, quàm ea quæ in conjunctivâ excitantur.

Deniquè ulcera corneæ & conjunctivæ quæ fortiori ophthalmiæ, aut phlyctænis diuturnioribus extrorsum suppuratis superveniunt mala, leviora quæ à causâ quâpiam externâ & manifestâ sobolescunt, omnium pessima quæ cancerosa sunt, & carcinomatodem naturam induerunt.

CURATIO.

Eadem corneæ & conjunctivæ exulceratis Therapeia competit, quæ cæteris, quarumcum-

que partium ulceribus in quibus curandis externa & interna auxilia adhiberi solent.

1°. Itaque exterius topica admoveantur ulceri abstergendo paria, mitiora tamen propter mollem ac delicatum oculi textum, qualia sunt decoctum hordei cum melle, saccharum candum, mucilago gummi tragaganthi, lac, vinum rubrum tepidum, aquæ thermales, &c. quibus in oculos instillatis ulcus frequenter de die eluendum est ac detergendum. His remediis, si ulcus notabile sit, adjungantur balsami de capayvâ guttulæ aliquot. Dein verò in morbi progressu exsiccandum ulcus thure, cerusâ, aloë lotâ, tutiâ præparatâ, sarcocollâ in aquâ rosarum nutritâ, aliisque quæ cicatrificationem promovent sub formâ pulverum aut collyriorum usurpandis.

Si ulcus inflammationem adnatæ, aut partium vicinarum conjunctam habeat, anodina cum detergentibus permiscenda mitigandi doloris causâ.

2°. Quoniam externa medicamina inania prorsus forent nisi remediis interiùs assumptis temperetur sanguinis & humorum acrimonia expedit interna præscribere, quibus topicorum vis cætero quin inutilis non parum juvatur, hujusmodi sunt potissimum demulcentia inter quæ lac primatum obtinet, idcirco equatur æger in principio semel tantum in die, & ebutyrato: si ulcus sit pertinax solo lacte utatur, eâ adhibitâ cautelâ dum lac ægrè concoquitur, ut primæ viæ identidem expurgentur blando aliquo cathartico, & stomachus opiâta convenienti ex absorbentibus paratâ corroboretur serò antè decubitum, vel manè jejuno ventriculo deglutendæ.

Verùm ubi ulcus corneæ & conjunctivæ carcinomatodes evasit, vix ac ne vix quidem cedit remediis, quin potius iis exasperatur, sola ergo palliativa convenit, nempè exteriùs tantùm topica anodina profunt, interiùs verò demulcentia, & incrassantia, quibus diutiùs hoc in casu insistendum est, quæ tamen in ulcere cancroso oculos exedente persanando ferè numquam succedant, desperanda ægroti salus, nisi quamprimum oculus avellatur operatione chirurgicâ, quam ut ut operosam & crudelem institui tutò posse, & sine periculo docet fabricius hildanus obser. prima, centaaur. prima.

ARTICULUS XII.

De Hypopyo.

Juxtà vocis æthimologiam hypopyi nomine intelligimus abscessum seu tumorem à puris collectione sub corneâ aut sclerotide oriundum.

D I F F E R E N T I Æ.

Hujus morbi differentiæ petendæ sunt vel ejus sede, vel ea tumoris symptomatis.

1°. Habitâ ratione sedis alius sub corneâ latet, alius sub sclerotide, in priori casu vel totam obvelat pupillam, & visionem supprimit, vel circumferentiam dumtaxat iridis afficiens resecti unguis, aut semicirculi figuram refert, atque tunc Græcè Onix latine Unguis seu lunella vocatur, in quo casu vi-

sio ut in statu naturali perficitur, non secus ac in posteriori videlicet quando pus sub sclerotide reconditum latitat.

2°. Habitâ ratione symptomatum aliùs simplex alius complicatus prout tumor vel simplex est, vel cùm oculorum inflammatione conjunctus.

CAUSÆ.

Cum hypopyum ex allatâ ejus definitione puris præsentiam necessario supponat, & tumor in eo excitatus à puris collectione proximè dependeat, sequitur statim eandem futuram esse causam hypopyi proximam & immediatam qualem articulo præcedenti statuimus ulcerum corneæ & conjunctivæ; hoc interim discrimine quod in his ulceribus pus exterius diffuat in hypopyo è contra ab effluxu coercitum, ut dictum est, sub cornea vel sclerotide retineatur & coacervetur.

Rursus ex traditâ eodem citato articulo prædictorum ulcerum æthiologiâ liquet puris genesim præviam inflammationem sytrophicam agnoscere. Ergò similiter ad hypopyum prægressa aliqua inflammatio, & valorum sanguiferorum ruptio in corneæ partibus aut sclerotidis proximis admittenda.

Hæc autem inflammatio triplici potissimum in loco fieri posse evidens est, vel nimirum in ipsâ corneâ aut sclerotide, vel in uveâ, aut denique in conjunctivâ. 1°. In corneâ aut sclerotide si hæ membranæ non extoto ruptæ sint, & pus in iis genitum, dilapsumque contineant, vel si iis licet disruptis effusum pus in earum intestitia serpat. 2°. In uveâ, si hæ inflammata in suppuratum abeat, quâ parte corneæ, aut sclerotidi prospicit, & materies purulenta

versus cùm locum effundatur. 30. Demùm in conjunctivâ dùm ophtalmia nimirum gravis introrsum suppurata subjectæ sclerotidis inflammationem accersit quæ pariter in suppuratum vertitur.

Causæ remotæ colligi facile poterunt ex iis quæ in præcedentibus oculorum affectibus superius dicta sunt præsertim verò ex ophtalmiæ theoriæ repetendis inter quæ potissimè sunt vulnera oculis inflicta, oculorum contusiones, & echimoses.

S I M P T O M A T A.

1°. Pus colligi nequit sub corneâ aut sclerotide quin eas tunicas mole suâ & quantitate extrorsum elevet undè oculi tumor.

2°. Tumor ille albescit propter albicantem puris colorem.

3°. Si pus in iride pupillam circulariter circumcingente congeratur, & mediam ejus partem occupet, macula semi-circularis deprehendetur, & lunella excitabitur.

4°. Pus ità aggestum intrâ oculi tunicas suscepto motu debet in partium vicinarum interstitia se conferre, hinc confricato oculo, locum mutare necesse est.

5°. Cum pus nequeat membranas oculorum elevare, & tumefacere quin eas distendat prætermodùm, nec ità distendere quin vasa sanguifera quibus contexuntur, multum premantur, & eâ ratione sanguis stagnet atque colligatur, sequitur fore ut in hypopyo præprimis inveterato, & in quo magna est puris copia, pars affecta rubeat, & lentetur phlogosi quæ dein ad conjunctivam, ad alias par-

tes vicinas serpens totam oculi molem, imò & quandoque palpebras infestat, undè gravis inflammatio hypopyo aliquando adjungi solet.

6°. Pus sub corneâ collectum, ut supra dictum est, vel pupillam opplet, vel iridem dumtaxat obtegit intactâ pupillâ si primum visionem abolendam præpedito lucis radiorum transitu, si secundum iisdem radiis liberè trajectis per corneam peræque ac in statu naturali perficiendam fore evidens est. Hinc patet à fortiori solito more fieri visionis exercitium, si pus à pupillâ magis removeatur, & sub sclerotide delitescat.

7°. Demùm quando abscessus minimus est, & pus aggestum laudabile, crassum, insulsum, & lymphaticum, integer perstat oculus sine ullâ aliâ labe, ex adverso dum idem pus dilutum, saniosum, acre, corrosivum, & mali moris est, aut magnâ copiâ generatur communicato cæteris partibus vitio, atque proindè crescente in dies abscessu, interiora oculi inflammata rodantur, & oculus absimitur, vel disruptis tunicis oculorum humores foras diffuunt, & oculi concavi sunt.

DIAGNOSIS.

Ex symptomatis jam allatis hypopyi diagnosis facile obtineri potest nempe ex præsentente, & molli oculi tumore, inflammatione præviâ & colore albicante, item & ex causis quæ hypopyo ansam dedere, V. G. ex fugillatione prægressâ.

Hypopyum sedem habere sub corneâ simplici visu dignoscitur, tunc enim tumor eo
loci

DE MORBIS CAPITIS. 85

loci apparet, albicat, & compressâ oculo
motione, pus contentum commovetur. Rur-
sus hanc hypopyi speciem pupillam vel iri-
dem occupare significant tumoris situs, figura
semi-circularis, & liberum, vel interceptum
visionis exercitium, at verò dùm sub sclero-
tide purulenta materies continetur, diffici-
lius est morbum dignoscere, attamen ex cau-
sis quæ præcesserunt, & ex situ tumoris,
atque mollitie satis aptè conjicitur; compli-
catum hypopyum dolore; & phlegmonodeo
oculi rubore, simplex verò eorum signorum
absentiâ designatur.

PROGNOSIS.

Hypopyon in genere affectus est pericu-
losus, tum quia sæpè visioni afficit, tum
maximè quia pus latitans cuniculos agens,
totamque sensim absumens oculorum sub-
stantiam eorum jacturam infert, undè varian-
da est prognosis pro quantitate collecti pu-
ris, ejus situ, ac indole, & enim si abscessus
in pupillâ positus sit, si pus abundanter col-
lectum, si malè coctum, ac saniosum evi-
dens est majus imminere periculum quàm si
pus sub sclerotide, & paucâ quantitate col-
lectum fuerit, nulliusque corrosionis parti-
ceps; complicatum simplici, ob graviora
quibus stipatur symptomata periculosiorem,
& curatu difficiliorem esse nemo non videt.

CURATIO.

Quoniam præ cæteris modis omnibus qui-
bus tumores sanari possunt, tutior est ille.

minùsque operosus qui resolutiones viâ perficitur, sequitur tentandam esse hypopyi seu puris collecti resolutionem quàm non esse impossibilem ratio suadet, & plurima evincunt authorum observata, quibus magnam puris in variis partibus abscessu laborantibus congesti copiam per urinas fuisse vacuatam conitat. Sedatâ itaque inflammatione, si quæ sit, remediis in ophthalmiæ curatione enumeratis, & præmissis universalibus, admovenda sunt topica ex emollientibus & discutientibus parata. Cavendo ab astringentibus, repellentibus, & solventibus fortioribus quæ partes tenuiores dissipando reliquum puris crassius redderent, & resolutioni obstarent.

In hunc finem laudantur plurimum solventia mitiora sæpius proposita, interquæ præprimis numerantur myrrha, crocus, aloes cum melle aut lacte permixta ne irritando noceant. Fomenta ex decocto plantarum ophthalmicarum nempe euphrasiæ, fæniculi, chelidonii, florum chamæmeli, & meliloti, seminum fænugræci, vinum rubrum tepidum, aliaque quæ declinanti ophthalmiæ & albugini curandis idonea esse diximus.

Nequè prætermittenda sunt solventia intèrius assumpta qualia sunt imprimis balzama varia de capahu, peruvianum, toltanum, infusio herbarum vulnerariarum, potus theæ, aliaque diuretica calida quæ tum aperiendo vasa obstructa, pus resolvere apta sunt, tum pellendo urinam puris evacuationem per renes promovere.

Verùm si hæc remedia non successerint, pus chirurgicâ operatione educendum est, adapto instrumento acuto simili quoad structuram

DE MORBIS CAPITIS. 87

vulgari huic instrumento quo utuntur Chirurghi ad paracenthesim, cui gallicum nomen est Trocar, & mole ferè æquali aciculæ quam ocularii ad deprimendam cataractam usurpare solent; illud instrumento genus hoc habet commodi quod stylo suo pungendo corneam aut sclerotidem perforet, & eodem stylo detracto, liberâ & apertâ canulæ cavitate contentum pus evacuet, quod si, ut aliquandò contingit præ visciditate nimiâ exire nequeat, suctione hauriendum.

In hac autem instituendâ operatione duplici cautione opus est, prima modum quò debet fieri punctura, altera verò pungendum locum spectat, circâ primùm acus obliquè immittenda ne contenti oculorum humores per aperturam effundantur, secundùm quò atrinet si pus sub corneâ lateat, pungenda ea corneæ pars, quæ sclerotidi proxima est, non modò ut præcaucatura jactura aquei humoris qui alioquin diffunderet, sed etiam ut occurratur visionis labi quam excitata indè cicatrix induceret, sin verò pus sub sclerotide contineatur, ipsa sclerotis pungatur juxtâ partem affectam, neque multùm ab ejusmodi punctione pertimescendum, per se enim facile, & citò sanatur, ut in suffusionis, seu cataractæ operatione observare est.

ARTICULUS XIII.

De myopiâ.

MYOPYÆ nomine intelligimus illud oculorum vitium cujus ratione proximiora

objecta distinctè, remotiora verò, imò parum distantia obscurè percipiuntur, eò autem vitio affecti myopes nominari solent, quod objecta ut commodius discernere possint oculis propè admoveant, eaque semiclausis oculis intuantur.

D I F F E R E N T I Æ.

Variat hic morbus in variis individuis laborantibus myopyâ, prout diversa est in diversis subjectis oculorum structura; undè alii myopes objecta proximiora, alii minùs proxima clarè & distinctè percipiunt. Alia symptomata, alia idiopathica, alia hæreditaria, alia congenita, alia adventitia.

C A U S Æ.

Cùm certum sit ex opticæ legibus clarè & distinctè videri objecta quando lucis radii debitâ quantitate pupillam ingressi multiplici trans oculorum tunicas & humores refractione tandem in retinam incurrentes ità convergunt ut singuli qui ab uno eodemque objecti visi puncto prodierunt in singula retinæ puncta unâ cocuntes transmittantur, planum est fore confusam visionem duplici de causâ, vel si lucis radii nimii pupillam subeant, vel si iidem radii congregentur solito citius, & antequàm ad retinam perveniant, tunc enim ex coitionis puncto emergentes divaricantur, & non eandem, uti par esset, sed varias retinæ partes feriunt, undè maxima oritur visus confusio.

Quæcumque igitur poterunt radiorum coa-

litum promovere & antè retinam, quæcumque pariter efficiunt ut radii uberius in pupillam immittantur, ea omnia pro causis myopiæ habenda sunt.

1°. Mutuam radiorum coitionem accelerabit oculorum convexitas nimia, quâ magis convergere, seu congregari radios notum est, auctâ scilicet incidentiæ obliquitate, ut patet ex vitris ustoriis quæ objecta corpora citius aut tardiùs comburunt prout magis aut minùs convexa sunt.

Nimia autem fiet oculorum convexitas vel ex nativâ ejus conformatione, vel ex majori contentorum humorum copiâ, ut accidit iis quibus oculi extrorsùm prominent, vel ex solius humoris cristallini convexitate præter solitum adauctâ quam ex majori humorum ad ipsius vasa proventu repetenda esse evidens est, simul ex minori eorum vasorum tensione cujus ratione appellentibus fluidis faciliùs obsequuntur. Hanc cristallini humoris turgescientiam fieri citra pelluciditatis jacturam supponendum est, alioquin suffusio, seu cataracta excitaretur.

2°. Radii luminis solitâ majori quantitate per pupillam transgredientur, si hæc nimiooperè dilatata, & aperta fuerit; hanc dilatationem quam Græci Mydriasm vocant rursùs à duplici causâ oriri posse facilè intelligitur, nempe vel ex vitiatâ conformatione hæreditaria, aut ab ortu contractâ. Sic observamus quotidie parentes eo conformationis vitio laborantes natos gignere quorum oculi lata & magis aperta pupilla conspiciuntur; vel talem labem à causis produci in ipso matris sinu, vel nimiâ aquei humoris

copiâ quâ circulus iridis diducitur imprimis si fibræ illæ radiosæ paralyticæ fiant, atque ita laxatæ appulsui liquorum cedant, vel denique ex nativâ contractione fibrarum radiosarum iridis, quæ pupillæ amplificandæ à naturâ dicantur. Hæ autem fibræ vehementer, & convulsivè constringentur sympathicè, vel idiopathicè. Prius fit ob dolores vicinarum partium vel ipsiusmet vucæ tunicæ, vel propter cerebri vitium, ut in epileptico insultu, posterius verò si prædictæ fibræ nimio sanguine oppleantur, & suprâ modum tendantur ut contingit in febribus, vigiliis diuturnioribus, exercitiis immodicis, post conatus vehementiores, ex retento spiritu &c. tunc enim sanguis ad caput proindèque ad oculos copiosius aductus fibras iridis contractiles quasi inflammat, & consequenter abbreviat.

SIMPTOMATA.

1°. Myopes objecta remota imò parum distantia vel nullatenus, vel confusè admodum percipiunt duplici de causa suprâ assignata. 1°. Vel quia radii nimii pupillam ingressi retinam vehementius quam par est succutiunt, vel 2°. quia iidem radii ab eodem objecti visi puncto emissi minus obliquè incidentes, minori refractione opus habent ut occurant invicem, proindèque coeant antequàm ad oculi fundum accedant, quam decussati deinceps ac confusi attingunt.

2°. Objecta è contrâ oculis proxima distinctè cognoscunt, vel quia radii luminosi minori quantitate pupillam utcumque dilatam subeunt, debitaque fit retinæ luccus-

So, vel quia radii luminosi ab objectis proximioribus emissi ob majorem incidentiæ obliquitatem majori influxu egent, tardiùsque coalescunt, undè fit ut post pulsas in oculorum tunicis, & humoribus consuetas refractiones singula & distincta retinæ puncta impetant.

3°. Objecta remotiora in Myopiâ nequeunt majorem copiam radiorum emittere, vel decussati retinam attingere quin plura ejusdem retinæ puncta moveant, quod fieri nequit, quin eadem objecti visi partes ad plura loca referantur. Hinc illa objecta confuse quidem sed majora & ampliora repræsentari necesse est, quam si pauci radii ab objectis emitti ad unicum dumtaxat retinæ punctum coeuntes transmitterent, quod præcipuè fit si objecta visa lucida sint, aut in luce magnâ & aperta conspiciantur.

4°. Ratione oppositâ rectiùs in luce dubiâ seu in crepusculo visio perficietur, quia debiliore lumine retina debiliùs percellitur, atque hæc visus depravatio Nictalopia solet appellari.

5°. Demùm, hinc liquet Myopes expertos semel se objecta remota quæ in certâ quâdam imò mediocri distantia locantur acutè & distinctè videri nequaquam posse, & splendoris vim in luce quam maximè perspicuâ sensum obruere, mechanicè impellâ ad ea objecta oculis admovenda, atque eadem palpebris veluti conniventibus intueri, vitandi nimii luminis causâ.

DIAGNOSIS.

Myopia ex ægri relatu patet. Hanc imminere suspicio est, si imminuatur in dies

objectorum remotiorum visio, similiter an à nimia oculi convexitate, vel à pupillæ dilatatione pendeat haud ægrè conjici potest, siquidem illæ causæ ipsis sensibus eruuntur.

PROGNOSIS.

Myopia periculo caret quandoquidem exercetur visio objectorum dum modo ea admoveantur oculis, & in certâ distantia conspiciantur, curatu tamen difficilis est, præsertim si pupillæ dilatatio, vel oculorum convexitas sit effectus vitiatæ conformationis quæ vix ac ne vix quidem restitui potest teste experientiâ

CURATIO.

Diversa remedia usurpanda sunt pro varietate causarum, nam 1°. Si oculorum convexitas præternaturalis, vel nimia pupillæ dilatatio ab humorum redundantia pendeat Plethoræ occurrendum diætâ venæ sectione, aliisque sanguinem & humores evacuantibus. 2°. Si fibrarum iridis convulsio pupillæ amplitudinem excitaverit, vel antispasmodica usurpanda sunt qualia in morbis convulsivis, & Epilepsiâ competunt, vel mitigandus anodinis & narcoticis dolor, cui debetur talis convulsio, & denique minuendus sanguinis ad oculos appulsus, ejusdemque æstus compescendus, quod præstabis Phlebotomiâ, refrigerantibus &c. 3°. Denique si morbus hæreditarius aut connatus fuerit, vel ex vitiosâ oculorum aut Cristallini humoris conformatione oriundus, neglectis reme-

diis internis quæ tunc inutilia forent, potissima Medicina est specillorum concavorum usus, quibus radii luminis ab objectis remotioribus emissi nimis divergentes, dispergantur, undè etiam si magis refracti non citrà ut antea, sed in ipsâ ut opus est retinâ coalescentes objecta remotiora perspicuè & distinctè repræsentabunt.

ARTICULUS XIV.

De visu senili myopia contrariò.

Inter plurima quæ senes circumveniunt incommoda debet recenseri potissimum visus debilitas, quæ ipsis adeò familiaris est, ut vix senem unum reperire liceat, in quo non obscuretur nativa oculorum acies, quin imò plurimos ætatis anno circiter quinquagesimo nedùm senes eâ visus imbecillitate affici constanti experientiâ certum fit.

Consistit autem affectus ille senilis in eò vitio oculorum myopiæ planè opposita ratione, cujus distincta fit objectorum remotiorum, confusa verò proximiorum visio.

DIFFERENTIÆ.

Eadem sunt differentię affectus senilis ad myopiæ de quâ præcedenti articulo dictum est, nimirum in hoc morbo objecta remotiora, modò minus remota distinctè percipiuntur pro vario in variis individuis oculorum conformationis vitio.

CAUSÆ.

Cum visus senilis myopiæ omninò oppug-
natur hunc à causis planè contrariis produci
evidens est, nempe vel ex eo quod pauci lu-
minis radii pupillam penetrent, vel ex eo
quod sic ex solitæ copię transgrediantur ocu-
lorum humores, tardius tamen coeant, &
dispersi necdùm uniti dum retinam attingunt,
varias ejusdem fibrillas succutiant.

Quælibet ergò radiorum luminis coalescen-
tiam retardabunt, vel sufficientem eorundem
ingressum per pupillam præpedient, ea om-
nia affectum senilem remotè inducere pote-
runt.

1°. coalescentiam radiorum retardabit com-
planata oculorum convexitas quâ radii minùs
convergent, tardiusque proindè uniuntur ut
docent vitra concava quæ radiis disgregandis
inserviunt. Hæc autem oculorum concavitas
major, vel ex nativâ eorum conformatione
deducenda est, vel ex minori humorum co-
piâ quâ oculi concidunt & arefcunt, ut seni-
bus contingit, vel deniquè ex solus humoris
cristallini concavitate præternaturali.

2°. Pauci radii pupillam ingredientur, si
hæc contrista sit, & nimiopeie angustata,
hujusmodi angustiam inferent plurima. 1°.
Hæreditarium vel congenitum quodpiam vi-
tium. 2°. Minor aquei humoris collectio quâ
minùs diductæ fibræ iridis circulares fortius
stringuntur. 3°. Fibrarum iridis radiosarum
resolutio, seu paralytis cujus ratione contra-
nitentes ejusdem iridis fibræ circulares in
contractionem venientes arctant pupillam,
ejusque foramen minuunt.

S I M P T O M A T A.

1°. Objecta proximiora confusè percipiuntur vel 1°. quia lucis radii magis divergentes, & ob minorem oculi convexitatem debilius refracti non sat citò concurrent, adeòque ab invicem sejuncti retinæ fibras movebunt, unde ità dispersi, & majus spatium occupantes, majorem objecti visi imaginem impriment, atque tunc objecta oculis proximè admota juxtà grandiora apparebunt, vel 2°. Quia pauciores emittuntur radii, ii que dumtaxat qui rectatendunt ab objectis ad oculos, unde eorum quantitas representandis ut decet objectis non sufficiet.

2°. Objecta verò magis distita, melius ac distinctius apprehendi necesse est, tum ob tardiorum radiorum luminosorum, ut solita quantitate emissorum coalescentiam, quia tunc radii magis paralleli, & minùs divergentes eo modo refractione convergunt ut in ipsâ retinæ superficie coeant, & uniti retinam percellant, tum ob majorem eorundem radiorum quantitatem quæ emitti debet ubi objecta removentur, quia radiis rectis laterales plurimi adjunguntur.

3°. Confusa erit objectorum proximorum visio, imprimis si nigra sint, aut parum illuminata quia radii pauciores vibrantur, qui retinam debilius quatiunt, atque hinc est quod senex, & affectu senili laborantes in dubiâ luce serè cæcutiant.

4°. E contrario in luce magna potissimum splendente sole acutiùs cernunt, quia majori umine visus organum vehementius percutitur.

5°. Demùm ea propter tali oculorum vitio affecti cum sæpè experti fuerint se objecta remotiora proximioribus melius, faciliùsque distinguere ea ut videant quodam veluti instinctu ab oculis removeere solent.

DIAGNOSIS.

Visus senilis sicut & myopia iteratâ ægri experientiâ innotescit à quâ autem pendeat an ab oculorum planitie, seu convexitate minori an verò à pupillæ angustia, dignoscitur facile oculorum ac pupillæ examine.

PROGNOSIS.

Hic morbus nihil affert periculi, imò neque visionis exercitium tollit, modò objecta removeantur, verùm omni therapeia major est si inveteratum fuerit oculorum vitium, aut à vitiatâ pendeat conformatione, sin minus recens sit, & causam aliquam externam agnoscat, curam admittere potest.

CURATIO.

In curando senili affectu perpendendum an oculorum vitium hæreditarium sit, vel congenitum, vel ab ætate pendeat, in hoc enim triplici casu remediis parcendum, quorum usus diuturnior visioni plurimùm officeret, imò nullo remedii genere opus est, quippè tale oculorum vitium non modò corrigi nequaquam potest, verùm etiam topicis quandoque exasperatur.

Sin autem vitium adventitium fuerit ten-

anda curatio, & varianda prout illius causæ diversæ sunt.

1°. Si à convulsione fibrarum iridis circularium ortum ducat præscribenda sunt antiepileptica, aliaque medicamenta quæ convulsionibus sanandis proficua sunt.

2°. Si à radiosarum fibrarum iridis paralyti fiat, cephalica in usum vocentur, & cætera auxilia quæ paralyti conveniunt, inter quæ potissimum laudantur aquæ thermales tum interius epotæ per triduum, tum exterius usurpatæ caput nimirum, & præsertim oculos irrigando.

3°. Deniquè si ab imminutâ naturali oculorum convexitate sive illa sit in totâ oculi mole, sine in solo cristalino corpore, utendum specillis convexis quorum ope nimis divergentis lucis radii à proximioribus objectis emissi congregantur, itaut citior quàm antea, & in ipsâ proinde retinâ eorum concursus peragatur.

ARTICULUS IX.

De Phlietænis.

CUm apud omnes in confesso sit suffusionem, seu cataractam ab opaco aliquo corpore ultrâ corneam locato pupillæ obverso radiorum luminis transitum inhibente, sequitur eam satis aptè definiri posse oculorum vitium ortum à concretionem quâpiam ultrâ pupillam genitâ naturale visionis exercitium labefactatur, vel omninò intercipitur, undè

Gallis mos est corpus ipsum concretum, & opacitate suâ viam radiorum occludens cataractam vocitare.

DIFFERENTIÆ.

Hujus morbi differentiæ repetendæ sunt vel à vario concretionis incremento & magnitudine, vel ex diversâ concreti humoris naturâ.

1°. Pro diverso concretionis augmento nunc recens, nunc maturescens, nunc matura, nunc inveterata dici potest.

Recens seu incipiens, illa est in quâ obnubilatur dumtaxat aliqua pupillæ pars & minima est concretio, atque in hâc cataractâ specie festucæ, pili, aut varia filamenta lanæ carptæ haud absimilia nutantibus oculis percipiuntur. Hanc Authores plurimi suffusionem strictè sumptam vocare solent.

Maturescens sub cærulei coloris est, & à concretionem paulò majori dependet quæ tamen lucis aditum satis facilem permittit hanc nonnulli aquam nominant, ob cæruleum colorem aquæ colori consimilem.

Matura illa dicitur dum concretio adhuc major est albicans, & visionis sensus ferè præcluditur.

Inveterata tandem quandò macula sive alba, vel nigra, sive flava, perfectò opaca est, & ità indurata ut visionem omninò præpediat. hanc veteres propriè cataractam nuncuparunt.

2°. Pro variâ concreti humoris naturâ alia glaucoma dicitur, alia cataractæ seu suffusionis nomen retinet, glaucoma ab indurato cristallino humore, suffusio verò Græcis Υπο-

chima à pelliculâ quâdam corneæ & cristallino humori interpositâ ortum habet.

Silentio prætermittendum allatam ab Antiquis [vide Riverium pag. 188. de suffusione qui citat Galenum cataractæ divisionem in veram & spuriam, quandoquidem spuria quam à vaporibus fieri, & in delirio phrenetico, in morituris, & in iis qui hæmoragiam passi sunt aliquando contingere asseriebant nullam in oculis concretionem agnoscit, proindèque cataractæ nomen non meretur.

C A U S Æ.

Quamvis recentiores quidam negaverint cataractam esse pelliculam seu membranulam citrà humorem cristallinum genitam eamque à cristallini opacitate semper fieri contendant quod in pluribus cadaveribus quorum oculi cataractâ laborant cristallinum corpus induratum constanter se invenisse asserent, nihilominus eorum sententiæ assentiri non possumus aliorum Neotericorum, ac fide dignissimorum observationibus suffulti qui pelliculam se pluries detexisse intacto humore cristallino testantur, utramque itaque sententiam amplexari æquum est, atque adeò cataractam nunc pelliculam esse, licèt rariùs statuimus, nunc verò & quidem frequentius in cristallini humoris duritie, & opacitate consistere, causæ igitur utriùsque cataractæ seorsim investigandæ sunt &c.

1°. Quidem dum cataracta pellicula est inter cristallinum corpus & pupillam posita, hæc duplici modo generari posse concipitur, vel si exterior cristallini lamina quæ pupillam respicit exsivetur, densetur, & à cæteris ejus-

dem cristallini lamellis disjungatur ut fieri solet in exfoliatis ossibus quorum externæ laminæ à subjectis inferioribus separantur, vel si lymphæ excedans ab extremâ cristallini superficie ibi concresecat, & quamdam veluti pelliculam continuam efformet.

Extrema cristallini lamina densabitur & siccesset, si vasa ex quibus constat humorem contineant spissum, viscidum, & induratum. nullumque inter hunc & vicinos humores circulationis commercium intercedat, hæc vasorum & humorum densitas & arefcentia ab externis vel internis causis oriri potest. Internæ sunt viscida sanguinis constitutio qualis est in strumosis solidorum angustia, vel laxitas dativa, vel adventitia, sic experimur quotidie eos quorum oculi multum prominent cæteris frequentius suffusione affici. Externæ verò topicorum resolventium abusus, insolutio diuturna, studium immodicum, & lectio assidua præsertim nocturno tempore, æris externi caliditas, aut frigiditas nimia prægressi oculorum morbi, puta hypopium, pertinax ophtalmia &c.

Lymphæ verò à cristallino corpore exudabit, si in hoc hæreat & congeratur, imò hærens & congesta poterit vascula quædam rumpere, & inter pupillam, & extimam cristallini humoris faciem effundi. Hærebit autem & cumulabitur multiplici de causâ. 1°. Vitio ipsius lymphæ si crassâ sit & spissâ ob vicinam sanguinis diathesim. 2°. Vitio vasorum cristallini corporis, si hæc debiliora, laxiora, aut angustiora sint. 3°. vitio ab externis causis jam enumeratis illato.

19. Si cataracta consistat in ipsâ cristallini

opacitate, quoniam illa opacitas supponit necessario humores inspissatos, quorum partes crassiores strictius unitæ lucis radiorum transitum inhibent, sequitur quæcumque poterunt lympham per cristallinum corpus circumstantem inspissare, ea omnia cataractam remotè inductura.

Lympha cristallina inspissabitur si præpedito ipsius per propria vasa circuitu hæreat, vel effundatur. Tunc enim defectu motus, & partium accessu, vel ejusdem effusionem promovebunt, præter ea quæ supra recensuimus ad pelliculæ genesim inflictæ corpori cristallino vulnera, ictus contusiones &c.

SIMPTOMATA.

Quæ cataractam comitantur symptomata eadem sunt sive pellicula sit, sive cristallini opacitas &.

1°. Quidem incipiente cataracta, quoniam concrectiones minimæ sunt, & insensibiles, nulla ab insipientibus conspicitur pupillæ macula.

2°. Interim tamen quoniam ab iis concrectionibus ut ut minimis lucis transitus impeditur per certa pupillæ loca, ita ut radii solares hic cristallinum humorem penetrent, illic verò repellantur sequitur forè ut ægidum objecta perspicient, ea non videant integra; sed fenestris pertusa nunc punctis nigricantibus conspicua quæ pro variâ magnitudine, & figurâ pulices, muscas, phylamenta telæ araneæ aut lanæ carptæ similia representabunt, vel per aerem dispersa, vel objectis visis inhærentia.

3°. Oculis dextrâ, lævâque commotis mutabitur oculorum situs, sed mutato oculorum situ, concretiones in iis factæ locum pariter mutaturæ sunt, variisque proindè lucis respondebunt, quod fieri non potest, quin muscæ, pulices, pili & alia corpora representata ad diversa quoque circumstantium objectorum puncta successivè referantur, hæc ergò corpuscula motis oculis vel in aere volitantia, vel conspecto albo pariete nunc huic, nunc illi parietis parti infixæ videbuntur.

4°. Falsa Marmorigum representatio quam experiuntur ii qui cataractâ afficiuntur dum lucidum aliquod corpus conspiciunt, deducenda est ex eo quod præter radios per loca oculorum à concretionibus libera trajectos quibus lucidum corpus repræsentatur plures alii radii luminosi in planas, ac laterales oculorum facies multipliciter impacti, & inde ad retinam reflexi eam feriant, quo fit ut mens lucida corpora plurima in locis in quibus non sunt falsò percipiat, undè marmoriges seu oculorum coruscationes.

5°. Motis oculis marmoriges moveri videbuntur quoniam mutato oculorum concretionum situ, fiet ut radii qui antea ad certa retinæ loca reflectebantur speculorum instar jam nulli reflectantur, undè apparebunt tenebræ in iisdem locis in quibus marmoriges prius observabantur, & vice versâ quod sufficit ad excitandam falsam hanc marmorigum apparentiam.

6°. Multiplicatis in dies punctulis his radios visuales repellentibus continua fiet lineæ instar concretio, undè si supponatur interjectas partes illibatas esse, & nativam

pelluciditatem retinere visa objecta variis definita cancellis fenestrarum instar repræsentari necesse est pro diversis concretionum terminis.

7°. Crescente adhuc magis oculorum concretionem paucioris lucis radii pupillam subire debent, undè offuscata, & confusa videntur objecta quasi trans fumum, nebulam, aut aranearum telam perciperentur.

8°. Inveterato malo perfecta fit & totalis opacitas, & pupilla obvelatur, tunc enim præpedito omnino radiorum transitu cæcitas inducitur.

9°. Denique varii cataractæ colores à diversâ concretionis consistentiâ, & humoris concretionem inducentis naturâ repeti possunt, hinc macula in maturescente suffusione sub cærulea, in maturâ albicans, in inveteratâ alba, vel nigra, vel flava apprehenditur.

D I A G N O S I S.

Diversi cataractæ gradus sequentibus signis innotescunt 1. Incipientem cataractam seu suffusionem distinguit filamentorum aut punctorum nigricantium apparentia, præsertim commotis oculis. 2°. Maturescentem designant aucta filamentorum quæ oculis observantur moles, & subcæruleus pupillæ color. 3°. Matura ex albicante concretionis colore, & præcluso fermè visionis sensu dignoscitur. 4°. Demùm inveterata seu confirmata cataracta patet ex ejus colore albo, nigro, aut flavescente & visionis abolitione quæ perfectam concretionis pelliculæ opacitatem demonstrat.

Hanc à leucomate pupillæ foramen occupante quo cum confundi potest facile discernes. 1°. Si exterius & suspensâ manu morbidus oculus confricetur, moxque dein subito aperiatur, tunc enim excitato in pupillâ alterno constrictionis & dilatationis motu diversâ apparet cataractæ moles pro diverso pupillæ itatu, major nimirum & amplior, dilatatâ pupillâ, minor verò eâdem angustatâ secus autem in leucomate seu albugine immutatam constanter observare est maculæ amplitudinem. 2°. In albugine sita est macula in corneâ, at verò in cataractâ profundius latet, & ultrâ pupillam quod ipsissimis intuentium oculis patescit. 3°. Tandem ex iis quæ vel albuginem, vel suffusionem præcesserunt utriusque affectus diagnosis facile obtineri poterit.

Causam suffusionis proximam quod spectat dignoscere arduum omninò est, ne dicam impossibile nempè assequi nullo modo licet an pupillæ obnubilatio à pelliculâ ibidem genitâ procedat, an à cristallini corporis densitate sufficiat hâc in re alterutrum ex his vitium conjicere, & cæteras causas ex antecedentibus, & concomitantibus expiscari.

P R O G N O S I S.

Cataracta, à quâcumque causâ pendeat, gravis est morbus, ac multum molestus ob visus læsionem quæ tandem in cæcitatem definit.

Varianda Prognosis pro vario cataractæ tempore, seu gradu, pro ægrorum ætate, ac temperamento, & oculorum statu.

1°. Enim si recens sit & incipiens remediis interioribus assumptis præcaveri potest internâ therapeiâ ; si verò ad maturitatem , ut vulgò aiunt , pervenerit , operatione indiget , neque medicamentis internis cedit. Deniquè ubi inveteravit insanabilis censenda est , & omnem tum medicorum ; tum chirurgicorum operam eludit.

2°. Quoniam vasa in senibus amissâ vi elasticâ difficiliùs restituntur quam in juvenibus , sequitur cataractam senili ætate supervenientem difficiliùs curari posse quam inflorenti , & juvenili ætate , in quâ oculi vegetiores meliùs & acutiùs vident.

3°. Plurimum confert morborum curæ nativa ægrorum temperies , ergò si vitiosa sit in cataractâ laborantibus , & à viru scorbutico , aut strumoso foveatur , minor ad futura curationis spes , quam si æger benè constitutus sit , & nullo sanguinis vitio inquinatus.

5°. Idem dicendum , paucis mutatis , pro vario statu oculorum , nam malum periculosius est , & minus sanabile , si jam vitiiati sint oculi , si malè sani , si debiles extiterint , aut naturaliter emineant , quàm si integri sint & sani.

C U R A T I O.

In Curandâ cataractâ advertenda sunt ejus stadia etenim.

1°. Si sit incipiens internis medicamentis oppugnanda est , quibus inspissata lymphâ diluatur , & fluidior fiat. Sicque obices in vasis lymphaticis geniti referentur. Hanc præstant operam aperientia , & sanguinem dividencia.

Jusculis igitur aperientibus & refrigerantibus initio opus est, dein pulveribus, aut opiatis chalibeatis simul & purgantibus, quæ auxilia si tempestivè usurpentur & sæpè repetantur incipientes oculorum concreciones dissolvere poterunt. Non negligentur interim topica quæ quidem licet parum prosint, quandoque tamen feliciter successisse fidem faciunt plurima authorum observata. Talia sunt fomenta varia, cataplasmata, suffitus, & præsertim collyria identidem instillata oculis, & resolventibus parata nempe ex aquis distillatis fæniculi, rutæ, euphrasiæ, chelidonii, aut alterius plantæ ophtalmicæ, earumdem plantarum succo aut decocto, sanguine columbino calente, felle variorum animalium melle permixto, & similibus.

2°. Si maturescat nihil molendum est sed expectandum potius donec cataracta perfectè maturitatis tempus attigerit quo in casu certum habet opacitatis & consistentiæ gradum cujus ratione deprimi possit.

3°. Inveteratam seu confirmatam cataractam vim remediorum imò & operationem chirurgicam elude experientiâ notum est, quippè hæc præ nimiam suam duritiem, & partibus vicinis adhæsione acu deprimi nequaquam potest; verum etiam augente concrecione serpit malum ad vitreum humorem, & ad retinam prorsus immedicabile.

4° Indè evidens est solam cataractam quam matura dicitur arte chirurgicâ nimirum operatione curari posse quam ocularii instituunt sequenti methodo.

Selectâ itaque oportunâ anni tempestate vernâ scilicet, aut autumnali præmissis venæ sectione, & diætâ convenienti æger in adverso

sedili collocetur loco lucido lumini adverso ,
 dein deligato oculo sano , caput ægri im-
 motum detineat minister à posteriori parte
 constitutus, moxque jubeat chirurgus ut æger
 ad majorem oculi angulum oculorum diducat,
 quibus ità peractis ocularius hanc adnatæ
 partem quæ corneæ proxima est , quæque
 minori oculi cantho prospicit , aut quædam
 perforare debet huic operi idoneâ , & manu
 briolo instructæ , quàm intus demittit obli-
 quo ductu , donec ejus tuspis suffusionis lo-
 cum attigerit , & sub pupillâ appareat. Tunc
 autem hinc & indè , leviter tamen acus ver-
 tenda est , ut solvantur cataractæ vincula ,
 moxque deindè sensim infrà regionem pupillæ
 iteratis succussibus deducenda quibus appre-
 hensa cataracta ad fundum oculi deprimi pos-
 sit , ibidemque insidere , si res ità sit curatio
 expleta est , si verò sursum redeat , iterùm
 eâdem aciculâ magis ac magis concidenda
 est , à vicinis partibus sejungenda donec oculi
 fundo adhæreat , quod ubi factum est , eductâ
 acu ; clausus ægris oculus ovi albumine cum
 aquâ rosarum conquassato obtegendus est , ac
 molli fasciâ deligandus , hoc in statu æger in
 lecto quiescat cubiculo exactè clauso , ne lu-
 men ipsi noceat , solis jusculis vescatur per
 aliquot dies vitandæ febris , & inflammatio-
 nis causâ , aliæque auxilia non negligat , quæ
 inflammationem oculorum vel arcere si im-
 mineat , vel si jam facta sit compescere va-
 leant , ac tandem circà septimum vel octa-
 vum diem oculi suis motibus permittendi
 sunt , & solvenda paulatim apparatus liga-
 tura , ne nimio lumine visus subitò obruatur.

Cæterùm utcumque successerit operatio

interea contingit sæpè numero, ut post operationem visio minus rectè perficiatur quàm antea, illud autem non ex aquis humoris jacturâ deducendum esse arbitramur, quàm brevi novâ secretionè reparari plurima testantur observata, sed potius ex eò quod cristallinus humor vel è loco suo dimotus, vel ad fundum oculi deductus fuerit operatione chirurgicâ, vel saltem quod anterior ejus pars concreta per operationem discerpta, atque concisa solitam convexitatem amittat, neque proindè radiorum solarium ingressum, ut par est, pati queat, quo in casu specillis convexis opus est, quæ cristallini vicem suppleant, ut objecta visibilia consueto more, hoc est distincti percipiantur.

ARTICULUS XII.

De Hypopyo.

Gutta serena Græcè amaurosis vulgò definiti solet perfecta visionis abolitio absquè conspicuâ oculorum labe.

Cum eâ perperam nonnulli confundunt *obscuritatem* visus quam Græci amblyopyam nominant, si quidem in priori casu cæcitas est, & visus aboletur, in posteriori verò simplex oculorum habitudo infertur, & maxima fit visionis imminutio. De his tamen duobus affectibus hic differere operæ pretium est, cum inter se solummodò differant causarum eos inducentium intensione, quæcumque autem de guttâ serenâ dicturi sumus paucis

paucis mutatis ambliopiæ explicandæ accommodari facile poterunt.

D I F F E R E N T I Æ.

Cum amaurosis producatùr modò à solo oculorum vitio independenter à vitio cerebri, aut aliarum partium ab oculis distitarum, modò verò aliorum affectuum symptoma sit, & remotarum partium vitia subsequatur, sequitur eam dividi posse in idiopatycam, & simptomaticam, hanc phrenitidi, febribus ardentibus, menstruorum suppressioni &c. supervenire, illam verò absque ullo prævio morbo invadere notum est.

Rursus prout ejus causa subito agit, vel pedetentim subitanæque, vel gradariam, ac successivam cæcitatem excitat, alia extemporanea, alia gradaria dici posset.

C A U S Æ.

Sequitur ex definitione superius allatâ, imò & hâc de re Authores inter se unanimiter consentiunt nullum esse oculi vitium in amaurosi, proindèque vulgò creditur nec immeritò hunc morbum nervorum opticorum paralytim pro causâ agnoscere quæ prout perfecta est vel imperfecta visionem vel omninò inhibet, vel notabiliter tantum imminuit, undè vel amaurosim, vel ambliopiam accersit, causas ergò omnes guttæ serenæ ex illis quæ nervorum opticorum paralytim solent inducere eruendas esse quis non videt? inde enim ut ut radii solares humores oculorum pervadant, & retinam feriant. Quoniam ta.

men hæc impar erit transmittendis impressionibus sensiferis ad cerebrum futurum necessariò ut objecta visibilia non percipiantur ab animâ quæ non modificatur nisi impressio in organis externis facta ad emporium propagetur, ut docet Physiologia.

Resolvuntur nervi optici cæterorum instar multiplici de causâ, obstructione nimirum compressione, relaxatione, vel tandem sectione. Quælibet igitur nervos opticos obstruere, comprimere, laxare, vel rodere & scindere poterunt, ea omnia guttam serenam remotè producent.

1°. Obstruentur nervi optici à contento liquido spirituofo; nam quamvis liquidum illud quod aëreum credimus tenuissimum sit, ad hunc tamen consistentiæ gradum perducì posse nihil vetat, quo obturetur penitus ductuum nervosorum cavitas, si lymphaticæ plurimæ sanguinis partes ac fibrosæ concretionis capaces cum illo per cerebri colum seceratur; verum ad hoc opus supponendum est vitium quoddam prævium in glandulis cerebri, quo major pateat via partibus crassioribus & lymphaticis, imò statuendum vitium illud dumtaxat in eis glandulis à quibus fibrillæ nervorum opticorum medullares sobolescunt, cum cæteri cæterorum organorum nervi benè se habeant, quod profectò cum difficile perfici possit, causam hanc non impossibilem quidem, sed raram admodum manifestò arguit, talis autem obstructio, vel in glandulis cerebri corticalibus, vel in nervorum origine, vel in eorumdem progressu, aut retinâ ipsâ concipi potest.

2°. Compressio nervorum opticorum plu-

ribus causis adscribi posse videtur nempe 1°. Tumoribus vicinarum partium à cerebro ad retinam usquè progrediendo puta steamati, vel nodis variis, aut frigidis tuberculis in durâ matre cranii basim obvestiente, aut in nervorum involucris obortis. 2°. Nimiaë carotidum turgescentiæ præsertim verò eorum ramorum qui nervis opticis utrinquè accumbentes sanguini ad oculos deducendo inserviunt, & trans primum foramen ossi basilari insculptum unâ cum nervo optico trajiciuntur. 3°. Obstructioni, ac distensionì vasorum sanguineorum fibrillis nerveis intertextorum, quâ fibrillarum fasciculus ex quo nervus opticus conflatur ad minus spatium redigitur. 4°. Ossium depressioni, vel exostosis eorundem in basi calvariæ, vel in lateribus foraminis optici ex inveteratâ lucythereâ. 5°. Demùm lucis actioni nimiaë, quâ impingentes ad retinam radii vel membranam hanc adurunt, vel expansivum sanguinis motum itâ perturbant, ut indè inflammata retinâ, obliteratedâ nervorum cavitate, spiritibus viam penitus occludat, sicut iis accidit qui diutius solem conspiciunt, vel qui è loco obscuro dilatata plurimum pupillâ in lucem subito prodeunt, vel qui tabulorum conspiciendorum foco soli obvio imprudentes sese exponunt. Has causas præ cæteris guttam serenam frequentius excitare persuasum habemus.

3°. Laxantur nervi optici vel in cerebro, vel extrâ cerebrum in suo progressu, aut in retinâ ipsâ, utrobiquè laxitas repetenda est à redundante sero quo imbuuntur fibrillæ nerveæ; & molliores fiunt, minusque aptæ im-

pressionibus sensiferis transmittendis. Exurdat autem serum ob lentiolem sanguinis & lymphæ circuitum, vel ob diathesim humorum nimis aquosam.

4°. Solvuntur nervi optici vel ab instrumentis pungentibus & secantibus, ut ex vulnere accidit, vel ab humoribus corrosivis ut in abscessibus in viciniâ latentibus contingit

SIMPTOMATA.

1°. Nervorum quorumcumque resolutio, seu Paralysis pro variis causis à quibus oritur, nunc subitò & confestim, nunc verò sensim, & successivè producitur, ut suo loco inferius exponetur dum de morbis capitis internis ad quos hæc affectio vulgò revocari solet idem igitur esto iudicium de guttâ serenâ quæ pendet à nervorum opticorum paralyfi, quam nunc subitanè esse nunc verò gradariam ac successivam quotidianâ docemur experientiâ.

2°. Si gutta serena gradario quodam veluti progressu ægrum afficiat, inter initia festuæ, muscæ, puncta quædam nigricantia vel filamenta lanæ carptæ similia per aërem sparsa videbuntur, qualia in glauco mate incipiente oculis obversari supra diximus, ex eo quod non omnes, & singulæ statim nervi optici fibrilæ ex æquo vitientur, sed quædam præ aliis dumtaxat impares fiant solitis objectorum externorum impressionibus ad cerebrum transmittendis.

5°. Interim tamen ubi gutta serena aliquandiu invasit, quoniam omnes fibræ nervi optici notabiliter læduntur licet inæqualiter

DE MORBIS CAPITIS. 525

visio minus rectè perficitur, & ambliopia sive hebetudo visus excitatur, quia deficiente debitâ retinæ tensione, consuetus radiorum visibilium ad eam membranam impingentium motus paulatim retunditur, neque proindè solito more cerebro communicari potest.

4°. Sin autem ex adverso gutta serena de repente invaserit, vel si utcumque successivè procedat, intendatur causarum vehementia, perfecta fiet singularum nervi optici fibrillarum paralytis, ut cæcitas omnimoda inducitur, in quâ amaurosim consistere diximus.

5°. Deniquè summa pupillæ dilatatio, seu mydriasis guttam serenam comitatur quia musculus orbicularis pupillæ constrictor resolvitur, dum fibræ carneæ, ac radiosæ ejusdem pupillæ dilatationi dicatæ suum contractionis nisum exerunt, atque adeò quandò oculus sanus clausus est pupilla manet in eodem statu, nec contrahitur, nec dilatatur.

DIAGNOSIS.

Amaurosis sola cæcitate posset cum glaucomate inveterato confundi, eam itaque non distingues cæcitate, quæ ab aliis causis produci quam à nervorum opticorum paralyti, sed potiùs naturali oculorum statu, cum abolitâ visione, undè evidens fit coeteras abesse causas quibus cæcitas induci porest, adeoque visum aboleri ob retinæ vel nervorum opticorum paralytim, quæ nullam conspicuam oculis labem inferre potis est præter mydriasm, seu majorem pupillæ dilatationem, quæ aliundè symptoma est guttæ serenæ pathognomonicum.

Causæ difficilius multò, nec nisi conjecturis tantum innofescunt nimirum ex iis quæ morbum vel comitantur, vel præcesserunt.

PROGNOSIS.

Uterque morbus (amaurosis & ambliopia) incommodus est & gravis, neutiquam verò per se saltèm quoad vitam periculosus.

Ambliopia seu visus obscuritas quæ imperfectam supponit paralysem curari facilius potest guttâ serenâ quæ cæcitate stipatur, quæque proindè paralysem retinæ perfectam agnoscit, hæc si recens sit aut juvenili ætate contingat, si à causâ quâpiam fugaci dependeat, nempe à nimiâ vasorum plenitudine; si causis externis ortum debeat, putà diuturniori solis conspectui, minus resistit remediis quàm si inveterata fuerit, aut senibus superveniat, vel à causis internis præcipuè verò continuo & pertinacitè agentibus producat, quæ sit ab exostosis, aut tuberculis veneris, extincto ope hydrargirosis viru veneris, feliciter persanatur. Dum uterque oculus prognosis pejor, quàm si unus tantum oculus afficiatur, gradaria magis periculosa subitâ, symptomatica prognosim sequitur morborum à quibus producit.

CURATIO.

Amaurosis pro variis causis diversam requirit medendi methodum ac.

1°. Quidem si februm continuarum, vel ardentium comes sit, venæ sectionibus, diatentibus, & refrigerantibus indiget, aliisque

quibus auxiliis orgasmus febrilis compeſci po-
teſt.

1°. Si à menſium ſuppreſſione oriatur, ve-
næ ſectio revulſiva è talo, aperientia, & em-
menagoga multum profunt, iis enim vacuato
per conſuetas vias ſanguine, ac depletis ce-
rebrî vâſis, tollitur retinæ infarctus.

3°. Si luem veneream latere maxima ſuf-
picio ſit, corpus quam primùm fieri poterit
unguento mercuriali inungendum, neglectis
coeteris auxiliis quæ morbum hoc in caſu
ſæpè exaſperant.

4°. Si a cauſis externis dependeat V. G.
ab inſolatione nimiâ, vel diuturniori corpo-
ris cujuſdam lucidi aſpectu, illæ omni arte
removendæ ſunt, ut remedia deinceps adhi-
benda felicîus ſuccedant.

5°. Si ob vulnus oculis inſiſctum nervi op-
tici ſecti fuerint inſanabilis morbus eſt, to-
taque therapeia in vulneris curatione con-
ſiſtit.

6°. Si à ruptione vaſorum ſanguiferorum
nervi optici, videndum nùm turgeant, vaſa
hæc inæqualitèr, & infarciatur ob ſanguinis
rareſcentiam nimiam, vel ob ejuſdem craſſi-
tiem, & lentorem, in primo caſu cura com-
petit eadem quæ ſolet adhiberi in guttâ ſe-
renâ febris continuis ſuperveniente, in
poſteriori verò caſu utendum remediis mox
proponendis ad nervorum opticorum com-
preſſionem, aut laxitatem tollendam ido-
neis.

Ultimò tandem dùm gutta ſerenâ pendet à
laxatis vel compreſſis nervis opticis, quæ
duæ cauſæ omnium frequentiffimæ ſunt, ſe-
quenti metho. lo procedendum.

1°. Instituatur victus ratio attenuans & exsiccans, nempe vitetur aer crassus, frigidus, ac nebulosus, utendum alimentis boni succi, & coctu facilibus, exercitia moderata sint, ne quid nimis in somno, & vigiliâ, libera fervetur alius, vehementes denique animi motus sedulo declinandi.

2°. Si adsint signa plethoræ, & calida sit ægri temperies, aut juvenilis ætas, venæ sectione quædam sanguinis quantitas est educenda, scilicet ut depletis vasis humores liberiùs circulentur, & melius tutiusque agant apta medicamina. Præstat juxtâ nonnullorum sententiam præ cæteris venam tali aperire ad revellendum sanguinem è capite, aut venam frontis ad derivandum, ita docente SPIGELIO. Secus autem si nulla redundantis sanguinis indicia sint, & frigidum aliunde seu pituitosum sit ægri temperamentum, aut senilis ætas, à phlebotomiâ abstinendum.

3°. Præmissâ venæ sectione plus minusve repetita pro ægri statu, temperamento & ætate, cathartica in usum vocanda sunt ut primæ viæ mundentur cruditatibus si quæ sint, ut sanguis crassus dividatur, & serum luxurians ad intestinales glandulas uberiùs amandetur. His anteponenda vel saltem admiscenda emetica quæ simplicibus cathartics magis evacuant, & sanguinem potentiùs atterunt, quibus remediis si resistat stomachus, & alimenta malè digeri indicium sit, cardiacis & stomachum roborantibus subindè assumptis opus est ad juvandam ciborum actionem ut nux muschata, cinnamomum, vetus theriaca &c.

4°. Corrigenda dein sanguinis crassities

aperientibus & incidentibus initio mitioribus, postea fortioribus quare præscripto cathartico juscula exhibeantur aperientia, postmodum opiata chalibeata & purgans, deinde juscula viperina, ptisana sudorifica, aliaque hujus generis quæ non modò vasorum impedimenta referant sanguinem dividendo, verum etiam eorum laxitatem tollunt, serum luxurians foras evacuando. Ad hæc caput & præsertim oculi exterius irriganda sunt aquis thermalibus quales sunt bellilucanæ quibus humores in nervis opticis hærentes exagitantur, solvantur, serum assumitur, cerebrum roboratur, nervique laxiores exsiccantur, ac pristinum tonum recuperant, eos etiam bibere per triduum quandoque utile est ad primas vias penitus everrendas.

5°. Authores plurimi in praxi exercitatisimi multum hoc in casu conferre asserunt, nec sine fundamento vesicatoria, cauteria, setacea, & cucurbitulas scarificatas occipiti admotas, cum hæc omnia magnam feri copiam educant, quin imò derivatoriâ evacuatione nimium humorum ad oculos affluxum præcavent. pari fermè modò agunt masticatoria, herrina, & sternutatoria quæ idcirco usurpari debent. His autem omnibus quæ benè multa sunt, præferri debet tabacum imprimis, si æger hujus usui non assuerit, atque vel mandare oportet, vel ejus fumum fistula haurire, vel illius pulverem totis naribus attrahere.

6°. Demum quoad topica varia nempe collyria & suffitus de quibus mentio fit apud Authores verisimile est quanta sit eorum vis vix quidquam posse in guttâ serenâ, cum nequeant retinæ aut nervis opticis immediatè

applicari, totamque interjectam oculi molera pervadere debeant, antequam ad partem affectam perducantur: præterea docet experientia eorum usum semper irritum esse in morbo quandoque nocivum.

CAPUT II.

De morbis aurium.

Sicut oculi librorum lectione conferunt ad mentem erudiendam, scientiasque acquirendas, ita & aures sono recipiendo dicatae mentem instruunt & informant auditis aliorum hominum vocibus, sermone, documentis, quamobrem cum hæc organa eidem operi, velut junctis viribus inserviant non abs re erit expositis semel oculorum vitiis, vitia aurium pervestigare, quod quinque sequentibus articulis perficere conabimur.

ARTICULUS I.

De surditate & gravi auditu.

Surdos vocat vulgus, non modò eos qui audiendi sensu omninò carent, sed etiam surdastros qui aures habent hebetiores; præstat tamen utroque maximè distinguere, atque ideò placuit Medicis nec immeritò surditatem, & gravem auditum tanquam duos affectus considerare, interim quoniam uterque

morbus pendet ab iisdem causis intensius, aut debilius agentibus, eandemque remedia exposulat, utrumque idcirco ne semel dicta repetantur in hoc eodem articulo comprehendere juvat.

Surditas itaque propriè dicta est ea auditus abolitio, quâ affecti nullatenus audiunt loquentes tametsi altâ voce clamantes, vel si audiant, prolatas voces non intelligunt, sed inanem quemnam percipiunt sonum, atque confusum, cujus varietates, & differentias distinguere nullomodo possunt. Hæc auditus abolitio *Cophosis* græcè dicitur, per auditum difficilem quem Græci *Barucoyam* vocant, Latini verò gravitatem auditus intelligimus hujus functionis imminutionem maximam in quâ ægri loquentes ægrè audiunt, nec nisi quando vociferantur, vel quando juxtâ aures ipsos alloquuntur.

D I F F E R E N T I Æ.

Cum surditas interdum sit per se à vitio partium auditus sensui naturaliter excitando fervientium oriundus independenter à morbo quodam prægresso, interdum verò aliorum affectuum symptoma sit putà februm continuuarum, malignarum &c. sequitur hanc in idiopathicam & symptomaticam distinguendam. Rursus prout vitium organi à parentibus transmittitur in prolem, vel in utero aut aliquantò post nativitatem infertur, triplex surditas statui potest hæreditaria scilicet, connata, vel adventitia; similes admitti debent differentia auditus gravis.

CAUSÆ.

Ut accuratè procedat causarum enumeratio, ac ne labes quædam prætermittatur quæ auditus exercitio nocere possit, videndum imprimis quænam ad auditum naturaliter perficiendum concurrant, eo namque perspecto facillè erit intelligere quæcumque functionem hanc labefactare apta sunt, ejusque exercitium naturale vel minuere, vel penitus cohibere, sicque surditatem, vel auditus gravitatem inducere.

Verùm ad naturale sensus auditus exercitium plura desiderari docet organi ad hoc opus à naturâ dicati fabrica insigni constructa artificio atque pluribus machinamentis unâ conspirantibus conflata, nimirum 1°. requiritur conveniens partium auris externæ dispositio quâ radii sonori à corpore sonoro emitti congregentur 2°. Debita amplitudo meatus auditorii, cujus ratione iidem radii sonori hujus meatus cavitatem permeent, & timpani membranam attingant. 3°. Requisita membranæ timpani tensio, quâ motus aëris externi vibratorius alteri aëris in timpani cavitatem collecto communicetur. 4°. Proindè præsentia cujusdam aëris in cavitatem timpani quod motum hunc vibratorium recipiat, 5°. Communicatio motus aëris interni per fenestram utramque ovalem, & rotundam aëri in variis labyrinthi cavitatibus contento nempe in schallâ superiore, & inferiore cochleæ, vel in ductibus semi-circularibus. 6°. Nervorum acousticorum motio. 7°. Tandem ejusdem motionis nervis impressæ ad sensorium commune

mune propagatio. Hæc si ritè consentiant corporum sonorum impressiones percipi eodem modo, quo par est. Sin minus ex his alterutrum deficiat, auditus sensationem malè exerceri consequens est.

Hinc patet surditatem à multiplici vitio produci posse 1°. si pars auris externæ cartilaginea, ac præsertim concha deficiat. 2°. Si meatus auditorius obturatus sit, & radiorum sonorum aditum non permittat. 3°. Si desit membrana tympani, aut præternaturam læsa sit. 4°. Si cavitas tympani aëre non repletur, sed potiùs aliquâ aliâ materiâ vibrationem obtundente. 5°. Si in utrâque fenestrâ, vel in schalâ superiore aut inferiore cochleæ, vel in ductibus semi-circularibus aliquod obturaculum sit, quod communicationem motus aëri in labyrintho incluso præpediat. 6°. Si nervi auditorii suscipiendis radiorum sonorum impressionibus impares sint. 7°. deniquè si motus nervis acausticis impressa ad cerebrum propagari nullo modo possit.

Singula autem hæc vitia jam ordine percurramus ut indè surditatis causæ remotæ patefiant, ac. 1°. Pars auris cartilaginea vel concha deficiet, vel ex pravâ conformatione, vel ex auriculæ amputatione, quæ duæ causæ rarò admodum contingunt.

2°. Meatum auditorium plurima obturare poterunt, & radiis sonoris aditum præcludere, nempe corpora viscida & oleosa præ nimiam crassitie ac visciditate parietibus hujus ductus inhærentium ut V. G. olea varia ad compescendum aurium dolorem in alvearium introducta quibus nonnulli diutiùs abutuntur, ingressus aquæ, in eundem meatum audito-

rium, ut accidit urinatoribus qui se aquis immergunt, vel iis quorum caput aquis thermalibus irrigatur, similiter infecta aut animalcula quæ aliquandò in aures irrepunt, aliavè id genus, externa corpora, sed præcipuè humor ille sebaceus, & ceruminosus qui naturâ suâ viscidus præ morâ diuturniore, vel crassitie nimia ita parietibus totius alvearii adhærescit, ut viam transeuntibus radiis sonoris penitus occludat. Hic autem humor stagnabit nimium, vel ob ægrorum incuriam qui non utuntur auris scalpio, vel ob frigiditatem nimiam aëris externi, si pars ossea quæ tympano proxima est, tumeat, & exostosi auctur. Exostoses igitur in parte illius canalos ossis abortivæ possunt remotè surditatem parere meatum auditorium obturando, potest sanies aut pus in meatu auditorio interno innatum surditatem advocare illum pariter obturando.

3°. Causæ omnes quibus poterit laxari membrana tympani surditatem vel auditus gravitatem remotè inferent, quatenus impediant ne motus aëris externi vibratorius interno aëri communicetur. Hæc autem laxitas vel effuso sero in cavitationem tympani internam membranæ hujus faciem subeunti, vel partibus aquæ per meatum auditorium aures ingressis, & extimam ejusdem membranæ superficiem penetrantibus, vel aëri externo humidiori tribuenda est. Quod defectum hujus membranæ, hunc per se surditatem advocare non posse certum est, si quidem experienciâ constat, ruptam fuisse, perforatam, ac difficillam in variis animalibus absquè ullo auditus vitio. Non diffitendum tamen remotè quan-

dòque surditatem producere posse cum eâ sublatâ aut discissâ aurium sordes tympani cavitationem adeant, atquè in eâ congestæ soni propagationem inhi beant, ut jam dicturi sumus.

4°. Ad hoc ut radiorum sonororum impressio ad internam auram transmittatur necesse est ut in tympani cavitate contineatur aer quem innatum vocitant, purus & ab omni inquinamento liber. Ille autem sordibus inquinabitur duplici potissimum de causâ 1°. Si membrana Tympani deficiat, si rupta, si pertusa, aut dilacerata fuerit, tunc enim humor ceruminosus, crassus & viscidus ex alveario in Tympani cavitationem migrare poterit eam successu temporis oppleturus. 2°. Si tuba eustachiana cujus ope aer externus cum Tympani cavo communicat, & quæ proindè acris innato reficiendo simul, & expurgando destinatur, obstructa fuerit, aut compressa, ità ut renovare acrem innatum amplius nequeat, quæcumque ergò Tympani membranam rumpere, dilacerare pertundere, quæcumque pariter acris aditum ad cavitationem Tympani per tubam eustachianam præpedire poterunt, ea omnia surditatem remotè illatura esse evidens est, Tympani obstructionem pariendo.

Deficiet membrana Tympani si ipsamet inflammata exulceretur, aut in abscessum degeneret, vel si corrodatur à pure latente in alveario aut cavitate Tympani ob partium vicinarum ulcera, abscessus, cariem; sic surditatem prægressis aurium doloribus supervenire solemne est, rumpetur & perforabitur vel ab iisdem causis enumeratis in aliquâ

tantum membranæ parte agentibus, vel à causâ quâdam externa pnta instrumento acuto in alvearium violenter adactò, vel inflicto vulnere &c. Tandem dilacerabitur vel exterius nempè à pure ut dictum est, vel ab humore ceruminoso acriori, vel interius ab stagnantibus liquidis in proprio vasorum sinu contentis quæ acredinem contraxerunt.

Tuba Eustachiana obstruetur ab humore quo naturaliter irroratur interna ejus superficies, videlicèt si ille humor viscidus evaserit, & à sanguine simili labe inquinato sobolescat. Comprimetur verò si latera hujus ductus, aut partes vicinæ tumeant nimirum si tubæ substantia, posteriores palati partes ejusdem tubæ fini proximæ inflammentur, vel si pars ejus ossea quæ tympanum respicit exostosis patiatur.

Præterea utcumquè tuba eustachiana & membrana Tympani benè constituta sint obstruetur tympanum à liquidis in ejus cavitationem præternaturam effusis nempè sanguine, aut pure, si sanguifera ex quibus componitur periostæum totam tympani cavitationem, & ossicula obducens inflammata, & ultrà modum dilatata rumpantur, vel si pus in partibus vicinioribus collectum Cystidis apertione diffuens in tympani cavitationem, sibi viam faciat.

5°. Ambæ fenestræ ovalis & rotunda quibus patet aditus à tympano ad varias labyrinthi partes occludantur penitus ab iis quæ in tympani cavitate continentur, quidquid ergò poterit surditatem accersere tympani cavitationem obturando poterit similiter eodem nomine inter surditatis causas remotas annumerari, quatenus fenestras tympani claudet.

Insuper vestibulum canales tres semicirculares, atque scala utraque cochleæ obstrui poterunt ab humoribus extrà vasa effusis, & acris innati locum occupantibus quemadmodum suprà dictum est de tympano.

6°. Nervi acaustici suscipiendis radiorum sonorum impressionibus inepti evadent, si Paralitici fiant, adeoque causæ omnes quæ guttam serenam inducere dictum est, nervos opticos labefactando poterunt similiter surditatem inferre laxando, obstruendo, vel pre-mendo, vel secundo nervos auditorios, præsertim verò partem mollem quæ per labyrinthum dispergitur, & quæ potillimum, ac præcipuum auditus est instrumentum, eas igitur hic enumerare supævacaneum foret, sufficiat itaque dixisse causas quibus debetur eorum nervorum laxitas, aut compressio esse frequentiores cæteris quibus iidem nervi aut scinduntur, aut obstruuntur.

Nota obstructionem nervorum acousticorum difficilem esse ut videre est ubi de guttâ serenâ, sectionem verò eorundem omnium difficillimam quia nervus undequaque partibus ossis cingitur. Neque proinde fieri posse nisi vel à pure, vel à sanie quod rarum est.

7°. Demùm quamvis motus objectorum sonorum vibratorius, organo auditus benè constituto imprimatur, nulla tamen vel levis sonorum ideâ excitabitur; si motus ille vel non propagetur ad sensorium commune, vel plurimum obtundatur, ut patet ex notâ sensationem externarum naturâ, talis autem motus communicationem præpedient, vel notabiliter imminuent nervorum acousticorum in cerebro vitia nempe major, aut minor eq-

rum laxitas, obstructio, compressio in origine, vel in prægressu, sic apoplectici, epileptici surdi sunt, sic pariter comatosi, carotici, lethargici, aliique barucoyâ afficiuntur. Verum hanc auditus privationem, vel imminutionem quæ secum adjuncta habet aliorum sensuum tum externorum, tum internorum vitia surditatis nomine appellare non solet medicorum vulgus, sed illam dumtaxat, quæ à partium auditus organum afficientium vitio dependet, qua propter ea vitia, eorumque causas remotas de industriâ prætermittimus, quæ quidem aliundè erui poterunt ex soporosorum affectuum æthiologiâ.

SIMPTOMATA.

1°. Surditas interdum continua est, interdum per intervalla crescit, & decrescit, prout ejus causâ continuo præsens est, vel sub inde intenditur, aut remittitur, prius accidit quando surditas à pravâ organi conformatione, vel à tumore quoque, vel ab acustici nervi resolutione, aut consimili aliâ causâ continuo agente. Posterius verò quando pendet à laxitate membranæ tympani, aut quâlibet aliâ causâ fugaci quæ desinere, ac denuò recurrere apta est, pro diverso vitæ regimine, variâ cæli temperiè humidiores, aut sicciore &c. sic surdos tempetaste serenâ, & siccâ exquisitus, austrinâ verò ac nebulosâ obtusius audire compertum est.

2°. In omni surditate, à quâcumque causâ pendeat turbato sanguinis, humoris ceruminosi, aliorumvè liquorum aures irrorantium circuitu lærent ea liquida in suis concepta-

culis, proindeque vasorum tunicæ præter naturam distenduntur, & molestant sensationem excitant, nihil mirum ergo si surditas dolore aurium stipetur nunc gravativo, & obscuro, si liquida lentè aggerantur & minori copiâ, nunc verò pungitivo, & acuto, si eadem liquida ubertim congesta magnam & subitanam vim vasorum tunicis inferant, quâ distractos violenter nervos acousticos dolorificum in animâ sensum parituros esse consequens est. Rursus alteruter ille dolor vel in partibus externis aurium, vel internis percipitur, prout diversæ illæ partes dolorificè distrahuntur, dolorem autem sæpè surditatem præcedere, ejusque causam esse cuilibet notum est.

3°. Surditas non numquam fit ab inflammatione aurium, vel eandem accersit, ut ut res se habeat, quoniam inflammatis auribus, membranâ tympani V. G. inflammatione affectâ, vasa illius arteriosa fortiter simul & inæqualiter pulsant, futurum necessario ut commoto aëre in tympani, aut labyrinthi cavitate contento, falsa excitetur soni perceptio ad partem auris internam referenda, quæ tinnitus aurium solet appellari.

4° Surdi à nativitate muti sunt & elingues, non quod ut aliquibus placet, affectis auribus, organa loquelæ inservientia afficiantur, ob sympathiam nervorum quintæ conjugationis qui tum per aures, tum per linguam disseminantur. Omnes enim surdi etiam ex adventitiâ causâ deberent eâ ratione obmutescere, sed potiori jure quia cum nequeant voces singulis rebus arbitrio hominum alligatas ediscere, easdem articulatim, distinctèque pronunciare minimè possunt, sed so-

lum gestu, nutuque ideas suas aliis communicant.

5°. Demùm quoniam ex consuetudine loquendi promptior est linguæ motus ad diversas voces proferendas, sequitur ratione oppositâ fore ut surdi etiam ex adventitiâ causâ ob loquendi insolentiam, voces obliviscantur, & ad loquendum tardi successu temporis stupidi, ac penè elingues evadant.

DIAGNOSIS;

Surditas ex relatu ægrorum, & modo quæ ad interrogata respondent, evidens est, idiopathicam à symptomaticâ facile erit distinguere ex iis quæ præcesserunt, an hæreditaria sit, vel connata, vel adventitia ab æstantibus, vel à parentibus per cunctandum.

Verùm non ità facile hujus morbi causæ innotescunt, cum etenim multâ ad auditus exercitium machinamenta concurrant, quorum pars magna in thecâ osseâ reconditur, sequitur surditatis causas non modò multiplices esse, sed valdè obscuras, nec nisi conjecturis admodum dubiis obtineri posse, si auriculæ externæ amputationem excipias, vel alvearii obstructionem à causâ aliquâ externâ, & manifestâ, illas tamen divinari operæ pretium est, ut convenientia præsidia adhibeantur.

10. Itaque vitium meatus auditorii judicatur si extraneum aliquod corpus in concham irreplisse afferat æger, si tumor in parte auris externâ appareat, si dolor ad exteriora referatur, si demùm materia quædam crassa, viscida, sanguinea, ichorosa, aut purulenta jugiter ex alveario exterius profluat. Præser-

tim verò si topica remedia feliciter successerint, quæ quidem ultima conjectura nullum arguit in interiore organo vitium. Similiter membranam tympani ruptam discissam, vel laxatam fuisse probabiliter colligitur ex signis inflammationis, ulceris, ruptis abscessis, vel ex eo quod causa aliqua externa præcesserit putà aquæi latius introductio, vulnus, sonus vehementior, qualis est fragor à tormento bellico excitatus, &c.

2°. Mediam aurem, vel internam affici significant tum dolor internus aurium sine tumore ullo conspicuo, tum absentia signorum quæ auris externæ labem demonstrant.

3°. Vitiatum cerebrum surditatem producere non levis est suspicio, ex eo quod tunc ille affectus vel cum aliorum sensuum læsione jungatur, vel prægresso alicui morbo supervenerit.

4°. Sanguinem causam esse surditatis ex dolore aurium acutissimo, frigidum aliquem humorem V. G. lympham, serum effusum, aut cerumen ex tumore frigido & absentia doloris: pus denique ex prægressis inflammationis signis conjicere licet.

5°. Tandem vitiosam aurium conformationem in culpâ declarat vitium parentum hæreditarium.

PROGNOSIS.

Surditas vitæ societati maximè noxia est, & summam affert ægris molestiam, quia cum nequeant aliorum scire consilia, neque ipsis sua aperire, tristes, morosi, inquieti fiunt, imò si surdi omnino sint, rerum voces penitus obliti, loquendi usum amittunt. Hinc surdi-

tas gravis & moleſtus eſt morbus, difficileque ſanabilis.

Gravitas verò auditus non ità curatu difficilis eſt, ob minorem cauſæ morbificæ vehementiam. Hanc tamen quandoquè in ſurditatem abire experientia docet, auctâ cauſæ efficaciâ præſertim ſi initio negligatur, vel intrâ breve temporis ſpatium non reſolvatur.

Idiopathica & ſimptomata variam habent Prognofim pro diverſis circumſtantiis; nam
1°. Idiopathica ſurditas ſi continua, inveterata, congenita, vel hæreditaria fuerit inſanabilis cenſetur, ſecus verò ſi recens ſit, adventitia, vel ſubindè deſinat & recurrat, remediis aliquandò cedit.

2°. Symptomata pariter nunc ſublato morbo primario à quo pendet, tollitur, ſic sæpè numero obſervamus ſurditatem vel gravitatem auditus, febribus continuis, aut malignis ſupervenientem remittente febre ſenſim decreſcere, ac tandem eâ ceſſante curari, atquè hinc eſt quod plerumque ſalutaris ſit, & boni ominis, quoniam humores ab internis partibus ad externas metaſtaſi delati interiora capitis ab infarctu liberant; nunc verò contumax eſt, & remediis major quod vitium cerebri conſequatur, & nervi acouſtici, ob ſimilem metaſtaſim, reſolutionem promoveat, quæ reſolutio, ſeu paralyſis nulli cedit therapeiæ, atquè indè eſt, cur ſurditas à vitio cerebri oriunda difficilius curam admittat eâ quæ aurium vitio dependet, ſed potius medicamentorum omnium actionem conſtantè eludet. Utraque tum ſimptomata, tum idiopathica gravior eſt, vel levior

proût à variis causis producitur. Sic surditas quæ à causâ externâ fit, putâ ab insectorum illapsu, humoris ceruminosi crassitie &c. Curatur facilius eâ quo causam internam agnoscit, major quoque spes est curationis, si auris externa, quam si interna, vel media auris afficiatur. Deniquè inter causas etiam internas aliæ aliis sunt vehementiores, sic ulcus, vel abscessus in internâ, vel mediâ aure latitans difficilius curatur quam Tympani laxitas præternaturalis, quæ ab exotico oritur, vel lymphæ vitio à syphilitide contracto, adhibitâ hydrargyrosi discutitur.

C U R A T I O.

Varianda surditatis therapeia tum pro varietate causarum à quibus pendet, tum pro variâ sede causæ morbificæ, atque idcirco attendat Medicus ad ea quæ surditatem præcesserunt, ægrum interroget ut probè morbi causam detegat, quâ semel cognitâ, vel malum immedicabile pronunciare, vel debita possit afferre præsidia, quibus vel ægritudo persanetur, vel saltè ejus progressus præcaveatur.

1°. Itaque si interna vel media auris afficiatur sola profunt interna medicamina quæ causis variis debellandis conveniant, at verò externâ aure affectâ topica feliciter quandoquè adhibentur.

2°. Si surditas à vitio cerebri pendeat & illius symptoma sit, cerebro occurrendum est remediis proponendis dum de internis capitis affectibus.

3°. si vitiosa sit aurium conformatio & sur-

ditas congenita, vel hæreditaria, nullis opus est medicamentis in quibus præscribendis oleum, & operam perderes.

4°. Si luem veneream in causâ esse, & surditatem vel ab exostosis, vel à vitiosâ lymphæ crassitie oriri suspicio sit, corpus frictionibus mercurialibus solitâ methodo inungendum.

5°. Si à tumore quopiam duro & frigido surditas producat, tum topicis resolvendus erit tumor, si externus sit, tum internis remediis nempe aperientibus, & sanguinem dividantibus prava humorum diathesis corrigenda.

6°. Sin autem tumor calidus sit & inflammatorius præscribenda erunt ea omnia quæ dolori aurium de quibus infra dicturi sumus.

7°. Si ab effluente pure vel intrâ aurem latente fiat surditas proderunt ea quæ infra quoque de aurium ulcere & absessu proponemus.

8°. Si ruptura membranæ tympani, vel ejusdem defectus surditatis causa sit malum immedicabile est, quia vix ac ne vix quidem sanari possunt, nec quidpiam apponi quod hujus membranæ vicem suppleat, & tympani obstructionem præcaveat; verum si laxata tantum sit, præmissâ diætâ exsiccante, & internâ therapeiâ topicis solventibus utendum est, qualia sunt imprimis balzamu sulphuris cum spiritu vini mixtum, vel tinctura myrrhæ quorum guttæ aliquot vel auribus instillandæ, vel imbibendæ gossipio, quod dein in alvearii cavum immitti debet.

9°. Surditas à nervorum acoufticorum à paralyfi topica nulla, sed eandem prorsus
exigit

exigit curandi methodum, ac cæteræ paralytice species, proindèque repetita cathartica, vel cathartica emetica, juscula aperientia, ptisanæ ex plantis cephalicis, juscula viperina, opiataæ chalibeataæ, aquæ thermales, ptisana sudorifica & exsiccans, aliaque hujus generis mirè competunt.

10°. Si surditas oriatur ab obstructionibus alvearii, videndum statim quænam sit causa obstruens, nam si quid immissum fuerit in aurem, arte quàm primùm fieri potest eximendum est, nempè vel auriscalpio, vel suctione, vel forcipe; si insecta in aure irrepserint ea vel extrorsum allicienda sunt dulcibus, aliisque quibus oblectantur, vel enecanda ingratis, seu acris & amaris; si aqua illapsa fuerit, æger inclinato capite suprâ aurem affectam aliquandiù decumbat ut illa pondere, & fluiditatis motu excludatur, viâ ex hoc situ procliviori facta. Si denique obstruatur alvearium à nimia ceruminosi humoris visciditate, subindè tergendâ auris cavitas specillo auriculario, ne viscidus ille humor diuturniori morâ adhuc crassior & viscidior evadat, imò potiùs emollientibus & diluentibus topicis in aurem inductis attenuandus, nempè lacte muliebri, aquis thermalibus, aquâ fraxini &c. Ac tandem si adsint signa crassæ sanguinis constitutionis, internis medicamentis ad sanguinem dividendum idoneis uti expedit.

Verùm cum omnis ferè surditas humorum hærentiam, atquè collectionem in vasis aurium supponat, sequitur in quâcumque surditatis specie habendam esse rationem status sanguinis, ægrorum temperamenti, sympto-

matum, & causæ morbificæ, nam.

1°. Si adsit Plethora, si febris accendatur; si temperies ægri calida sit, si urgeat dolor intensus qui sanguinis hærentiam, aut inflammationem significat venam secare oportet semel aut pluries pro rei exigentiâ, ut inde depletis vasis non modò liberior reddatur cruoris circuitus, sed etiam cætera medicamenta deinceps adhibenda felicius succedant, æstus humorum victu refrigeranti & diluentibus attemperandus, dolor narcoticis compefcendus, imò si ad exteriora vergeat, cataplasmata anodina, & emollentia conveniunt, ut cataplasmata de micâ panis, vel ex pulpâ radiorum althææ & ciliorum, oleo liliorum &c. oleum amigdarum dulcium vel seminum papaveris expressione eductum & similia quæ meatui auditorio laxando paria sunt, deinde mitigato dolore purgantia lenia præscribantur, & causâ surditatem antecedens removeatur.

2°. Secus verò si æger temperamenti frigidi sit, & pituitosi, si nullum dolorem sentiat, ac tandem si causa morbi frigida sit, qualis plerumque observatur præsertim in iis qui fluxionibus obnoxii sunt, tunc omisâ venæ sectione purgantia sæpè repetita profunt tum ad vasa deplenda ut jam supra dictum est, tum ut derivatione ad alias partes factâ humores minùs confluant ad aures easque minùs oppleant, tum demùm ut saburra primarum viarum quæ morbum fovere potest, foras everratur.

Purgato corpore ad aperientia confugiendum est quæ nativam sanguini fluxitatem restituendo, valent crasim humorum vitiatam corrigere, & impedimenta aurium referare.

hic autem ea recensere supervacaneum est.

Victus ratio quæ in priori casu debet esse refrigerans & diluens, nunc instituatür calefaciens, attenuans, & exsiccans: abstinendum sedulò à cibis crassis, & coctu difficilibus; vitetur ac frigidus, ventus imprimis pluviosus, adeòque aures adversus aëris injurias muniantur.

Quoniam verò surditatem quandòque per se & absque remediis brevi evanescere certum est, sponte motâ peculiari aliquâ evacuatione, idcirco practici naturæ documentis edocti sternatoria, masticatoria, & cauteria, nec non vesicetori summoperè commendant quatenus evacuant magnam seri quantitatem: cæteris autem paribus masticatoria, dum pendet surditas à tubæ eustacianæ vitio, quia tum os validè irritando, & simpaticum spiritum fluxum promovendo: tum verò partibus suis acribus summè volatilibus textum humorum in hâc tubâ hærentium penetrando eos concidere, tumoresque indè enatos discutere apta sunt.

Aquæ thermales quibus caput irrigatur maximè proficuae sunt, iis non modò resolvuntur tumores externi si qui sint, & sanguis per exteriora capitis circulans fluxilior redditur, sed præterea insensibilis transpiratio juvatur, quæ sæpè suppressa fluxiones varias & præsertim aurium inducere potis est ut desidiosus evenit, qui depectendis capillis parum solliciti sordidum habent capillitium, & furfuribus squalidum. interim tamen eas surditati nocere experientia docet, nimirum si illa sit inveterata, si à causâ calidâ dependeat, & præcipuè si ægri post factam capitis lotio-

nem frigido aëri sese imprudentes exponat.

Topica quod spectat ea nullius ferè momenti sunt, quando surditas ab auris internæ vitiio producitur, verùm nbi vitiatur auris externa, non negligenda, plurima autem inferri solent inter quæ præcipua sunt olea varia amygdalarum dulcium, amararum, nucleorum ceraforum, persicorum, rutæ, salviæ, majoranæ, roris marini, baccarum lauri, nardi, cinnamomi, caryophyllorum, & fella variorum animalium, perdicum, tanri, leporis &c. moschum sanguis lupi junioris, succus hæderæ, veratrum album in spiritu vini infusum, ova [ita asserit ZECHIUS citante RIVERIO, formicarum, castoreum, & similia, item decocta herbarum rutæ, salviæ, lavendulæ, pulegii, origani, majoranæ, &c. quæ omnia seorsim spectata topica, vel instillanda auribus, vel per infundibulum subformâ vaporis excipienda sunt, vel spongia aut gossipio iis imbuto in alvearium immittenda.

Triplex autem in topicorum medicamentorum usu cautio adhibenda est. 1°. Scilicèt ut quidquid in aurem infunditur semper antè tepescat, ne frigiditate suâ cerumen inspissando alvearium obstruat. 2°. Ut subindè aures abstergantur ne oleosæ topicorum partes alvearii parietibus tenaciter inhærendo ejus viam occludant, & surditatem augeant, quem in finem paucâ quantitate immittenda sunt, imò ipsis spirituosa admiscenda quorum partes tenuissimæ sunt minùs tenaces, & altius penetrant. 3°. Ut aure topico repletæ gossipium muschatum superaddatur, quod topicum inclusum intus contineat.

ARTICULUS II.

De Sonitu Aurium

Per sonitum aurium vulgò intelligitur molestæ & importunæ soni alicujus sensatio absque ullâ objectorum sonorum impressione auribus illatæ, Græcis echos, Latinis verò sonitas, sibilus tinnitus aurium, vel à quibusdam abauditio vocari solet.

DIFFERENTIÆ.

Triplex autem afferri potest sonitus aurium differentia à partibus affectis, sonitus duratione, & percepti soni diversitate repetenda.

1°. A parte affectâ quandoque enim tinnitus aurium prægressum aliquem morbum consequitur puta febrem cephalalgiam, hæmorrhagiam, quandoque verò à solo auris vitio producitur prior symptomaticus est, posterior idiopathicus.

2°. A continuitatis duratione alius est continuus, alius intermittens, interdum enim per dies aliquot, imò per menses & annos continentes durat, interdum verò subito oritur, & subito cessat, & subindè per intervalla recurrit.

3°. Denique à percepto sono nam prout excitatus inrrà aurem sonus, nunc defluentis aquæ susurrum refert, nunc murmurantis maris fremitum, nunc catapultæ, tympani,

aut collebentis domus fragorem, nunc acutum tintinabuli sonum, nunc venti reboantis sibilum, sonitus, strepitus, sibilus, vel tinnitus aurium appellari potest.

C A U S Æ.

Constat ex notæ auditus sensationis naturâ motum vibratorium aëris externi à corpore aliquo sonoro emitti ideò præcisè sonos in animâ excitare, quod nervos acousticos per labyrintheos aurium plexus quatiat, & consequente spiritus aëreos in cerebrum repeilat, quorum nixui, & renixui sensationes deberi demonstravimus dissertatione in lucem editâ de sensationibus externis, ad hunc autem nixum & renixum spirituum quatuor potissimum desiderari certum est in auditus sensatione nimirum 1.º. ut radii sonori in tympani membranam sufficienti vi impingant, eamque percutiendo flectant. 2.º. Ut flexa membrana tympani aërem internum in ejus cavo reconditum commoveat, similemque ipsi motum vibratorium impertiar. 3.º. Ut susceptus aëris tympani motus ad innatum labyrinthi spiritum transmittatur. 4.º. Ut motio ab aëre labyrintheo nervis auditoriis impressa ad cerebri fibras propagetur spirituum refluxu superatâ influentium contranitentia. Sonitum itaque aurium vel ex quatuor illis causis, vel ex harum alter-utrâ deducendum evidens est.

Quoniam verò morbosus aurium sonitus fit independenter ab ullâ objectorum sonorum impressione [aures enim intrâ se ipsas sonant, neque exauditum ab ægis sonum cæteri absentium percipiunt] planum est radios sono-

ros ab objectis emisso morboſo ſonitu exci-
tando nullatenus concurrere, ſuperest ergo
ut ſtatuamus vel cauſam aliquam latere in
auribus, quæ motus vibratorii vicem ſup-
pleat, & à quâ connatus tympani & laby-
rinthi aër commoveatur, vel ſuccuti à cauſâ
aliquâ pariter intus latente nervos acouſticos
in cerebro præri vehementiâ quâ ſuccuterentur
ſi objecta ſonora aures ferirent.

Nihil autem poteſt commovere aërem in
tympano, labyrintho, aut in utroque con-
cluſum, vel nervos acouſticos ſuccutere in
cerebro præter vehementiorem ſolito oſcilla-
torium motum arteriarum quibus conſtat
membrana tympani, perioſteum tympani ca-
vitatem & oſticula obducens, membranæ
veſtibulum, canales ſemicirculares, & co-
chleam interius obveſtiens, ac denique nervi
ipſimet auditorii, nam 1°. Ut cumque inclu-
ſus aër motu fluiditatis continuo agitatus,
motus ille excitando ſono non ſufficit, alio-
quin continuus eſſet aurium ſonitus neque
2°. Pus vel ſanies efferveſcentiâ ſuâ ut non-
nullis placuit, id præſtare poſſunt, quando-
quidem aures obturando, vel nervos compri-
mendo ſurditatem potiùs inferrent. 3°. deni-
que neque à vaporibus, aut flatibus in aure
genitis, vel à diverſis partibus ad aurem
transmiſſis hæc aëris commotio, nervorumve
ſuccuſſio oriri poteſt, ut antiquioribus viſum
eſt, cum nec vapores nec flatuſ in auribus
generari, nec ab ſtomacho, liene, hepate,
cerebro, aliſque viſceribus ſurſum, deorſum
ad aures transferri nequaquam poſſe antopſiâ
anatomicâ demonſtretur: igitur conclu-
dendum ſoli validiori arteriarum oſcillationi t.i-

buendam esse illam aëris aut nervorum acousticatorum succussionem comparem succussioni illi quæ fieret ab impingentibus radiis sonoris, proindèque haud absimili planè modò fieri morbosum aurium sonitum quo objectorum nutantium representatio in vertigine, quam fortiori arteriarum retinæ vibrationi adscribendam esse docet hujus affectus æthiologia. Quidquid itaque poterit validiorem arteriarum prædictarum partium pulsatione producere, poterit id omnè innatum aërem impetendo, vel nervos acousticos quatiendo morbosum aurium sonitum ciere, absque ullâ sonorum objectorum impressione auribus illatâ.

Verùm arteriæ validiùs solito pulsare nequeunt, nisi sanguine plus æquo infarciantur, quod fit duplici de causâ, tum auctâ sanguinis quantitatè quæ in prædictas arterias irruit, tum præpeditò motu sanguinis qui ab iisdem arteriis regreditur.

Augetur copia sanguinis ad prædictas partes impulsæ 1°. si ipse uberiùs affluat ad partes superiores, sic se res habet in vomitu vehementi ob violentam musculorum contractionem, quâ expressus cruor ad interiora truditur, præsertim verò ad caput, vel ex rubore faciei vomitus tempore manifestum fit.

2°. Si sanguinis via per collaterales vicinasque arterias præclusa sit, sic inflammatis partibus aurium vicinis, nempe tonsillis, parotidibus, faucibus &c. sanguis ad aures divertitur, easque pariter inflammatione corripit. Sic quoque constrictis faucibus in affectu hysterico sanguis ad aures derivatur: sic demùm infarcto in epilepsiâ cerebro sanguis

per cæteros collaterales carotidum ramos ad aures impellitur, vel nervos ipsosmet acusticos in cerebro opplet, atque hinc est quod redeuntes ad se epileptici tinnitum in auribus percipiunt, aut vice versa, cur sæpè idem aurium tinnitus epilepsiam antecedit, & præfagiat.

3°. Si supressa fuerit quædam evacuatio notabilis, tunc enim redundans humor sanguinis ad caput delati copiam non parum auget; undè oppletæ arteriæ membranæ tympani, aut aliarum enumeratorum auris partium fortiter pulsare debent. Si retentâ insensibili transpiratione ex frigore præposterè suscepto, quandoque tinnitum aurium supervenire compertum est.

Regressus sanguinis ab auribus inhibetur multiplici ratione, videlicet, si venæ per quas ille revehitur obstruantur à sanguine quem ipsæ continent crassiori, & viscidiori, ut in affectione hypocondriacâ struimus &c. vel nimium & inæqualiter æstuante, ut in febrium paroximis, aut exacerbationibus.

Sanguinem spissiores reddunt & crassiores in gluvies acida, aeris externi frigiditas, sommolentia, vita deses & sedentaria, mæror, viru venereum, strumosum, aliaque.

Eundem verò sanguinem fervefaciunt cibi acres, purgantia mochlica, aër æstius & calidior, immoderata exercicia, vigiliæ diù protractæ, supressa aliqua evacuatio, vehementia animi pathemata, ut ira gaudium, & similia ex sex rebus non naturalibus deprompta. Hæc ergò omnia quateribus obstructioni arteriarum ansam præbent, atque fortiores earum pulsationes promovent pro causis tinnitus remotis habenda sunt.

Huic vênarum infarctui plurimum conferrunt nativa vel adventitia partium laxitas, vel angustia, sic ii quibus prava aurium dispositio congenita est vel hæreditaria præ cæteris tinnitu aurium afflictiuntur. Sic pariter convalescentes, vel hæmorrogiam passi quibus inanita vasa sunt, & vires exhaustæ dum surgunt è lecto, & membra contrahant, sonitum percipiunt intra aures, quia laxata & angustata membrana tympani, cæterarumque partium ad aures pertingentium vasa sanguifera ab irruente sanguine ingurgitantur.

2°. Comprimuntur à causis internis & externis, internæ sunt 1°. Tumores aurium calidi aut frigidi, sic sæpè tinnitus comes est aurium doloris qui ab inflammatione oritur, sic quoque obstructis in surditate & gravi auditu aurium lymphæ ductibus vasa sanguinea comprimuntur, & surditas cum tinnitu complicatur. 2°. Ulcera ex prægressâ inflammatione, vel abscessu rupto intra aures enata quorum labia op callescunt, sic diuturniori puris per aures effluxu tinnitus aurium, ac tandem surditas succedit. 3°. Exostosis ossium auditus organi viru venereo inducta.

Inter causas externas compressionis recenseri debent ictus capitis vehemens, valida percussio circâ aures ex impuctâ alapâ, ingens aliquis fragor, qualis est tonitru, tormenti bellici &c. quæ quidem vehementi aeris allisu in membranam tympani eam ultra tonum extendunt, & ità laxant, ut deinceps sanguis in illâ hæreat, & fortiores illius dilatationes ciear.

3°. Tandem venæ sanguini ab auribus revehendo dicatæ constringuntur convulsivâ fi-

brarum tendinearum quibus multipliciter intersecantur crispaturâ ortâ ex influxu aliquo spirituum sympathico qualem advocant causæ irritantes ut materia purulenta, aut faniosa ex ulcere dimanans, infecta in alvearium introducta tympani membranam fodicantia, humoris quo tympani & labyrinthi cavitas irrigatur acrimonia.

Quæ autem dicta sunt hætenus non debent intelligi de omni validiori arteriarum pulsatione, secus enim in omni febre in quâ arteriæ pulsant validius, tinnirent aures quod est præter experientiam, sed tantum de pulsatione illâ quæ ab infarctis arteriis pendet, & cujus ope sublato inter vasa sanguinea & nervea æquilibrio, hæc ab illis angustantur, proindeque superatâ spirituum influentium resistentiâ refluxus promovetur ad cerebrum: imò motus quem pulsantes arteriæ nervis auditoris imprimunt, tum vehementiâ æqualis, tum celeritate supponendus est motui quem radii sonori ab Objectis emissi iisdem nervis communicant, ad varios sonos excitandos.

Præter causas jam enumeratas duo tinnitum aurium advocare poterunt, nempe primum motus acris in tympano reclusi adactus, tum deinde exquisitior sensus, seu tensio solito major organi auditorii absque ullâ suppositâ vehementi arteriarum dilatatione.

10. Intendetur motus innatus acris si tuba eustachiana obstructa sit, nullaque pateat via ad quam ille possit se recipere dum ab oscillationibus membranæ tympani, & periostei arteriis succutitur. Tunc enim vis succulli aeris in tympano coerciti quæ tota mō-

veudo acri labyrintheo impenditur sufficiet ad pulsantes alicujus corporis sensationem excitandam, atquè hinc est quod multiplicatâ radiorum sonororum reflexione, proindeque adaucto eorum impetu bombum aliquem intrâ aures percipiamus ut accidit quandò cochlea seu concava manus auri externæ admovetur.

2°. Similiter si organa ad auditum concurrentia magis tendantur, & exquisitiùs sentiant planum est sonori alicujus corporis sensum inducendum fore sine adauctâ arteriarum vibratione, quemadmodùm etenim partes inflammatae à corporibus etiam leviter impingentibus dolorificè sentiunt, ità & quoquè membrana tympani, & nervi acoustici majori tensione prædita & inflammata, vel à moderato sono vehementer succutiuntur, undè sonus dolorificus futurus est, imò forsân à sola innati acris motione sufficiens fiet succussio si non ad auctum saltem, ad obscurum aliquem sonum intrâ aures excitandum.

SIMPTOMATA.

1°. Ex jam dictis evincitur sive vasa sanguinea in tympani membranâ, sive in aure mediâ, sive in internâ aure, sive demùm in nervorum auditoriorum progressu, vel origine affecta fuerint perindè esse ad sonitum efficiendum: namque ex pulsatione illâ arteriarum vehementiori idem sequitur spirituum motus in cerebro qualis contingeret ab emissis radiis sonoris ad aures allidentibus, undè pulsantis alicujus corporis perceptio nascitur.

2°. Sonitus non ad objecta externa sed ad
aurem

aurem refertur, vel quia editus in aure sonus diversus est à sono ab externis corporibus excitari solito, vel quia corpora externa tunc temporis nullatenus sonare aliunde notum est nempè cæterorum astantium relatu qui se talem sonum non audire asseverant, undè non secus ac vertiginosi objectorum nutantium perceptioni non assentiuntur, sed potiùs illius vitium corrigunt reflectendo objecta quæ nutantia apparent esse immota, ità & sonitu laborantes cum probè sciant nulla ex circumvicinis corporibus sonum edere causam hujus perceptionis non ad objecta externa, sed ad auditus organum refundunt vñ reflexionis quâ rem ità esse judicant.

3°. Quoniam causâ tinnitus aurium nunc continuo præsens est; & continenter agit, nunc vicibus interpolatis discutitur, & recurrit, sequitur nunc continuum fore tinnitum pro diversâ causæ naturâ sic V. G. Fernelius cum ulcus ab inflammatione vel abscessu multo pure manavit, nisi id coalescat, perpetuum sonitum, aut strepitum relinquit, ob callorum ulceri supervenientium pertinaciam. Ex adverso in febribus intermittentibus, vel exacerbantibus sonitus Paroxismi aut exacerbationis tempore excitatus, cessante orgasmo cessat, & deinceps recurrente recurrit quia in priori casu perstat obex in vasis sanguiferis: in posteriori verò per intervalla discutitur, & generatur.

4°. Hæc arteriarum vibratio ut varia est, & acrem variè impellit, aut nervos acousticos variè succutit, ità & varios sonitus edit, scilicèt prout illæ arteriæ magis minus-vè pulsant, celerius-vè, aut tardius innumeri pro-

permodum sonorum modi emergunt, qui sequuntur diversos pulsationum vehementiæ aut celeritatis gradus eorumque rationem compositam.

5°. Infarctus arteriarum nunc levis est, & à causâ sensim agente dependet: nunc vero notabilis & causam vim subitanam inferentem agnoscit. Si primùm sonitus nullo dolore stipatur, quia nulla aut minima admodum fiet fibrillarum nervearum distractio. Si secundum aderit dolor quia vasorum fibrillæ ità distraherentur à collecto sanguine, ut imineat solutionis periculum, in quo doloris ratio sita est, ille autem dolor erit pulsatorius; quoniam singulis cordis contractionibus seu arteriæ pulsibus sanguis de novo, appellens novam infert vasorum parietibus distractionem.

6°. Crescente arteriarum infarctu, earumque expansione, vel ipsæmet disrumpuntur, vel sanguis ad vasa vicina collateralia derivans ea opplet, ac tandem perfrumpit, quoquo modo res accidat, sanguinem effundendum esse consequens est, undè si sedes morbi sit in membranâ tympani ruptis illius vasis sanguiferis quâ parte alveario prospiciunt, aurium hæmorrhagia subsequitur.

7°. Demùm cum surditas & gravis auditus ut dictum est præcedente articulo, ut plurimùm oriantur à turbato sanguinis per aures circuitu, planum est sonitum aurium in quo idem circuitus præpeditur facilè in surditatem, vel auditus gravitatem degenerare, vel ex obstructâ alvearii, tympani, aut labyrinthi cavitate ab effuso sanguine, vel ex laxiorifactâ tympani membranâ, vel ex ner-

vorum acoufticorum compressione , atque hinc est cur fonitus aurium furditatem **pro-**cedere foieat , eamque præfagiat.

D I A G N O S I S.

Sonitus aurium , ejuſque ſpecies ex ægrorum quærelâ innotefcunt. Cauſæ verò antecedentes conjecturis tantum detegi poſſunt nempè.

1°. Sonitum à prævio aliarum partium vitio pendere ſuſpicandum ex præcedentibus dolore & gravitate , tonſillarum , vel parotidum inflammatione , vel quopiam alio partium ab auribus diſtitarum vel iſſis circumvicinarum affectu quo ceſſante fonitus ceſſat , quo redeunte recrudescit , atque tunc ſymptomaticum eſſe tinnitum , ac per conſenſum fieri obvium eſt.

2°. Idiopathicum verò ſonitum & à ſolo auris vitio ortum indicant tum aliorum morborum abſentia , tum ſonitus continuitas.

3°. Vitium hæreditarium eſſe dignoſcitur ex eo quod parentes vel eo morbo , vel furditate affecti fuerint , quod quidem tranſmiſſam labem à parentibus in prolem abundè ſignificat..

4°. A debilitate organi auditus , & laxitate membranæ tympani tinnitum oriri arguitur ex defectu virium , & prægreſſis cauſis membranam tympani laxantibus , putà aquâ in alvearium introductâ , vehementi fragore , percuffione validâ , hæmorrhagiâ. &c.

5°. Cauſam tinnitus antecedentem eſſe frigidam ſeu quod idem eſt , humorem lymphaticum tinnitui occaſionem præbuiſſe con-

icitur ex doloris absentia, frigidâ temperie, ægrorum solatio, ex admotis medicamentis calidis, ac tandem ex eo quod ingentes ferat sonos sine ullo incommodo.

6°. Ratione oppositâ tinnitum à solo sanguine, seu à causâ calidâ produci declarant febris præsentia temperamentum ægri calidum, caloris sensus in capite; causæ prægressæ calefacientes, felix topicorum, frigidorum successus, ac denique molestia quâ ager vel levissimo sono afficitur.

7°. Tandem inflammatio aurium, ulcus, abscessus, vel exostosis propriis horum morborum signis eruuntur.

P R O G N O S I S.

Tinnitus in genere per se nihil affert periculi, imò nequè auditionem lædit, molestus tamèn omninò morbus est, & incommodus ob insolitum illum sonum quem ægri intrâ aures percipiunt, symptomaticus eandem habet, ac morbus cujus est symptoma, prognosim.

Quod idiopathicum spectat 1°. Continuus curatu difficilior est intermittente quia causam altius radicatam supponit. 2°. Inveteratus recenti non ità cedit remediis, imò auctâ causæ morbificæ vehementiâ & vasorum infarctu sæpè in surditatem abit. 3°. excitatus ingens intrâ aurem sonitus qualis est tormenti bellici, aut collabentis domus majorem in aure labem, majoremque vasorum extensionem significat quam ille in quo levis admodum sonus percipitur defluentis lymphæ murmuri similis. 4°. Faciliùs discutitur cæ-

teris paribus dum à calidâ quam dum à frigidâ causâ dependet, facilius enim est attemperare sanguinis æstum, quam aurium obstructions referare. 5°. Demum tinnitus à causâ quâpiam externâ & manifestâ oriundus, eâ sublatâ tollitur, secus verò quando à causâ intus latente producitur, vel fovetur.

C U R A T I O.

Varia pro causarum varietate est instituenda curandi methodus.

1°. In sympathico tinnitu qui ab aure secundario affectâ producitur remedia competunt cæteris affectibus à quibus pendet, communia.

Idio pathicus specificis variis auxiliis oppugnandus est, ac 1°. Quidem si fiat à causâ externâ, illa quam primum fieri poterit removeatur, quo factò sonitum ut plurimum cessare absque medicaminum operâ certum est.

2°. Si ab aurium ulcere aures intromissis topicis abstergendæ, & demulcenda sanguinis acrimonia remediis infra proponendis, dum de aurium ulceris curatione.

3°. Si a debilitate virium ortum ducat, restaurantia, & vires refocillantia præscribenda sunt, qualia convalescentibus profunt spirituosâ nempe, cardiaca, & nutrientia.

4°. Si ab exostosi ossium organa auditus constituentium tinnitus excitetur sola hydrargirolis efficax medicina est, & certum curationis spem pollicetur.

5°. Si causa tinnitus frigida sit, quoniam illa supponit obstructions in vasis aurium

lymphaticis præmissâ diætâ attenuante , & calefaciente adhibeantur interiùs aperientia , & lympham dividientia , eâque admoveantur discutientia topica qualia in surditate , & gravi auditu à simili causâ productis prodesse diximus articulo præcedenti , spirituosâ nempe & resolventia , ut infusio rutæ in spiritu vini alkoolisato , pulpa colocyntydis in vino cocta , olea chamæmeli , castorei , tinctura myrrhæ , decocta plantarum aromaticarum resolventium rutæ , origani , centaurei minoris , roris marini , calaminthi , &c. quæ instillando sunt auribus , dein gossipio môschato ut in surditatis curatione dictum est obturandis.

6°. Idem dicendum si causa calida sit atque eâdem therapeiâ utendum est ac dum surditas à sanguine æstuante originem ducit , scilicet præmissis venæ sectione , diætâ refrigerante , ac diluente , & purgantibus mitioribus in usum vocanda sunt demulcentia , refrigerantia , & sanguinem temperantia , nec-non topica refrigerantia , & laxantia , præsertim verò oleum amigdalorum dulcium , decoctum violarum , nymphææ , altheæ , succus lactucæ , postulacæ , imò juxtâ *Riverii* exercitissimi placitum succus hyosciami , vel papaveris albi proficinis est , hujus enim ope fermentativus humorum motus compescitur , & dolor aurium sæpè tinnitus comes mitigatur in quo ultimo casu , cæteris præstat opium dissolutum , cunctè tamen in aures immittendum , ne ait *Riverius* aures hebetentur.

ARTICULUS III.

De dolore Aurium.

Quoniam dolor in genere nihil aliud est quàm triftis ac molefta fenfatio orta ex vehementi fpirituum refluxu ad cerebrum cum imminente partium dolentium folutionis periculo, quæ ad partem aliquam extrâ cerebrum conftitutam referri folet fequitur ftatim definiendum eſſe aurium dolorem triftem ac moleftam animæ fenfationem, quæ ad aures refertur, Græcò Othalagia nuncupatur.

D I F F E R E N T I Æ.

Variæ ac multiplices vulgò ftatuuntur genericæ doloris differentiæ pro variâ ejus causâ, nempè alius dicitur dolor pungitivus, alius gravativus, divulfivus, pulfatorius, deurens, &c. prout fenfationem dolorificam fequitur iudicium rei pungentis, gravantis, divillentis, pulfantis, deurentis, &c. quod cum de fingulis partibus dolore affectis verum fit patet totuplicia ea diftincta admitti poſſe aurium doloris genera.

Nunc aurium externus dolor dicitur, nunc verò internus, prout partes internas vel externas occupat.

C A U S Æ.

In eruendis doloris aurium cauſis de partis

auris cartilagineæ dolore, cujus theoria ad chirurgiam pertinet, parum solliciti sumus, atque solum hic aurium dolorem explicare satagimus qui ab alvearii, vel tympani, vel labyrinthi vitio procedit. Verum ex illis partibus, illæ solummodò dolori subjiciuntur quæ naturâ suâ membranæ, & sensibiles sunt, nempe tunicæ quæ earum cavitates intus conveſtiunt. In his igitur collocanda est doloris aurium sedes, proindequè investigandum à quibus causis prædictæ tunicæ doloris sensum experiuntur.

In definitione autem doloris jamjam superius traditâ hunc oriri innuimus à validiori quàm par est spirituum refluxu ad cerebrum, quo anima de dolorificâ impressione commonefacta impendentem metuit continui solutionem, & eâ ratione constriſtatur, rursus igitur inquirendæ sunt causæ quibus talis refluxus ab auribus promovetur.

Refluxum promovet vehementiorem ab auribus ad cerebrum major corporum omnium sensiferorum actio impressa nervis, quibus aurium tunicæ supra enumeratæ contextuntur, atque motiorem hanc imprimunt causæ variæ tum externæ tum internæ, inter externas recensenda sunt ventus frigidior, balneum aquæ frigidæ, vel immersio in aquam frigidam, ictus, casus, compressio valida, immiſſa fortè in aures, vel illapsa corpora externa, dura, scindentia, acuta, &c. Internæ verò causæ sunt ea omnia quæ sanguinis hærentiæ & collectioni ansam præbere possunt quibus brevitatis ergò super sedere visum est, ut potè quæ ab undè fuerunt exposita articulo superiore de tinnitu,

talia autem sunt interni aurium, vel partium circumvicinarum, parotidum, V. G. tumores inflammatorii, abscessus, exulceratio, tubæ eustachianæ obstructio, ingens sanguinis fervor, aliaque vitia quibus sanguis vel uberius ad aures irruit, vel ab iisdem ægrè regreditur.

Mittimus causas antecedentes cæteras doloris aurium quæ ejusdem generis sunt ac causæ quæ tinnitum pariunt. Hoc unico discrimine quod in tinnitu remissius, in hoc verò morbo fortius agant & circuitum sanguinis magis præpediant.

S I M P T O M A T A.

1°. Ex jam dictis patet ratio doloris verum id semper supponendum est hærentiam nimirum humorum qui dolorem pariunt, non modò validam sed subitaneam vim inferre, quâ impendentis solutionis periculi idea excitatur atque hinc sequitur. 1°. Dolorem omnem à causâ internâ inductum à stagnante fieri sanguine. 2°. Errasse turpiter veteres, & cum his recentiores nonnullos qui factam continui solutionem velut causam doloris proximam agnoscunt. Nam hæc opinio hoc unico argumento refellenda est, quod acerbissimus dolor ex punctura tendinis exci-tatus, licet auctâ solutione continui, nimirum facta ejusdem tendinis per transversim sectione evanescat.

2°. Pro variâ collecti sanguinis quantitate, major vel minor aderit dolor, si enim 1°. Sanguis paucâ copiâ hæreat minori illatâ febrillis nerveis distractione, minor & levis do-

lor, si è contrà. 2°. Abundanter collectus eadem fibras nerveas summoperè distrahat intolerabilis indè ac vehemens dolor exsurget, factò in priori casu leuissimo spirituum refluxu in posteriori verò vehementiori.

3°. Diversâ naturâ à diverso causæ dolorificæ agendi modo pendet, nam si illa in unico dumtaxat fibrillæ nerveæ puncto sensum punctiōnis inferet, ut contingit quando aliquod instrumentum acutum in carnes adigitur, vel dum congesti humores in unicam dumtaxat obstructorum vasorum partem agunt. Dolor acutus seu punctorius, si corpus externum dolorificum ac grave pondere suo premat, vel si humores nimiooperè cumulati partem aggravando refluxum promoveant, gravativus. Si sanguis stagnans præternaturalis acrimoniæ particeps sit, & calorem summum partibus affectis impertiat, acris ac deurens. Deniquè si arteriæ majores notabiliter infarctantur ità ut singulis cordis impulsibus aucta hærentis sanguinis copia obicem trajicere nequeat, dilatatis prætermođum quâlibet cordis contractione, arteriis, pulsantis alicujus corporis idea exhibetur, & pulsatorius dolor futurus est.

4°. Caloris sensus quo gaudent naturaliter corporis humani partes à duplici motu oritur, nempe tum à motu solidorum oscillatorio, tum ab effervescentiâ liquidorum, sed in dolore aurium, vasa earumdem sanguifera copiosiori sanguine turgida oscillant validiùs, & sanguis in eis aggestus vehementiùs effervesceat, ergò ægri dolore aurium affecti molestum caloris sensum intrâ aures percipient.

5°. In summo ac diuturno aurium dolore,

Sæpè febris accenditur quod tum à sistematis nervosi concussione quâ sanguis ad cor uberiùs impellitur, tum à præpedito sanguinis circuitu deducendum venit.

6°. Inflammatis auribus sanguis ad vasa collateralia divertitur, proindèque ad facièm copiosius appellens, vasa ejus superficialia expandit, hinc rubicundus faciei color, præsertim quandò impedimentum in auribus genitum notabile est.

7°. Ingravescente inflammatione rupta vasa sanguifera sanguinem contentum elabi sinunt in partium substantiam. Atque hæc inflammatio systrophica solet appellari, mox dein rupta vasa in se retracta, atque contracta sanguinem ab exitu cohibent, & aliquando retinent, atque tandèm hic sanguis morans, & mota vitali defraudatus à vicinis ac circumjacentibus arteriis validius oscillantibus in liquamen purulentum convertitur cum extremis vasorum ruptorum laciniis intimè permiscendum, liquamen illud putridum nunc pus sincerum, nunc verò saniem constituit, atque si interna alvearii superficies, aut membrana tympani doloris sedes sit, vel si ruptâ hâccè membranâ sanguis aut pus in tympano collectum in alvearium vim sibi faciat, nunc sanguis per aures, nunc purulenta materies, nunc saniosa dilabetur.

8°. Demùm auctæ doloris & infarctus aurium vehementiâ sanguis ad cerebrum uberiùs devectus, diversa in hoc viscere impedimenta pariturus est quibus vel distractis vasis vel ultrà totum deductis, vel tensis prætermodum fibris cerebri, vel obrutâ totâ hujus mole, vel deniquè eâdem inæqualiter

compressâ, cephalalgia, vel delirium, vel sopor, vel convulsiones, vel motus convulsivi supervenient.

DIAGNOSIS.

Dolor aurium, & varia ejus natura solâ ægrorum quærelâ dignoscitur.

Si tumor exterius appareat, si dolor topicis cedat medicamentis, vel compressione exasperetur, aut leniatur aurium dolorem externum esse; secus verò si nullus conspiciatur tumor, si nullum illata compressio externa ægris levamen, aut acerbitatem doloris afferat, tandem si topica remedia nihil juvent, dolorem internum esse, & à latente intus vitio sobolescere judicatur.

Quod ad causas attinet, quoniam illæ multiplices esse possunt non ita patet earum diagnosi, interim tamèn eas sin minus certis argumentis, saltèm conjecturis probabilibus eruere expedit, ut convenientia cuique præsidia adhibeantur.

Causam externam esse ex relatu ægri, & auris inspectione patet, exploranda itaque auris, & videndum nùm immissa fuerint corpora quædam extranea, interrogandus quoque æger, vel ab illo sciscitandum an vulnus aliquod inflictum fuerit, aut facta contusio, an præcesserit ictus, casus, capitis in aquam frigidam immersio &c. Sin autem ægri nihil ex his præcessisse asseverent causam internam esse conjiciendum.

Dolorem aurium à causâ frigidâ ortum exindè deduces quod dolor sit gravativus, ac mediocri calore stipetur quod calefacientia dolorem

lorem mitigent, frigida verò intendant, ac deniquè quod causæ refrigerantes prægressæ fuerint, ut cœli temperies frigida, frigus præposterè susceptum, aut alia similis calida verò causa signis oppositis indicatur. Nempè

1°. Præviâ causarum calefacientium actione, qualia sunt exercitia vehementiora, vigiliæ pertinaces &c. 2°. Dolore acuto cum adjuncto mordacis caloris sensu. 3°. Allato refrigerantium ope solatio.

Inflammationem aurium designant acutus dolor & pulsativus ingens calor, & rubedo intensa si tumor ad exteriora vergat, febris aliaque symptomata febrem concomitantia, qualia sunt deliria, convulsiones &c.

Deniquè vulnus ex sanguinis per aures effluvio, ulcus verò ex pure, & sanie dimanantibus innotescit.

PROGNOSIS.

Aurium dolor in genere morbus est gravis ac molestus præsertim si aurium interiora afficiantur quia auditum lædit, imò plerumque duret, surditatem advocat. Hunc insuper periculosum experiuntur illi, quibus ob dolorem cerebrum compatitur, tunc enim febris, cephalalgia, delirium, sopos, spasmus, aliaque morbosa symptomata inferuntur periculi plena; externus interno, cœteris paribus facilius curatur, tum quia in illo externa remedia admoveri possunt, quæ sanguinem in partibus externis stagnantem resolvere possunt, neutiquàm verò referare impedimenta in internâ aure genita, tum quia internus vitiatam supponit humorum crasim quæ curam reddit difficiliorem.

Qui à materiâ frigidâ ortum ducit chronicus ac diuturnus, qui à causâ calidâ nempe ab inflammatione acutus & periculosior censendus est; in primo casu senes junioribus, in postremo verò juvenes senibus magis periclitari exindè est, quod sanguis in ætate juvenili magis quam in senili effervescat, & vasa senum minùs elastica sint & rigidiora quam juvenum vasa: deniquè si dolor aurium ab ulcere, abscessu, vel exostosi originem trahat, prognosim habet cum his morbis communem.

CURATIO.

Genericæ quæ in cæteris quibuslibet doloribus ad implendæ sese offerunt indicationes, eadem in dolore aurium observandæ ea propter cohibendus est nimius ad partem dolentem appulsus, ut inflammatio, si quæ sit, tollatur, vel impendens præcaveatur. 2°. Laxanda pars affecta ut impressionibus dolorificis suscipiendis minùs comparata sit. 3°. Solvenda sunt impedimenta vasorum sanguiferorum quibus dolor originem suam attestatur. 4°. Demùm causæ antecedentis ratio habenda est.

Primæ indicationi satisfacit diæta revellentibus, & evacuantibus diæta sit tenuis, vel mediocris pro doloris vehementiâ, hujus ope non modò minor chili copia gignitur, proindeque imminutâ quantitate humorum hi ad aures minùs confluunt; verùm etiam genitus chilus ritè coctus nullam sanguini labem infert. Revellentia & evacuantia sanguinem alio determinant, ejusque impetum ad aures retundunt, talia sunt cauteria, setacea, cu-

curbitulæ, venæ sectiones, & cathartica.

Secunda indicatio laxare partem dolentem expedit tum internis tum externis medicamentis, externis si dolor externus sit, nempe topicis, anodinis, emollientibus, imò & narcoticis interiùs assumptis quibus advocato sopore vasa defectu spirituum collabescunt.

Tertia indicatio vasorum sanguineorum obices referant topica resolventia instillata auribus, & interna medicamina aperientia & sanguinem dividantia.

Quarta tandem indicatio pro causæ antecedentis diversitate variat: undè non eadem in dolore aurium, sed multiplex cura adhibenda est. Itaque si illapsa fuerint in aurem externam, aut vi immissa corpora quædam extranea ut lapilli, ceraforum nuclei, aliaque id genus ea omni operâ quamprimùm extrahenda suspensâ, solertique manu, ne altius adigantur, si vermes aurem repleant, oleosis & amaris execandi. Si tumor exterius promineat, debitâ methodo tractandus est juxta Chirurgiæ leges, si aures ulcere aut abscessu laborent, therapeiâ utendum in sequentibus proponendâ, si exostosis dolorem pariat, inunctiones ex mercurio proderunt, uno verbo diversis totidem causis doloriferis totidem præstat diversa auxilia opponere. Verùm cum causâ doloris aurium frequentissima sit inflammatio, eadem competit dolori aurium curatio quæ in sequenti articulo proponetur.

ARTICULUS IV.

De inflammatione Aurium.

Quemadmodum cœteræ totiûs corporis partes ità & auditus organum nunc in partibus externis, nunc verò in internis dumtaxat inflammationem petitur cujus theoriam hic explanare supervacaneum foret. Quippè quæ ex jam dictis de ophtalmiâ erui facile potest, statuere satis sit inflammationem aurium esse calidum tumorem fluxione ortum intenso dolore & calore stipatum, imò & rubore si tumor externus sit, vel si ab internis aurium partibus ad externas prætendatur.

D I F F E R E N T I Æ.

Differentiæ hujus inflammationis desumendæ sunt vel ex illius sede, vel ex doloris vehementiâ, sub primo respectu, aurium inflammatio alia interna est, alia externa, hujus æthiologiam & curationem ad tractatum chirurgicum revocamus, sub altero respectu alia levis est inflammatio, alia gravis in priore mitescunt symptomata, in posteriore verò sæviunt.

C A U S Æ.

In triplici potissimum parte aurium tumor earum inflammatorius excitari potest. 1o. nempe in alveario. 2o. In tympani membranâ, vel in tunicâ tympani cavum vestiente.

3°. Demùm in tunicâ quâ labyrinthus obducitur. Singulæ enim illæ partes membranaceæ plurimis vasorum sanguiferorum furculis irriguæ sunt, neque potest cruor in illis hærere & congeri, quin symptomata adferat inflammationi essentialia nimirum calorem, dolorem &c. ut patet ex traditâ superius ophtalmiæ theoriâ; subitanea ergò sanguinis mora atque collectio pro causâ inflammationis proximâ habenda est; ob ex verò pro causâ conjuncta, deniquè multiplices numerari possunt causæ remotæ & antecedentes obstructio, compressio, & constrictio ductuum sanguiferorum aurium, & ea quæcumque obstruere, comprimere, atque constringere eadem vasa poterunt, ut sunt crassities sanguinis, vel nimia ejus rarefcentia, vicini tumores, vasorum sanguineorum debilitas, vel angustia, frigiditas aeris externi, contusio, exulceratio &c.

SIMPTOMATA.

1°. Cum in omni inflammatione adsit necessario tumor, dolor, calor, & rubor, planum est inflammatas aures iisdem symptomatibus morbofis affici; verùm tamen cum partes affectæ intus latent, solus doloris & coloris sensus percipitur, dolor autem pro majori vel minori infarctu, vel pro diverso modo quo sanguis collectus vasorum tunicas distrahit, vel major, vel minor est, vel diversæ naturæ pungens, gravans, tensivus, &c.

2°. Crescente infarctu sanguis ad vasa vicina uberius divertens ea opplebit. Proindeque nihil mirum si quandoquè interna aurium inflammatio ad externas earumdem partes propagetur.

3°. Patet ex causis tinnitus articulo secundo allatis illius morbi causam esse validiorem solito arteriarum oscillationem, sed in inflammatione aurium vasa earum arteriosa debent ex obice fortiùs oscillare, ergò tinnitus individuus inflammationis comes futurus est.

4°. Inflammatae aures à sanguine stagnante & effervescente nimium tenduntur quod fieri nequit quin vel levi de causâ dolorificè afficiantur, hinc ægri sonos perferre vix poterunt sinè aliquo doloris sensu.

5°. Si inflammatio aurium systrophica sit, seu quod idem est, si vasa aurium sanguine turgida aperiantur & sanguis extrà valetur suppuratio fiet quæ abscessu aut ulcere stipabitur prout pus in vasis ruptis genitum, vel in cýstide continebitur, vel effundetur.

6°. Idem pus in cavitatibus aurium collectum & morâ inspissatum non modò obtundet objecterum sonorum impressiones, verùm etiam impediet quominus motus nervis acusticis imprimatur, undè surditas, vel auditus gravitas.

7°. Obstructis partibus à corde remotis præpediri & in ipso corde circuitum sanguini necesse est, hinc stimulus contractionis augetur, & frequentius cor contrahitur, obstructioni quoque cordis non parum confert dolor ingens partis inflammatae, quo sistema nervorum concutitur, & sanguis vehementius ad cor urgetur ut patet ex febris theoriâ.

8°. Sævientè dolore vel augeri in summo gradu cordis infarctum necesse, undè cor præ nimiam sanguinis stagnantis copiâ suis motibus edendis impar erit, vel spiritus ad fibras cordis sympathicè & affatim influentes ipsius

spasum inducent; quoquomodo res sit, syncopem ad futuram esse vel leviter attendenti perspicuum est. Ab eadem causâ repeti debet extremorum frigiditas.

9°. Deniquè cum inflammatis auribus sanguis per vasa collateralia ad cerebrum irruat, validiores arteriarum fibris medullaribus circumjectarum pulsationes efficiet quibus spiritus animales ad sese mutuò allidentes, ideas objectorum absentium tanquam præsentium excitabunt, undè delirium. Eadem pulsationes arteriarum cerebri, si inæquales sint, inæquales influxus parient. liquidi spirituosique proindeque motus artuum spasmodici orientur.

DIAGNOSIS.

Ex jam allatis symptomatis inflammatio dignoscitur nempe ex intenso dolore, & colore, & succedente partium externarum tumore, febre, delirio, syncope &c. cæterum causæ remotæ & antecedentes ex iis quæ præcessere satis facillè deduci possunt.

PROGNOSIS.

Inflammationem aurium duplici nomine periculosam esse manifestum est. 1°. Ratione sui, quia symptomata quandoque gravia inducit. 2°. Ratione partis affectæ quæ intus latet quia convenientia remedia ipsi applicari commodè nequeunt.

Magis tamen vel minus periculosa est. 1°. Pro varietate symptomatum, sic ubi dolor lenis est, & febris abest, minus gravis est inflammatio, ubi verò dolor ingravescit, &

febris deurit, gravior: gravissima denique ubi his adjunguntur delirium, convulsiones, syncopè, extremorum frigiditas, &c.

2°. Juvenili ætate præfervida liquida facta alicubi obice, præcipiti vi, ac vehementi solida impetunt, explicant, discindunt; ætate puerili molliora vasa parvam offerunt liquidis stagnantibus, & effervescentibus resistantiam, facile cedunt, expanduntur, pariter & rumpuntur, hinc major utrobique inflammationis gradus, & pejora symptomata; ætate demùm senili tum liquida moventur segnius, tum rigidiora solida magis renituntur, unde læntior inflammationis progressus, & symptomata mitiora, ergò juvenes ac pueros, cæteris paribus, in majori versari discrimine quam senes consequens est.

3°. Si partes internæ aurium dumtaxat inflammatione afficiantur factâ veluti metastasi ad cerebrum urgentius periculum imminet quam si inflammatio ad exteriora vergat, satius tamen est sanguinem derivari ad externas partes quam ad internas, in quibus præcipuas animæ, & vitæ functiones multum labefaciât.

4°. tandem in inflammatione nunc hæret simpliciter sanguis nunc per vasa rupta effunditur, prior inflammatio simplici resolutionis viæ curari potest; posterior autem suppuratione semper stipatur, quam in partibus omnibus internis periculosam esse constat speciatim in aurium interioribus gravem omnino in subsequenti articulo planum fiet, ergò rursus inflammatio aurium systrophica, phlogodea periculosior futura est, nonnumquam tamen internum aurium tumorem in suppura-

tum abire cum bonis ægri rebus docet experientia, quia facta suppuratione dolor, cæteraquæ symptomata compescuntur, interim oportet ut rupto abscessu pus exterius fluere possit & eliminari alioquin pejora mala accerferet.

CURATIO.

Inflammatiõ aurium eadem methodo curanda est ac cœteri quicumque tumores inflammatorii ideoque.

1°. Præscriptâ diætâ, phlebotomia plus minusvè repetenda ex brachio, pede, jugulo, pro vehementiâ doloris, cœterorumque symptomatum præcipuè verò febris in eundem scopum cucurbitulæ scarificatæ ad moveri solent, vel hirudines quibus magna sanguinis pars educitur, sicque factâ derivatione solvitur vasorum obstructio, id ita testante *Zacuti* luscitano ac tandem in hoc casu nullum prodesse arteriæ temporalis sectionem docet celeberrimus *Riverius*.

2°. Removendæ sunt causæ externæ quæ huic occasionem dedere, atque æger in lecto continendus est, cubiculo benè clauso ne gravis aliquis strepitus tenerioribus auribus obstrepat, easque offendat.

3°. Æstus febrilis attempèretur julepis refrigerantibus, & anodinis, emulsionibus quibus narcotica adjicere oportet ad sedandum dolorem si urgeat.

4°. Alvinæ fæces enematis emollientibus & refrigerantibus ipso morbi initio evacuandæ, deindè mitigatâ morbi vehementiâ, & temperato sanguinis orgasmo cachochilia pri-

marum viarum eliminanda est lenioribus catharticiis, aut mediocribus multâ aquâ dilutis quæ aliundè magnam seri quantitatem ad intestinales glandulas determinando vasa aurium ab infarctu liberant.

5°. Vitiosa sanguinis crasis corrigenda est si crassa sit remediis incidentibus & attenuantibus ut jusculis ex pullis, carne vitulinâ cremoribus variis orizæ, hordei, secalis, cæterisque sanguinem demulcentibus inter quæ lacticia primas tenent.

Quod autem attinet ad externa remedia sive topica sæviante dolore anodina, & laxantia adhibeantur qualia sunt olea varia violarum, nymphææ, amigdalorum dulcium, feminum papaveris albi &c. lris imbuto gossipio in alvearium immittenda, vel auribus instillanda, lac muliebre recens mulsum, suffumigia ex foliis solani, hyosciami &c. Ast verò renittente dolore olea leviter resolventia competunt, videlicet oleum chamamelinum, anethinum, laterinum, item aqua frasini, aliaque benè multa.

Si tumor ad exteriora vergat admotis topicis tentanda ejus resolutio, sin minus irrita fuerint topica resolventia, maturantibus opus est quibus suppuratio promoveatur, nempe cataplasma de mica panis, vel ex radicibus liliorum, oleo rosacco, foliis acetosæ &c. quo factò pus educendum est, & vulnus abstergendum sequenti articulo proponendis medicamentis.

ARTICULUS V.

De ulcere Aurium.

QUando ruptis vulneratisque aurium vasis materies purulenta aut saniosa gignitur quæ per alvearium foras dimanat, tunc aures exulcerari dicuntur, undè ulcus aurium definiendum esse evidens est factum in vasis aurium sanguiferis continui solutionem quæ puris pro fluvio stipatur. 1°. Etenim vasa sanguifera aperienda sunt, & rumpenda alioquin non posset generari pus. 2°. Debet effluere pus aut sanies, ut ulcus distinguatur ab exundantibus sero & lymphâ quæ liquida ab auribus profluunt ex ruptione lymphaticorum vel dilatatione simplici absque inflammatione & dolore præcedentibus, vel secretiorum laxitate.

D I F F E R E N T I Æ .

Ulceris aurium differentiaæ repeti possunt vel ex ejus sede, vel ex causâ à quâ produci-
tur, vel deniquè ex propriâ ulceris naturâ.

1°. Ratione sedis ulcus externum vel internum est, prout alvearium vel internæ aurium partes laborant.

2°. Ratione causæ aliud à rupto abscessu, aliud verò à prægressâ inflammatione originem ducit.

3°. Ratione ulceris & geniti puris naturæ multiplex statui potest recens, inveteratum,

& superficialium, vel profundum, simplex
 saniosum, virulentum fistulosum. &c.

C A U S Æ.

Ex jam allatis differentiis patet ulcus aurium vel à rupto abscessu, vel à præviâ inflammatione sobolescere, in priori casu cuilibet manifestum est discissâ cystide in quâ pus antea coercitum latebat, quâ datâ portâ faciliori, proindèque per alvearium ductum foras effluxurum. In secundo vero liquet ex notâ ulcerum theoriâ sanguinem in vasis ruptis morantem atque congestum à validiori vasorum circumvicinorum integrorum, ac turgescientium diastole pressum, quassatumque, deniquè cum extremis vasorum ruptorum laciniis mixtum in liquamen purulentum facefcere, ruptura igitur abscessus, vel prægressa inflammatio systrophica aurium pro duplici causâ ulceris earundem proximâ habenda est.

1°. Rumpitur genitus in aure abscessus vel per se si extenuata paulatim cystidis involucra ab irruente pure, vel erodente tandem solvantur, vel à causâ aliquâ externâ putâ ictu, casu, corpore quodam extraneo, rigido in aures adactò. &c.

2°. Inflammationem systrophicam promovebunt causæ articulo superiori propositæ vehementer agentes, & vasorum tunicas dirumpentes, quas hic repetere inutile esset, sed præsertim vulnera inflicta ab instrumentis acutis, vicina ossium caries, imò, & præternaturalis humorum quibus partes aurium membranæ obliniuntur, congestio & acrimonia.

SIMPTOMATA.

S I M P T O M A T A.

1°. Evidens est ex jam dictis sive ruptus abscessus fuerit, sive prævia inflammatio in suppuratum versa sit, pus per aurium cavitatem difflurum, quod nunc albicans erit legitimum, benè coctum, nunc foetidum, virulentum, saniosum pro breviori, aut diuturniori ejus morâ in auribus, pro diversâ sanguinis crasi, ac tandem variâ ulceris profunditate.

2°. Quoniam in profundo aurium ulcere major quam in superficiario puris quantitas continetur patet in hoc parciorem, in illo verò copiosorem materiæ purulentæ effluxum futurum esse.

3°. cum partium exulceratarum labia quæ suppurationem continuo patiuntur, inflammantur, vel saltè phlogosi afficiantur, cum insuper in internis ulceribus quæ detergi commodè nequeunt pus diutius coercitum majorem acridinem contrahat, & vasa ulcerum labiis intertexta mole suâ premat difficiliorem sanguinis circuitum magis ac magis efficiet, sequitur distendenda fore, & distrahenda ab hærente sanguine, vel à pure erodente lancinanda, ac multipliciter divellenda ulcerum labia, undè aurium dolor major, minor, pungens, lancinans, pruriginosus &c. pro diversâ puris acrimoniâ, varioque inflammationis gradu, pruritus quoque aurium oriri probabile est ab alvearii tunicæ irritatione quam pus diffluendo infert. Atque inde est cur ægri eo morbo laborantes ad scalpendas aures tam frequenter mechanicè impellantur.

4°. Imò quandòque ruptis carniùm succrescentium quæ teneræ sunt vasculis sanguiferis, cruor unà cum pure permixtus foras dimanat, & pus rubore suo tingit, & sanguinolentum reddit.

5°. Ulcus aurium fistulatum evadet si ulcus altè lateat, quia cum non pateat via puri exiturienti varios istud aget cuniculos, atque in hoc casu diutius retentum, tandiù congeritur donec suâ quantitate objecta perfringat repagula, & in alvearii cavum irrumpat, moxque brevi temporis intervallo denuò coacervabitur, denuòque ubertim diffundetur.

6°. Compressis à stagnante sanguine labris ulceris, lymphæ accumulabitur, quæ vel distatis tenuioribus suis particulis inspissata in calla obdurefcit, quibus multiplicatis, ac proindè crescente impedimento ulcus serpit ad vicinas partes ac tandèm ossis petrosi caries ducetur, vel fungosas carnes eadem lymphæ congesta dilatando vasa pariet, quibus obturato auditus organo, surditas fiet.

7°. Denique vertigo, capitis dolor, cæteraque cerebri, & partium vicinarum vitia quæ ulceri aurium supervenire possunt exuberante sanguinis ad illas partes affluxu seu appulsu repeti debent ad quos divertere facilè concipitur supposito semel in auribus obice.

DIAGNOSIS.

Ulcus aurium manifestò indicat puris aut saniei profluvium an autem profluens materia purulenta verè sit ex præcedentibus, dolore aurium, & inflammatione dignoscitur,

quæ quidem morboſa accidentia adveniente pure aut ſanie, vel diſcutiuntur penitus, vel ſaltem paulatim remittunt.

Ulcus externum ab interno diſtingues ex prægreſſæ inflammationis præcognito loco, minori auditus vitio, & mitioribus ſymptomatis.

Ex puris naturâ mundum vel fordidum ac phagædenicum ex magnâ puris emiſſi copiâ profundum, ex minori ejuſdem quantitate ſuperficiarium, deniquè ex vetuſtate ulceris, & puris diſſuentis virulentia atque corroſione ulcus aurium fiſtuloſum eſſe conjicitur an ab abſceſſu rupto, an autem ab inflammatione in ſuppuratum abeunte pendeat, innoteſcit facile ex eo quod in primo caſu ruptâ cyſtide pus conſeſtim ac copioſè irruat, in altero autem paulatim dilabatur, & eâ proportione quâ in partis inflammatae labiis generatur.

PROGNOSIS.

Ulcus aurium in genere periculoſum eſt, tum quia quandoquè cerebrum afficit, tum quod vix ipſi remedia topica applicari poſſint quibus abtergatur, & ad cicatricem perducat, atque adeò fungoſæ ſuccreſcant carnes, quibus obturato auditu organo, non modo ſurditas, ſed fiſtuloſi ſacci, exoſtoſes, cæteraque vitia inferuntur.

Varianda tamen eſt prognofis pro variis circumſtantiis. 1°. Pro variâ ulceris ſede, ſi ulcus alvearii ulcere tympani, hoc autem labyrinthi ulcere minus periculi portendit. 2°. Pro ratione cauſæ ſic ulcus aurium ab abſceſſu rupto oriundum faciliùs multò curatur,

quam si post inflammationem superveniat, nam idem dicendum de ulcere aurium quod de cæteris corporis ulceribus quæ facilius aut difficilius curari pro duplici causâ docent exempla pthilicorum, & eorum qui vomicâ pulmonum afficiuntur. 3°. Demùm pro naturâ ulceris, & puris effusi, sic ubi ulcus inveteratum est, profundum, saniosum, fistulosum, latetque, pus aut sanies acris & corrosiva emittitur, pejus est, curam difficilius admittit quam si ulcus sit recens superficialiarium, ac pus sincerum, legitimum, albicans, nequè corrosivum suggerat.

C U R A T I O.

Ut Inflammatis sic exulceratis auribus duplex competit therapeia interna una, externa altera, interna eadem est quæ in cæteris quibuscumque partium ulceribus internis adhiberi solet, atque illa tota consistit in demulcendâ sanguinis & humorum acrimoniâ simul & tollendis impedimentis aurium quibus ulcus originem debet ac tandem in corrigendâ constitutione sanguinis vitiatâ quæ causa est ulceris antecedens & aliquandò fovens.

Præmissis itaque præmittendis videlicet diætâ humectante, ac demulcente, venæ sectione si opus sit, ac præsertim cathartici mitioribus, & enematis emollientibus, leviterque purgantibus, sunt usurpanda statim ea omnia quæ sanguinem ac lympham diluere ac edulcorare valent, qualia sunt juscula ex pullo juniore ex cancris fluviatilibus, cremores varii, ptisanæ demulcentes, ac

lacticia quæ cœteris omnibus præstant ; utatur itaque æger lacte vel asinino , vel vac- cino cum infusione herbarum vulnerariarum partibus æqualibus mixto & ebutirato semel , vel bis in die , vel si stomachus ferat solo lacte vescatur. Ad hæc balsama varia lacti admiscantur putà balzammum verum de capa- hu aut peruvianum ad guttas aliquot cum si- rupo capillorum veneris non modo ad abster- genda ulcerum labra sed etiam ad concilian- dum sanguini motum , & impedimenta la- brorum ulceris quæ ab induratâ lymphâ pen- dent , referanda , imò si ægri bonâ sint corporis habitudine , si pituitosum habeant temperamentum , vel satis pingues , obesi , plethorici sint , ptisana sudorifica multum proderit , & bochetum ex ptisanæ residuo confectum ad exsiccandum ulcus & cicatri- cem maturandam.

Insuper maximè attendere oportet ad san- guinis crasim quæ si fervidior sit diluentibus ac refrigerantibus attemperanda , si crassa , ac viscida levioribus aperientibus , sed im- primis martis præparatis paulatim inciden- da , si viru venereo coinquinata frictionibus ex mercuriali unguento depuranda.

Externa therapeia eo vergere debet. 1°. Ut puris descensus seu per aurem effluxus fa- cilitetur quod fit , jubendo ut æger suprâ aurem affectam decumbat , nam eo pacto materia purulenta proprio pondere commo- dius diffuens , minorem intrâ aures moram contrahat & cicatrici locum dabit.

2°. Ut calla si quæ sint quæ cicatrici offi- ciunt , solvantur quod perficietur detergen- tibus quibus admiscantur æs viride , unguen-

tum ægyptiacum, apostolorum. &c.

3°. Ut ulcus probè detergatur, & purulenta materies eluatur, hoc autem præstabit hidromel tepidum, decoctum hordei, vél rosaceum, myrrha, thus, succi variarum plantarum, cyclaminis, centaurei minoris, absinthii, marrubii, decoctum foliorum agrimonie, plantaginis absinthii, hederæ, radicis gentianæ, decoctum pariter foliorum betonicæ in vino calente, fella variorum animalium.

4°. Ut deterfo ulcere ac probè mundata cicatrix debita promoveatur ope epuloticorum seu cicatrisantium qualia sunt sarcocolota, laudanum, aristolochia rotunda, alumen ustum, vinum tepidum in quo ferri frustula candentia infundi solent, aquæ bellucanæ, æs viride, unguentum Apostolorum, ægyptiacum, pompholix, tutia, cerusa multariam intermixta & auribus instillata, item suffumigia ex galbano, mastiche, gummi juniperi, aliisque per infundibulum in aurem immisissis feliciter quandoque succedunt, sin autem ulcus fistulosum sit, & callis durioribus undequaque oblitum, quod tum ex inveterato ulcere, tum ex continua saniei putridæ fluxu conjicitur, detergentibus fortioribus cum admixtis escharroticis potissimum ex ære viridi confectis & clistere auriculari injectis opus est, quo melius & potentius abstergatur, & fungosis carnibus, Sallis. vè occurratur.

CAPUT III.

De morbis Narium.

Constat nares duplici potissimum usui mancipari, nempe tum recipiendis corpusculis odoriferis, tum transitui acris per lacunar faucium ad trachealem fistulam alternatim, & inspiratione introducendi, & expiratione ejiciendi. Possent itaque sub eo respectu vitia narium ad duo statim genera reduci scilicet ad ea in quibus vitiatur respiratio, & ad ea in quibus olfactio labefactatur, interim ne scrupulosius agere videamur acceptum in describendis hujusmodi morbis ordinem sequemur. Atque caput istud in sex articulos dividere juvat in quorum. 1°. De Coryzâ, in 2°. de hæmorrhagiâ narium, in 3°. De sarcomate & polypo, in 4°. de fælore narium, in 5°. De ulcere & ozænâ, in 6°. Demum de sternutatione acturi sumus, omissis de industriâ narium vulneribus, quorum historia ad Chirurgiæ tractatum pertinet.

ARTICULUS I.

De Coryzâ.

Coryzâ quam gravedinem latini dixerunt, est catharri species, seu fluxio quodammodo gravitatis sensu in naribus, ac præcipuè circa

frontem stipata cum succedente humoris principio tenuis, dein verò crassiusculi distillatione.

D I F F E R E N T I Æ .

Dividi potest hic affectus ratione causarum à quibus dependet in recentem, & inveteratum, calidum & frigidum, pituitosum, acrem, verum harum differentiarum ratio clarius patebit ex causis jam enumerandis.

C A U S Æ .

Turpiter errarunt veteres dum statuerunt copiosum humorem in anticis cerebri ventriculis cumulatam illud molè suâ premere, & gravaxe deindeque trans ossis cribrosi foramina in narium cavitate immitti, cum neque ullam patere viam à prædictis ventriculis ad nares neque quidquam utcumque tenue per ossis ethmoidei fora minula trajici posse autopsya doceat, quapropter hujus morbi sedem non in cerebro, sed in membranâ illâ mucosâ quæ pituitoria nuncupatur reponendam esse cum neotericis arbitramur.

Compertum est membranam hanc pituitariam quâ non modò obvestiuntur binæ & exterius patulæ narium cavitates, sed & aliæ intus latentes sinuum nomine vulgò cognitæ, imò & ossium spongiosorum cavernulæ, quæ cum narium cavitatibus communicant plurimis acinis glandulosis multifariam intersectis componi mucoso cuidam viscidoque humori secernendo à naturâ destinatis qui præterla-

bentis aëris impetu respirando sensim diffiatur, vel emungendo rejicitur, quandiu debitâ quantitate atque proportione à sanguine separatur. At si inverso causarum naturalium ordine mucosum illud liquidum in prædictis glandulis nimiooperè congeratur, fluxionem producet similem illi quam in catharro pulmonari solet excitare bronchiorum, vel ductus trachealis glandularum obstructio, nimiaque repletio.

Quæcumque itaque muco in membranæ pituitariæ glandulis, vel earumdem ductibus excretoriis retinendo, ac congerendo paria sunt, inter remotas corysæ causas recenseri merito possunt.

Cumulabitur autem mucus narium in earum glandulis triplici potissimum de causâ, nimirum si uberius solito ad illas confluat, si crassior ac fæculentior consuetum nequeat iter facere, & per ductus excretorios in narium cavitatem immitti. Deniquè si iidem ductus excretorii impervii sunt, & secretum liquidum non excipiunt. 1o. Mucus narium uberius confluet ad glandulas membranæ pituitariæ, 1°. Ob nimiam vasorum plenitudinem, seu plethoram, sic helluones qui nimiam ciborum copiâ se ingurgitant, fluxionibus præ cæteris magis obnoxios esse certum est. 2°. Ob celeriorum humorum circuitum, quo fit ut munus ad colatorium frequentius appellat, sic ex vehementioribus exercitiis, ex abusu vini, liquorum ardentium, ciborum acrium, & piperatorum, ex irâ indomitâ, nimio ardore solis, vigiliis diu protractis, aliisque ob suppressam aliquam evacuationem consuetam puta insensibilis transpirationis,

menstruorum, sudoris, &c. sic eas qui frigido aëri sese imprudentes objiciunt, præsertim incalescente corpore, qui nudos pedes in aquam frigidam mergunt, qui in aquâ frigidâ præposterè balneantur, qui de pectendis capillis parum solliciti sunt, vel mulieres quibus ex obstructione uteri menstrua supprimuntur, corysâ non rarò affici observamus.

2°. Mucus narium non poterit subire ductus glandularum excretorios, & foras ut pæ est expurgari præ nimia crassitie 1°. Si talis suggeratur à sanguine ipso crassiori, & viscidiori. Sanguinem crassum efficient alimenta ejusdem indolis crassa, cruda, frigida, coctu difficilia, humida cœli temperies quæ fiante austro viget, vita sedentaria, somnus longior &c. 2°. Si à frigidiorè aëre externo inspirationis tempore narium sinus subeunte coaguletur, vel ex repentinis aëris mutationibus autumnali tempore quandoque contingit, vel ab aquâ frigidâ naribus attractâ, ut urinatoribus accidit.

3°. Deniquè ductus membranæ pituitariæ excretorii impares evadent recipiendo mucum narium in glandulis secreto, si vel preman- tur exterius, vel interius obstruantur; comprimuntur distentis præternaturam ejusdem membranæ sanguiferis vasis, sic inflammatae nares corysâ persæpè pariunt. Obstruentur verò causis omnibus quibus glandularum obstructionem fieri in præcedentibus affectibus dictum est, inter quas præcipuè sunt frigidus aër mucum inspissans, vel nimia ejusdem caliditas quâ diffatis partibus mucii tenuioribus, superstites crassiores adunantur. Hac ultimâ ratione agunt liquores spirituosii, ut

aqua reginæ Hungariæ, vel aromata sæpius naribus admota, aut inspirata, nimia ad ignem accessio, applicatio diuturna &c. harum causarum actionem non parum juvat vitiosa membranæ pituitariæ dispositio videlicet glandularum, & ductuum excretoriorum laxitas aut angustia sive congenita fuerit.

SIMP TOMATA.

Ex jam dictis patet in gravedine mucosum narium excrementum in glandulis vel ductibus earum excretoriis coacervari quod fieri non potest quin vicina vasa sanguifera comprimantur, & interturbetur sanguinis circuitus hinc.

1°. Excitatur sensus gravitatis in cavitate narium & sinibus cum illâ communicantibus qui vel in naso, vel circa supercilia potissimum perferitur.

2°. Initio fluxionis oppletis glandulis aut obstructis ductibus earum excretoriis mucus narium vel nullatenus excernitur, vel tenuiores dumtaxat ejus partes ob viæ angustiam elabuntur, hinc vel nullus, vel paucus morbi principio mucus rejicitur & dilutus admodum, imò verò nasus quandoque tumet exterius si vitium sit in ipsis naribus, vel si intus lateat, & sinus afficiantur, internus & gravativus dolor ingravescit, deinde sensim dilatatis & laxatis ductibus excretoriis, mucus morâ crassior factus per viam patentiore quâ datâ portâ erumpit, & copiosius emungendo educitur, atque tunc ob factus aboletur, vel prætermodum minuitur. Quoniam corpusculorum odoriferorum ad nares

impingentium actio non parùm retunditur à sulphureo, & viscidiorè mucò exundante quo membrana pituitaria præcipuum obfactus sensorium obtegitur & munitur.

3°. Factâ in narium glandulis mucì confectione, compressa, uti dictum est, vasa sanguifera liberum cruoris aditum non permittent, undè crescente eorum vasorum angustia inflammatorius tumor suborietur calore, dolore &c. stipatus.

4°. Quin imò ruptis quandòque vasis sanguineis pus in sauciatis iisdem vasis generabitur, vel mucus contractâ morâ nimiâ acrior factus & corrosivus membranam pituitariam exedet eamque exulcerabit. Hoc in casu ex molestâ & assidua nervorum irritatione frequens aderit, & morbosa sternutatio.

5°. Infarctis naribus sanguis per vasa collateralia ob viam faciliorem uberiùs ad caput determinabitur, & cephalagiam, seu capitis gravitatem inducet.

6°. Sin vetò retentus mucus in sanguine viam sibi faciat in salivales glandulas ob peculiarem eorum dispositionem, copiosior expulsiò futura est.

7°. Deniquè auctâ sanguinis ad caput irruentis vehementiâ, cerebrum plectora obrutum vix poterit spirituum acreorum secretioni vacare.

D I A G N O S I S.

Coryza facilè patet ex symptomatis indefinitione suprâ recensitis nempe ex nimiâ mucì excretionè, fluxuque involuntario, nec non sensu gravativo narium, & præcipuè circa frontem, causæ ex antecedentibus, & concomitantibus erui facilè possunt.

PROGNOSIS.

P R O G N O S I S.

Quandòquidem coryza per se & absque remediis citò discutitur, catharri species est omnium levissima, præsertim si recens sit, si à causâ quâpiam externâ ortum ducat, neque inflammationem adjunctam habeat, secus verò si vitiata sit sanguinis diathesis si affectus contumax sit, si inflammatione, aut ulcere stipetur periculosa censenda est.

C U R A T I O.

Quamvis ut jam innuimus coryza ut plurimum spontè evanescat, nec morbus sit interim tamen quandòque diù durat, & medicam opem requirit, atque tunc habitâ ratione causæ & symptomatum varianda est curatio.

1°. Si gravedo ab inspissato mucò narium, crassaque humorum constitutione pendeat, præmissâ venæ sectione purgantia mediocra adhibenda sunt, imò & quandòque emetico-cathartica ut cruditates primarum viarum eliminentur, sanguis attenuetur, & humores ad intestina divertantur, dein remediis utendum est quæ viscidam sanguinis crasim corrigere valent, & eam diluere, ac dividere nempe aperientibus ac imprimis chalibeatis, atque iis maximè insistendum est, si æger fluxionibus obnoxius sit. Toto morbi decursu æger in lecto calido continendus est, ne aer externus frigiditate suâ impedimentum narium augeat, & diætam servare debet calefacientem & attenuatam.

2°. Si coryza à præservido sanguine &

acriori producat, si adsit plethora si adsint vel factæ vel futuræ inflammationis signa, tunc præscriptâ prius diæta refrigerante, ac demulcente, & iteratâ phlebotomiâ, emulsiones, julepi, & ptisanæ refrigerantes utilia sunt ad compescendum sanguinis orgasmum, narcotica ad mitigandum dolorem, & purgantia lenia ad catharsim leviter movendam, quibus præmissis juscula ex pullis gallinaceis, & cancris fluviatilibus, cremores hordei, orysæ, amigdalata, & lacticia ad temperandum, ac demulcendum sanguinem proderunt.

Cæterum in utroque casu si pervicax fluxio sit, & sæpè recurrat, masticatoria sæpè in usum vocanda sunt quibus factâ revulsionem humores parcius ad nares confluunt, sicque vasa minus turgida restituto elatere ab infarctu liberantur; idem præstare cauteria in corysâ habituali docet experientia.

Deniquè plerique authorum SENNERTUS RIVERIUS topica suadent sub errhini aut vaporis formâ attrahenda, in hunc finem laudant majoranæ succum, vel exceptum odorem thuris, nigellæ, cumini, aliorumque supra ignitas prunas combustorum, vel fumum decocti majoranæ, chamæmeli, meliloti, zisimbrii &c. verum hæc parvi momenti sunt. His omnibus præstat pulvis nicotianæ naribus haustus, dum initio fluxionis mucus non exernitur, nam irritatâ membranâ pituitoriâ emunguntur nares, & infarctus reseratur, abstinendum tamen ab usu tabaci quando nimis est mucii acrioris effluxus sternutatio frequens, aut imminentis ulceris signa adsunt.

ARTICULUS II.

De hæmorrhagiâ Narium.

Hæmorrhagia narium strictè usurpata nihil aliud significat quam profluvium sanguinis per nares ex solutis, ruptisque earundem vasis sanguiferis oriundum, hæmorrhagia verò in genere juxtà vocis æthimon vulgò accipitur pro eruptione copiosa sanguinis quacumque corporis oriatur.

Quocircà cautè advertendum est an cruor erumpens è vasis ipsismèt narium prodeat, an verò è palato, imis faucibus &c. per lacunar ad nares ascendat, nam in hoc ultimo casu sanguinis fluxum utcumque per nares fiat hæmorrhagiæ nomine non esse donandum. Mox invaluit apud rerum medicarum scriptores.

D I F F E R E N T I Æ.

Hæmorrhagiæ narium duplicem speciem practici passim referunt unam criticam, symptomaticam alteram, critica illa est quæ fit cum bonis ægri rebus, atque indè salutaris appellatur. Symptomatica verò morbum exasperat, & noxia est, seu morbosa, priorem morbos acutos persæpè solvere, posteriorem verò chronicis seu diuturnis affectibus frequentius supervenire experientiâ certum est.

Ratione causæ hæmorrhagam patientis multiplex statui potest ejus differentia, alia enim

ruptioni, alia erosioni vasorum sanguineorum natales debet, alia ab externâ, alia ab internâ causâ pendet, interdum sanguis è naribus, interdum è sinibus cum cavitate narium communicantibus emergit. Deniquè pro majori, vel minori ruptionis gradu sanguis copiosius modò parcius effunditur, verum non solent hæ differentiæ propriis nominibus designari.

C A U S Æ.

Rejctâ circâ modum quo sanguis è suis vasis erumpit, veterum sententia qui causam hæmorrhagiæ seu effusionis sanguinis quadruplicem agnoscebant, rixim nempe seu ruptionem vasorum, diabrosim sive erosionem, anastomosim sive apertionem vasorum eo in loco in quo invicem arteriæ cum venis inosculantur, diapedesim tandem sive transcolationem sanguinis formâ sudoris per patentiora vasorum prætermodum extensorum spiracula emissi diapedesim enim fieri non posse probat tumor varicosus qui utcumque increverit sanguinea genuinum, & purum nusquam fundit, idem dictum volumus de aneurismate, rejctâ inquam veterum sententiâ, asserimus contentum in propriis sanguinem effundi nequaquam posse nisi factâ solutione tunicarum vasa efformantium quæ sanguini intus coercendo, ac retinendo ex instituto officio à naturâ dicantur. Hanc autem continui solutionem cum Medicorum vulgo adscribimus causis rumpentibus vel erodentibus, undè ruptionem vel rosionem vasorum sanguineorum causam esse hæmorrhagiæ narium proximam arbitramur.

1°. Rumpentur & aperientur vasa narium sanguifera, vel à causis internis, vel ab externis, internæ sunt ea omnia quæ sanguinis moram accersere & congestionem in prædictis membranæ pituitariæ vasis, plethoramque narium producere valent. Hujusmodi sunt 1°. Plethora vera universalis, sic hæmorrhagia narium supervenit iis qui cibis se ingurgitant, vel otiosis qui vitam vivunt desidem, & sedentariam. 2°. Plethora totius corporis apparens, sic sanguinem è naribus fundunt febrientes, cachochimici, temulentissimi, crapulæ dediti, ad iram proni, aut ii qui nimio solis ardori sese obiciunt. 3°. Narium, aut vicinarum partium inflammatio quâ vasorum tunicæ nimiooperè distenduntur ut cæteris tumoribus phlogodæis solemne est. 4°. Vehementiora corporis exercitia præsertim demisso capite, quibus sanguis velocius ad superiora urgetur, proindèque ad nares copiosius appellit. 5°. Demùm consuetæ quælibet evacuationes suppressæ, sic obstructis infimi ventris visceribus, sic retentis catamaniis, cohibitæ insensibili transpirationi, difficili variolarum, aut morbillorum eruptioni &c. Hæmorrhogiam narium supervenire hæud infrequens est. Harum ruten omnium causarum actioni aliundè favet vasorum imbecillitas nativa, vel adventitia.

Inter externas vasorum ruptionis causas plurima numerari possunt nempe contusio, ictus, casus ex alto, saltus vehemens, sanguisugæ in narium cavitatem inductæ, instrumenta quælibet pungentia, scindentia, aut alio quovis modo nares sauciantia &c.

Erodentur similiter vasa sanguifera interiùs

vel exterius. 1°. Ab humoribus nares irrorantibus & acrioribus præsertim verò muconarium; iste autem vel remorando in suis conceptaculis acrimoniam contrahet extricatis partibus salinis rigidioribus, vel quia à sanguine paris indolis salibus onusto ortum ducit, quælibet igitur falsiorem sanguinem, acrioremvè reddere poterunt, ea inter causas hæmorrhagiæ narium remotas recensenda veniunt, quatenus vasa exedendo aperiunt, eundem effectum præstabit purulenta sanies ac putrida quæ vel in ozænâ seu ulcere narium inveterato per plagæ vascula dilabitur, vel ex sacco lacrymali ad nares defertur quando liberum est ab obstructione ejusdem sacci emissarium.

2°. Exterius vasa narium erodentur ab erbinis, vel sternutatoriis acrioribus, sic insufflatus euphorbii pulvis, sic arsenici fumus inspiratione attractus, aliaque hujus generis corrosiva hæmorrhogiam quandoque pariunt.

SIMPTOMATA.

1°. Sanguis è naribus profluens nunc crassus est fæculentus, nigricans sic cœnosis ductibus apertis prodeat, nunc tenuis, floridus, spumofus, & colore rutilans si ex arteriis ruptis elabatur, atque in hoc casu cum impetu, & quasi subsultim foras erumpit, rursus modò serofus, dilutus, albidus & lymphaticus, modò verò spissus & viscidus; pro diversâ totius humorum molis diathesi nunc crassa, nunc dissoluta.

2°. Si causa hæmorrhagiæ continenter agat, si vas aliquod insigne narium disruptum fue-

rit imprimis verò arteriosum, si sanguis acrior sit, dissolutus & minus onustus partibus balsamicis cicatrici obducenda idoneis, sanguinem absque ullâ intermissione ubertim effluxurum fore consequens est; secus autem si vena exiguissima aperiatur, si sanguis balsamicus sit & laudabilis consistentiæ levior erit hæmorrhagia, vel si causâ morbifica per intervalla egerit, sanguinis profluvium subinde recurret.

3°. Facies decolor tum à nimio sanguinis dispendio, & vasorum depletione repeti debet tum quandoque [ut mulierculosis & pavidis accidit] ex summo timore quo perterrentur ægri dum sanguinem multum profundunt.

4°. Depletis vasis hæmorrhagiâ largiori & diuturniori, naturalis sanguinis quantitas minuitur, & cordis vigor enervatur quod fieri nequit quin sanguis arterias parcius subeat, inde parva dilatatio, seu pulsus languidus.

5°. Arteriæ à paucò sanguine parum dilatatae parum constringentur restituto elatere tunicarum, & modicam sanguinis copiam ad cerebrum transmittent, sed ex minori sanguinis ad caput appulsu liquidum spirituosum paucâ quantitate secretum parcius quoque influet ad partes musculosas quas proinde sufficienti vi decurtare, seu contrahere non poterit, ergo prostratio virium adfutura.

6°. Virium imbecillitatem sequitur artuum tremor quia ob debiles musculorum contractiones sublatae partes sustineri constanter nequeunt, sed potius vim contractivam instanti subsequenti superant, donec tertio instanti renovato influxu pondus membri rur-

sis vincatur, sicquè vicibus interpolatis nunc musculorum contractio membrorum gravitate, nunc verò hæc contractione musculorum superior est, undè successiva artuum elevatio & depressio in quâ tremoris ratio consistit.

7°. Sanguis segnitur propulsus debili cordis & arteriarum. Sistole hærebit magis, minusvè inæqualiter in diversis corporis partibus, variaque inferet symptomata morbosa ab inæquali arteriarum oscillatione deducenda; hinc aurium tinnitus, pulsatio temporum, hæbetudo visus, seu caligo oculorum, marmariges oculis obversantes &c.

8°. Iisdem causis sed vehementius agentibus interrupto circuitu vel sanguis non appellet ad cordis substantiam, unde cessante stimulo fibræ carneæ cordis alternis suis contractionibus perficiendis impares futuræ sunt, vel idem sanguis deficiet in cerebello, neque proindè poterit sub ministrare spiritus acreos quos immediatam esse motus cordis causam docuimus alibi in dissertatione de febribus nuperrimè in hoc lyceo propugnata; hinc ergò nascentur syncope, animi deliquium, aphixia, frigus extremorum, ac sudor gelidus, quæ quidem ex retardato fluidorum, solidorumque motu oriuntur.

9°. Deniquè magna & ingens hæmorrhagia diuturna, & habitualis atque identidem recurrens sæpè in cachæxiam vel hydropem degenerat, idque exindè fit quod sanguis, cæterique humores defectu sufficientis motus incrassescant & apti evadant, vasis præcipuè viscerum abdominalium obstruendis.

D I A G N O S I S.

Hæmorrhagia narium per se patet, quamquam enim aliquandò sanguis ex ore, facibus, pulmone, vel stomacho per lacunam ad nares possit ascendere, indeque foras ejici, nihil ominis tamen hunc ex ipsis naribus profluere evidens est, si absque ullâ tussi, aut vomitione erumpat.

Arterias aut venas narium apertas esse deducitur uti suprâ innuimus ex sanguinis effusi colore consistentiâ & modò quo effunditur rursus è naribus ipsis provenire sanguinem judicatur, si nullus præcesserit internus dolor, si exterius adhibita topica astringentia nullo negotio fluxum cohibeant, ac deniquè si hæmorrhagia à prægressâ nasi contusione, aut consimili aliâ causâ externâ ortum ducat, secus verò signis contrariis sanguinem è sinibus oriri indicium est.

An à ruptione vasorum, an ab eorumdem rosione pendeat, ex signis constitutionis sanguinis, causis antecedentibus & subsequenti- bus obtinebitur. An causæ ruptionis aut rosionis externæ sint, vel internæ dignoscetur sciscitando ab ægris nura præcesserint contusio, ictus, casus, an alterius cujuslibet externæ causæ actio, necnè.

Utrum rumpantur vasa ob simplicem plethoram colligi potest ex ejus signis, rubore faciei catameniorum suppressione, aut alterius cujusvis evacuationis solitæ, vitæ ratione, nempe vitâ deside atque ab exercitui liberâ, & abusu ciborum præsertim esculentorum.

Porrò criticam esse narium hæmorrhagiam.

exindè argues quod fiat cum ægri levamine ,
 symptomaticam autem ac morbosam quod
 pulsus langueat , palefcat facies , vires prof-
 ternantur , cæteraque symptomata ingraves-
 cant.

Deniquè vas aliquod insigne sanguiferum
 aperiri conjectari potest ex copioso sanguine
 exiliente , parvum verò ex paucò stillante
 sanguine.

P R O G N O S I S.

Tota vitæ ratio posita est in circulatione
 humorum , atque hæc tunicarum in quibus
 constant solida integritatem supponit , cujus
 ratione liquida ab effluxu arcentur , ergò ra-
 tione oppositâ hæmorrhagia quæ proximè fit à
 vasorum sanguiferorum solutione , morbus est
 in genere circulationis , & vitæ legibus ad-
 versus.

Varianda tamen hæmorrhagiæ narium prog-
 nosis pro diversâ hujus sede , symptomatum
 vehementiâ , & causis eam producentibus.
 sic.

1°. Symptomatica multùm portendit peri-
 culi propter gravia quæ infert symptomata.
 critica verò seu salutaris naturæ conamen est
 venæ sectionis vicem supplens , quâ depletis
 vasis sanguiferis , & sublatâ plethora facilior
 redditur circuitus ; indèque naturales func-
 tionum exercitium redintegratur utrumque
 docet constans experientia , quâ periculosam
 esse hæmorrhagiam in chronicis affectibus ,
 secùs verò febres ardentes , phrenetidem ,
 inflammationem cerebri , aliosque morbos
 acutos solvere compertum est .

2°. Difficiliùs curatur hæmorrhagia narium

quæ ab internâ causâ pendet, & vitiosam sequitur sanguinis diathesim, quam ea quæ fit ab externâ aliquâ causâ independenter ab ullâ humorum labe; similiter periculosior est inveterata recenti, aut illa quæ à rosione vaporum quam quæ ab eorundem disruptione producitur.

3°. Si sanguis ex naribus ipsis immediate prodeat, topica hunc sistere poterunt, sin autem ex partibus magis distitis, nempe ex narium sinibus, difficilior erit therapeia ob inanem topicorum successum.

4°. Dùm aperta narium vasa majora sunt arteriosa & sanguinem copiosius eructant, prognosis mala instituenda est, tum quod vix cohiberi possit nimius sanguinis fluxus, tum quod vires prosternantur, & syncope imminet. Contrariis rationibus minus, aderit periculi si vasa minora, & venosa disrupta sanguinem parcius profundant.

5°. Hæmorrhagia quæ habitualis est, & frequenter recurrit viscerum obstructions indicat & in cachæxiâ tabem, vel hidropem degenerare solet, quæ mala cum difficilè admodum sanentur hæmorrhagiam quoque reddunt vix sanabilem; inde est quod ii qui pituitoso frigidoque temperamento donantur ob nimium sanguinis lentorem, ejus profluvium per nares ægius ferant biliosis & sanguineâ temperie prædictis, in quibus humores fluxiliores sunt, & ad circulandum aptiores.

6°. Præsens impendet periculum si multum debilitentur vires, imò si superveniant syncope, lypothimia, singultus, deliria, convulsiones si pallida sit ac livida facies cum

pulsu languido, gelido sudore, & extremorum frigiditate, mors in procinctu est: si ex adverso hæc absint morbosa symptomata, præsertim si vires constiterint, nihil periculi hæmorrhagia portendit.

7°. Deniquè si narium hæmorrhagia à suppressis orta catamæniis cohibeatur, malum, quia aucta indè quantitate sanguinis, metuumdum maximè ne in parte aliquâ internâ fluxio fiat, proindequè sanguinem status menstruorum recursibus per nares egeri salutiferum est, id ità testante experienciâ, atque ità docente hippocrate aphorismo 33. sectione quinta mulieri, inquit, menstruis deficientibus è naribus sanguinem fluere, bonum.

CURATIO.

In curandâ narium hæmorrhagiâ videndum statim à quâ causâ producat, atque attentò animo perpendenda illius symptomata.

Si causa externa sit cessante ejus actione brevi per se & absque ullo Medici auxilio fluxus sanguinis evanescet, restituto vasorum elatere, & coalescentibus eorum labris, non secùs ac evenit in levi cutis incisione quæ facta priùs aliquandiu è parte sectâ cruoris expressione, solo naturæ molimine persanatur. Idem seu potius nihil agendum est, si tenue aliquod vas sanguiferum ruptum fuerit, & paucus sanguis exeat.

Similiter committendum arbitrio naturæ cruentum illud narium stillicidium quod criticè superveniens multum levaminis nihil verò damni secum affert, ut enim cæteras criticas evacuationes cohibere pestiferum est,
sic

fic & sanguinem è naribus fluentem sistere.

Si retenta menstrua purgamina hæmorrhagiam remotè patiant, si ne fluat sanguis, finito verò profluvio, tolle plethoram, & menses revoca venæ sectione è malleolo, cæterisque auxiliis in mensium suppressione suo loco proponendis.

Si hæmorrhagia symptomatica sit, si ut ut critica in principio diutiùs perseveret cum virium lapsu si habitualis fuerit, si vitiosam sanguinis constitutionem agnoscat, deniquè multus sanguis effundatur, tunc utilissimum est Medicinæ præsidium, quo circa tribus præcipuis indicationibus satisfaciendum quarum. Prima est ut sanguis ad nares profluens revellatur, & aliò derivetur. Secunda ut vasorum apertorum coitio promoveatur. tertia demùm ut corrigantur sanguinis vitia quæ obices in vasis narium sanguiferis produxere.

1°. Primæ indicationi conducit venæ sectio quæ plethoram tollit, liberiores reddit circuitum, vasorum elaterem restituit, præpeditque nimium appulsum sanguinis nimirum hunc determinando uberius ad venam sectam. Quemadmodum enim fluxum sanguinis criticum vel modicum ipsa sanat natura simplici vasorum depletione, ità Medicus naturæ opifex hæmorrhagiæ hæmorrhagiâ mederi debet, nequè audienda hâc in re ut multis aliis stulta plebecula cui crudele, & inhumanum videtur sanguinem mittere iis qui immodicam sanguinis jacturam patiuntur, contrarium demonstrante quotidianâ experienciâ quâ constat nullum esse medicamen sistendo sanguini aptiùs, præsentius nullum Phlebotomiâ, tum in talo tum in brachio inf-

titutâ , pluries iterandâ & largâ manu , nisi obftet nimia virium imbecillitas , imò usque ad animi deliquium , quia tunc vasa narium à corde remotiora sanguine debilius appellente minùs oppressa , atque distracta constringuntur facilius & coalescunt , quo quidem auxilio contumacem olim hæmorrhagiam in Episcopo Lodovensi sanatam fuisse apud *Riverium* legitur. Parvi autem referre an vena pedis , aut brachii quæ parti affectæ directè respondet , aperiatur nec-ne , neotericos edocuerè detectæ circulationis leges.

2°. Alteri scopo satisfit pluribus auxiliis sed potissimùm astringentibus interiùs & exterius usurpatis , ab externis inchoando si hæmorrhagia levis sit , quæ ut plurimùm sistendo sanguini sufficiunt , secùs verò interna in usum advocanda sunt.

Principio igitur admovenda ea quæ per se profluvio sanguinis restringendo paria sunt , quæ quidem duplici modo agunt , nempe alia inspissando , & figendo sanguini effluxuro viam occludunt , alia verò vel in aperta vasa simpliciter inducta vel hiantibus eorundem labiis admota obturaculum pariunt quo liquoris sanguinei effluxus inhibetur.

Prioris generis sunt acetum quo spongiola imbuitur , & in nares immissa aliquandiu detinetur ejusdem vapor ex ferro candente emissus , & infundibulo naribus exceptus , gossipium tenue atramento perfusum ex quo penicillum conficitur in nares demittendum , alumen , vel vitriolum cæruleum in aquâ dissolutum , & naribus attractum &c.

Posterioris quoque generis plurima recen-

sentur videlicet pilileporini, linamentum, tela araneorum, gossipium, aliaque ex quibus turundæ fiunt naribus obturandis idoneæ, item terrea quælibet quæ sanguinem manantem absorbendo in extremis vasorum ruptorum labiis in iis hærent; & sanguinis fluxum sistunt, ut testarum ovorum cineres, gypsum, bolus armena, sanguis draconis, chalcitis, terra sigillata &c. his adjungi possunt ea quæ sanguinem refrigerando, & inspissando hæmorrhagiam quandoque sanant, dum nempè fovetur ab æstu humorum immodico, ut V. G. aqua frigida inspirata, balneum frigidum, pedum refrigeratio &c. vel ea quæ sanguinem dividendo obstructions narium referant ut thus, aloës & similia, vel pulverata simpliciter & naribus insufflata vel succo plantaginis, vel ovi albumine excepta.

Præter topica enumerata interna conveniunt astringentia idcirco exhibeantur ægris julepi, vel opiatæ astringentes confectæ ex corallo rubro præparato, oculis cancerorum fluviatilium, bolo armena, terra sigillata, spodio, rheo torrefacto, radicibus consolidæ majoris, bistortæ, pentaphilli, sanguine draconis, lapide sanguineo trochiscis de Karabé, aliisque vel cum aquis astringentibus, vel cum conservis absorbentibus variis, porro spica nardi in alkool redacta & ad ℥i. interius usurpata pro specifico habetur, sed imprimis succus menthæ vel urticæ depuratus ad ℥i. interjectis quâlibet horâ jusculis, hauriendus. Horum etiam vegetabilium folia contusa, & in nares immissa multum conducere sistendo sanguini notum est. Hæc autem interna astringentia omnia aperi-

tium vices gerendo, vasorum quibus hæmorrhagia debetur infarctum tollunt, & fluida circuitui obeundo aptiora reddunt.

In hunc quoque finem laudantur narcotica quæ mira præstant astringentibus mixta. His enim æquabiliore factâ circulatione sanguis minori impetu ad vasa rupta appellit, undè facilius multò labra eorum coalescunt.

3°. Corrigendo sanguini varia auxilia competunt, prout varia sunt ejusdem vitia, si crassa viscidaque fuerit ejus diathesis juvant aperientia, & diætâ calefaciens, si calida, institutâ victus ratione refrigerante, emulsiones, juscula refrigerantia, serum lactis, balneum aquæ tepidæ &c. profunt; si acris & dissoluta cæteris neglectis ad incrassantia confugiendum est demulcendi sanguinis causâ & præsertim lacticinia præscribenda.

Deniquè quæcumque hæmorrhagiæ causa sit, præmissis universalibus, nempe venæ sectionibus convenienti regimine, & topicis evacuandæ sunt primæ viæ purgantibus, iisque potissimum quæ astringente vi pollent, ut sunt tamarindi pingues, rhabarbarum, myrobolani citrini, aliaque inter quæ ypecacuanha primum locum obtinet.

ARTICULUS III.

De polypo narium

QUandòque nasi cavitatem occupat tumor, seu caruncula quædam lubrica tenuibus suspensa pediculis ut plurimum mollis, alba, vel subrubra, interdum tamen li-

cet rarius dura, acrenitens fusci, vel nigri coloris modò foris extrà nares propendens, modò descendens in palati cavum quæ cum polypi formam quadantennis referat, ut potè quæ in modum piscis pluribus adnata radicibus, veluti totidem pedibus, dein in molem ampliam rotandam & oblongam excrescit, ramosque quam plures emittit. Polypus narium solet à Medicis appellari, vel ut aliis placuit hæmorrhoids ob similitudinem cum varicosis ani tumoribus.

DIFFERENTIÆ.

Variæ ac multiplices sunt polypi narium differentiâ repetendæ 1°. A colore tumoris undè albus, vel subniger polypus est, aliquandù verò fuscus, niger, aut lividus, 2°. Ab ejusdem consistentiâ hinc mollis est vel durus, ac schirrosus. 3°. A situ alius enim vel ad exteriora narium prorigitur quasi pendulus vel saltem diductis narium pinnis simplici visu patet, & externus dicitur, alius verò in supernâ nasi parte latent introspecti nullâ arte potest, vel per lacunas faucium ad imas fauces descendit, & internus nuncupatur. 4°. Ab excrescentiæ naturâ, alius simplex est, alius malignus, cancrusus, vel carcinomato-des. Simplex dum sola adest polyposa concretio, absquè ullo gravi symptomate, malignus verò dum gravibus stipatur symptomatibus, & præsertim dolore. Cancrosus demùm quando exulceratur, & partes vicinas ulcerum phagædenicorum more depascitur. 5°. Ratione morbi durationis dividi possiet in recentem & inveteratum.

CAUSÆ.

Cum ex cognitâ polypi sede certum sit hunc tumorem adnasci membranæ pituitariæ nasi cavitatem interiùs obvestienti quam innumeris constructam esse vesiculosis acinis, lymphatico cuidam humori secernendo comparatis cum aliundè polyposa hæc caruncula tumor fit frigidus sensim increfcens, & à tuberculo quopiam glanduloso originem habens, sequitur polypum narium in prædictæ membranæ glandularum intumescentiâ consistere, hproindèque à mucosi humoris in iis secreti cærentiâ atque collectione immediatè oriri ut quilibèt attendenti perspicuum est, neque, liter possent tum crescere hujusmodi glandulæ nisi à contento liquido earum parietes extendente, tum excitari frigidus tumor nisi ab humore frigido, ac lentè motu, qualis est mucus ille narium lymphaticus, quod aliundè probatur ex eo quod extirpatus polypus nullam aut levem pariat hæmorrhagiam, idque procul dubio quia vascula sanguinea glandularum affectarum, pressa & quasi obliterated parvam sanguinis copiam excipiunt ut in hæmorrhoidibus. quidlibèt ergò mucum narium in glandulis membranæ pituitariæ secretum cohibere, ejusque congestionem producere poterit, id omne polypum remotè pariturum esse consequens est. Hascè autem causas omnes hic enumerare superfluum prorsùs foret, cum expositæ satis superque fuerint superiùs art. De Coryzâ.

Verùm quamquam mucus in polypo narium æquè ac in coryzâ hæreat, & cumuletur

in membranæ pituitariæ glandulis, non eadem tamen est in utroque affectu hærentia, & congestio, majus enim in polypo supponendum est vitium vel ob majorem infarctus gradum, vel ob debiliorem glandularum texturam, quorum ratione fit ut hæ à liquidis appellentibus magis expendantur: insuper in gravedine tota quam latè patet membrana pituitariæ afficitur, secus verò in polypo ea dumtaxat ejus membranæ pars quæ summam nasi partem occupat, undè impedimento hac in parte genito, humorum hærentium actio fortior est, & majorem tumorem generat, quam ubi dispergitur per universas membranæ glandulas.

Hic obiter exponendum super est cur polypus in supernis dumtaxat non autem in cæteris cavitatis narium partibus, aut inibus cum his communicantibus producat, cujus rei ratio petitur ex eo quod juxtà nasi radicem strictior via sit, proindèque membrana pituitaria hoc in loco præterfluentis acris actioni magis exponatur quam reliquæ ejusdem membranæ partes.

S I M P T O M A T A.

1°. Mucus narium collectus in glandulis membranæ pituitariæ mole suâ, & quantitate distendet earum latera, & partis tumorem inferet.

2°. Tumor ille frigidus est, quia ab humore lymphatico exoritur frigido, & rarefcentiæ nescio.

3°. Sensim crescet, quia paulatim colligitur, & consequenter minimâ vi, & gradario veluti progressu glandulas dilatat.

4°. Glandulæ membranæ pituitariæ inflari nequeunt, quin excrescentiam efficiant rotundam & glandulæ figuræ haud affimilem. hic tumor initio apparet sub specie glandulosis cujusdam tuberculi.

5°. Crescente glandulâ, vicina vasa lymphatica comprimuntur, atque contentus humor præpedito circuitu inspissatus, vasa hæc glandulæ appensa, & tumefacta totidem veluti tumoris radices seu pediculos exhibebit, ut in cancro mammarum quotidiè observare est.

6°. Prout una glandula, vel plures infarciuntur, unum aut multiplicem polypum futurum esse evidens est, vel pluribus, aut paucioribus pedioliis alligatum.

7°. Glandula quæ polypi primaria sedes est externam habet superficiem æqualem ac perpolitam, ergo polypus increscens similem obtinebit, & servabit pertinaciter superficiem.

8°. Basis quâ tumor summis narium partibus adhærescit, est stricta quia fluidum in glandulâ collectum vim suam præcipuè exierit in ambitum glandulæ quam idcirco sursum & ad latera extendit, quod quidem fieri nequit quin pars illa quæ glandulæ quasi principium est, & quæ cæteris vasis adhæret stringatur, in extremitate igitur polypus latior esse debet, angusta remanente ejusdem basi.

9°. Polypi mollities repetenda tum ab humore congesto lymphatico quo expansæ præternaturam vasorum tunicæ imbibuntur, ac laxantur, tum à mucositate per cæteras membranæ pituitariæ glandulas quæ liberæ sunt, secreto & polypi superficiem externam madefaciente, hinc quoque fit ut polyposa ex-

cedet gravem ranarum coaxationi similem. Si carnea moles ad imas fauces producta pharyngis, vel laringis rimam obturaverit, aderit deglutiendi aut respirandi difficultas major, vel minor pro diverso exerescentiæ volumine deniquè si polypus utramque oppleat narium cavitatem, & aditum aëri præcludat, non poterunt corpuscula odorifera unà cum aëre elevata, atque permixta membranam pituitariam impetere, undè sequetur olfactus abolitio, vel saltem imminutio maxima.

13. Ex jam supra dictis facile patet cur polypus indolens sit, præsertim initio, nec nisi dum ad magnam molem affurgit molestam quandam ponderis sensationem in cavitate narium excitare soleat, quandoque tamen more cancrosi tumoris, inhibito sanguinis circuitu dolet, inflammatur, exulceratur, fætet, saniem fundit, cariem advocat, in carcinoma vertitur, cœteraque cancri symptomata invehit.

DIAGNOSIS.

Polypus ex symptomatis supra enumeratis velut totidem signis dijudicatur præcipuè verò ex molestâ ponderis sensatione in cavitate narium, & ex respirandi difficultate quam ægri occluso ore patiuntur, & quæ concretum aliquod corpus, seu obturaculum in naribus arguit spiritus viam præcludens; imò simplici visu quandoque innotescit si ad certam molem exercuerit, tunc enim diductis naribus, & resupinato ægri capite inspicientibus apparet tumor summis narium partibus inhærens albus, vel subruber, mollis, æqualis,

alternis inspirationis, & expirationis motibus obtemperans, ita ut nunc intro pulsus ad fauces subtrahat se & occultetur, nunc vero ad extremas narium partes accedens conspiciendum se præbeat. Causæ antecedentes & remotæ vel ab ægro vel ab astantibus inquirendæ sunt.

PROGNOSIS.

Hic tumor in principio levis est, in decursu molestus, & incommodus, raro periculosus, nisi inflammationem afferat, aut in cancrum degeneret, semper chronicus est affectus, & contumax, & quamquam medicamentis exarverit, vel extirpatus fuerit ferro brevi tempore denuo pullulascit.

Interim varia instituenda prognosis pro diversâ polypi specie 1°. Itaque cum in polypo albo sola lymphæ hæreat: in subrubro non solum lymphæ sed & aliquantisper sanguis: in fusco tandem, nigro, aut livido, solida amisso elatere magnâ quantitate sanguinis oppleantur, sequitur fore ut albus subrubro, iste autem nigricante, aut livido minus periculi portendat.

2°. Durus & renitens periculosior est molli polypo, & sarcomati simili, tum quia in illo impedimentum majus est, tum quia concretio difficilius solvitur, tum demum quia concretæ materiæ scilicet majorem molem adeptæ ubi in motum aguntur vasa destrunt, & carcinoma producant quod monente *Celso* attingi non debet.

3°. Internus polypus qui ad fauces descendit pejor est externo qui ad labia propendet;

hic enim topicorum actioni magis patet, faciliusque abscinditur, simili ratione pro diversâ polypi adhærentiæ; diversâque operandi facilitate prognostis varia.

4°. Simplex importunus morbus est, malignus, canerosus insanabilis.

5°. Denique recenti polypo medelam afferre non ita arduum est ac inveterato, quia in illo facilius, in hoc verò difficilius corriguntur, humorum vitia, solidaque pristinum, ac naturalem situm recuperant.

CURATIO.

Remedia in polypi curatione usurpanda alia pharmaciâ, alia Chirurgia suppeditat, quæ quidem utraque suo modo conferunt.

1°. Cum hic tumor viscidam supponat sanguinis & lymphæ diathesim omni opere enitendum est ut dividantur humores, nativæque restituatur eorum fluxilitas; hinc enim reseratae glandulæ, & ab infarctu liberæ pristinam magnitudinem suam recuperabunt, aut saltem majorem inde non acquirent, tumorisque progressus inhibebitur, quem in finem præmissis universalibus nempe venæ sectione diætâ attenuante, exsiccante, & paululum calefaciente, nec-non cathartici, aperientia proderunt, quibus diutius insistendum est ut vitium longiori tempore contractum sensim ut decet corrigatur: similiter utile est decoctum leve sudorificum ex ligno sancto, sassafras, falsâ parilla &c. quo attrita fluida liberiùs fluant, & obices tollere valeant, removendæ quoque sunt causæ omnes quæ morbum fovere possunt, abstineant ægri ab
usu

usu alimentorum solitorum, acidorum, crudorum, omnis generis, sed præsertim à mœrore, contentione animi, cœterisque vehementioribus pathematis, atque eâ methodo polypum incipientem absque Chirurgi auxilio curari posse ut cæteri solent tumores, ratio & experientia comprobant.

2°. Verum uti polypus multum increvit, internam therapeiam eludit, chirurgicè tractari debet nimirum vel medicamentis, vel ligaturâ, vel extirpatione. 1°. Medicamenta quibus oppugnandus est polypus diversa proponunt magni nominis practici. Principio etenim tumorem, dum adhuc exiguus est, discutendum sentiunt, vel astringentibus & exsiccantibus, ut sunt succus malorum puniceorum, poma austera, rosæ rubræ, balauftia &c.; talia præparata, cerusa, lithargyrus, aliaque, si tumor mollis sit; vel si durus, ac renitens, emollientibus cum resolventibus permixtis ut medullâ, & pinguedine animalium cum gummis variis ex quibus linimenta conficiuntur.

Sin autem tumor notabilis sit vel memoratis topicis constanter resistat caustica, seu escharrotica in usum vocanda jubent Authores plurimi, imprimis si polypus sarcomatis naturæ particeps sit, si mollis, si difficile admodum abscindi queat, ejusque basis latior sit, quo etiam in casu à mitioribus incipienda consumptio sensim progrediendo ad fortiora, in hunc finem plurima laudantur medicamina videlicet alumen ustum, calcantum, chalcitis, unguentum ægyptiacum, æs viride, præcipitata varia ex mercurio parata, succus radicis dracunculi, vel ari as-

tringente quâdam , aquâ putâ plantaginîs temperatus , o' eum vitrioli , lapis infernalis , butyrum antimoniale , aqua fortis &c. quæ quidem topica nunc sola , nunc verò aliis admixta remediis iterato polyposæ excrescentiæ admovenda sunt sub formâ unguenti , emplastri , pulverum , donec tandem illa radicitus assumpta fuerit. Intereâ tamen advertendum maximè ne sanæ narium partes lædantur , atque adeò priusquam adhibeantur caustica , operæ pretium est vel unguento quopiam munire intus nares , vel tumorem circumcingere duobus emplastris quæ inter polypum , & nasi internas parietes interjecta narium cartilagineas à caustici corrosione immunes servant , vel postremò (quod tutius est) fistula argentea , cuius ope escharotica polyposum dumtaxat tumorem attingunt.

2°. Alii præcipiunt ut ligetur circa radicem filo serico duplicato , cerâque obducto quo marescens pediculus sponte decidat , verum hæc operatio difficilis omninò est , ne dicam impossibilis præsertim dum polypi basis altius inhæret.

3°. Superest exponenda breviter polypum extirpandi methodus , quæ cæteris ut potè facilior , tutiorque anteponenda , maximè si polypi basis angusta sit , præmissâ itaque venæ sectione unâ aut alterâ , ut tollatur plethora , & hæmorrhagia præcaveatur , præmissis quoque levioribus catharticis , iuscula diluentia , & leviter aperientia , deincepsque si per tempus liceat , chalybeata præscribenda sunt , pro variâ ætate , temperie ægrotantium variâ , atque tum his , tum conveniente vitæ regimine

præparatus æger, electâ die, ac tempestate serenâ in sedili collocandus est lumini adversus & capite retrorsum demisso, quo in situ inductâ forcipe ad hoc opus fabricatâ pluribus in modum limæ instructâ scrobiculis & eminentiis, ut melius & fortiùs apprehensas carnes stringat, arreptus tumoris pediolus, & altius quam fieri potest, evellendus est, & extrâ nares educendus manum semicirculariter versando.

Quod si polypus non omninò avulsus fuerit ejus pediolus deligetur, deniquè iterum educatur, novâque injectâ ligaturâ tandem lanceolâ, aut forcibus excindendus est, idque infra ligaturam ob hæmorrhagiæ periculum, quam licet rarò, ingentem adeò fuisse Authores quidam referunt, ut æri vitam cum sanguine effuderint.

At si polypus omninò extractus fuerit; finitâ operatione hæmorrhagia sistenda, si adsit, linamentis in nares immixtis & dissolutis vitriolo, vel aquâ stypticâ imbutis, minus ut sæpè fit, sanguis non effluat, vel implendæ nares penicillis, aut linamentis quæ pulvere aliquo exsiccante, V. G. tutiâ, lythargyro, cerusâ & similibus respinguntur, vel quod simplicius est, alumen ustum identidem expirationis tempore insufflandum, quo solo medicamine polypi radix ex toto consumitur, novaque ejus genesis præpeditur.

Evellendus quoque ferro sine cunctatione polypus, si retrò ad imas fauces descendat, easque itâ obturet ut impendeat strangulationis periculum, quod quidem ex voto quandoque successisse fidem faciunt Chirurghi neoterici peritissimi.

Deniquè quandò polypus dolet, & ad

cancris naturam vergit, ita monente celfo, & docente experiētiā attingi non debet, sed palliativā curā tractandus, nempe exterius topicis anodynis, & leviter siccantibus quibus palmam præripit succus solani cum tutiā pulveratā permixtus, interiūs verò lactici- niis, cæterisque sanguinem demulcentibus.

ARTICULUS IV.

De fætoze Narium.

Quid fætoris nomine intelligi debeat, satis patet quam ut accuratā definitione opus sit, odor enim teter ac fœtidus qui inter expirandum ab ægrorum naribus emittitur, & quo astantium, & colloquentium nares graviter afficiuntur, morbum hunc constituit, & apertum facit, cæterorum morborum potius symptoma est quam morbus per se, & ut vulgò aiunt essentialis, atque neutiquā ab œgris, sed ab astantibus sanis percipitur.

D I F F E R E N T I Æ.

Cum hic quæstio sit dumtaxat de fætoze narium non autem de fætoze oris qui vel ex gingivarum, vel dentium, imarum laucium, pulmonis, ventriculi, aliarumvè partium vitio dependet, sequitur non ex recentitis partibus differentias hujus morbi petendas esse, sed potius ex diverso narium loco affecto, vel ex diversâ causâ fætozem inducente.

Sub 1°. Respectu fætoz narium alius externus, alius verò internus dici potest, quia

nunc externæ narium cavitas , nunc verò varii , & interni sinus qui in nares dehiscunt , labefactantur.

2°. Multiplex quoque futura est fætoris narium species quæ diversam curandi methodum exoptulat , prout fætor à polypo , aut sarcomate , aut ab ulceratione , vel ab ossium carie , vel à simplici mucosi excrementi hærentiâ &c. ortum ducit , quæ infra clarius elucescent in eruendis causis.

C A U S Æ.

Quoniam vel aer à male olentibus expiratus similem astantibus odorem inferat quem inferre solent corpora fætida , & graviter olentia , necesse est ut ille similibus miasmatis oneretur iis quæ à putridis , ac stercorosis elevantur , quæ tenuissima quidem , sed acria , ac multum evoluta potenter & injucundè membranam pituitariam feriunt , planum est aerem ex ægrorum naribus emissum expirationis tempore corpusculis pariter tenuissimis , mobilissimisque , sed acribus , & valdè extricatis coinquinari quæ simili modo ad astantium nares perducta , & ab iis inspirata organum olfactus molestè afficiant.

Hæc autem corpuscula talem indolem obtinebunt duplici de causâ , vel si mucus in naribus secretus putrescat , & corrumpatur vel si cum ipso putrida misceantur fluida.

1°. Mucus in externâ narium cavitate , vel sinibus contentus putredinem concipiet ob moram quam trahet (motus enim vitalis putredini obstat) vel ex polypo sarcomate , grumo sanguinis indurato , muco viscidiori , cæterisque nares obturantibus , & secretio-

rem mucii continuam inhibentibus, vel ex corysâ in quâ obstructis glandulis membranæ pituitariæ mucii effluxus cohibetur, vel ex inflammatione narium, aut sinuum qui in eadem exonerantur, vel deniquè ex præternaturali narium angustia, ut in simis quandoque accidit, ex quibus omnibus causæ fætoris narium remotæ eruendæ sunt.

2°. fluida putrefacta quæ possunt mucum alioquin bene constitutum inficere, sunt pus, vel sanies, undè pariter colligitur ulcus narium præsertim inveteratum quod ozæna dicitur, vel cariem ossium quibus prædictæ narium cavitates circumcluduntur inter remotas hujusmodi causas esse recensenda. Polypus ergò sarcoma, narium inflammatio, hæmorrhagia, depressio nasi, frigus externum mucum inspissans, corysâ, ejusque causæ variæ mucum retinendo, ejusque putredini ansam præbendo, ulcus vero narium, & ossium caries suppeditando purulenta miasmata fætida quæ mucu admiscuntur, fætores narium remotè allatura sunt in cuilibet attendenti notum est.

SIMPTOMATA.

Plurima in medium afferri possunt fætoris narium simptomata prout illæ à variis causis dependet. Verùm cum non sint huic morbo propria, sed potius ad alios affectus pertineant quorum fætor narium soboleiscat, id circò de his explicandis parum solliciti ad diagnosim propè ramus; interim tamen hoc unum advertendum est, videlicet ægros ipsos fætidum odorem quo graviter afficiuntur adstantes, non percipere. Atquè adeo

DE MORRIS CAPITIS. 211

morbum astantibus magis quam ægrotantibus molestum esse ac importunum, cujus phænomenis ratio indè deduci posse videtur, vel quod corpuscula grave olentia in ægrorum naribus, multò magis irretita, strictiusque commixta irritationem pariant quam ubi semel ab expirato aere abrepta ad nares adstantium proveniunt, quas fortius proindèque injucundè feriunt, vel quod membrana pituitaria in ægris ut ut graviter à talibus miasmatis succussa, & contracta veluti quadam hebetudine molestam irritationem quatenus assuetam non sentiat, vel deniquè quod nervea organi olfactorii fibrillæ impares evaserint suscipiendis corporum odoriferorum impressionibus, iisdemque ad cerebrum transmittendis, quo in casu aboletur olfactus.

Cur autem fætidus ille odor apertis ægrorum naribus continuò percipiatur, & verò si iis clausis expiratus ex ore aer prodeat, quilibet colligere ex dictis facile potest.

D I A G N O S I S.

Fætor in genere ab adstantibus facile percipitur, dignosces an ex naribus prodeat, si iis clausis evanescat, apertis verò redeat, si semper apertæ fætent nares, sive post, sive antè partum, ac demùm si præcesserint morbi mucii narium putredinem inducentes, corysa diuturnior, sarcoma, ulcus narium, cancer, exostoses, an ex ore fætidus odor exhalet judicabitur ex inspectione factâ, vel gingivarum quæ exulcerantur ut in pthialismo, & scorbuto, vel dentium quæ carie tentantur. quæ quidem vitia tum propriis signis, tum ipsis sensibus deteguntur, ac deniquè

expiratus aer ab ægro grave oleat ob pulmonis; tracheæ arteriæ, aut ventriculi labem ex signis hanc indicantibus perspicuum fiet.

Variæ causæ fætoris narium, seu potius affectus varii qui talem fætorem antecedunt sua habent signa peculiariora quibus distinguuntur, sic hæmorrhagiâ effusione sanguinis, corysâ involuntariâ mucii profluvio, ulcus pure, ossium caries stillante sanie putridâ innotescit. Polypus, sarcoma, & prava nasi conformatio, seu depressio nimia visu patent.

PROGNOSIS.

Hinc morbus in genere gravis & molestus est, & generis humani societati infensus. Verùm pro causarum varietate varianda prognos, si à vitiosâ nasi conformatione natales ducit insanabilis censendus est; qui ab ossium infimos narium sinus efformantium carie producit, non modò curam non recipit quia convenientia remedia huic applicari nequeunt verùm etiam vitæ discrimen adjunctum habet. Idem sentiendum de fætoze qui cancrum narium sequitur. Deniquè dum effectus est sarcomatis, polypi, hæmorrhagiæ, ulceris, aliorumque morborum, idem portendit periculum ac morbi enumerati; rursus qui simplicem mucii narium hærentiam agnoscit, faciliùs curatur, inveteratus verò qui majus vitium supponit difficiliùs.

CURATIO.

Quandoquidem narium fætor effectus est symptomaticus. Sequitur hunc simili prorsus curandi methodo oppugnandum fore quâ vi-

tia prægressa quibus pendet debellari solent; proindeque vel adhibenda esse remedia in polyphi curatione, & hæmorrhagiæ narium proposita, vel ea quæ corysæ conveniunt: vel denique ea quæ in sequentibus de ulcere & cancro narium sanandis allaturi sumus, quibus hic recensendis supercedere juvat, ne actum agamus hoc unum annotasse in præsentis satisfit, nempe ubi malum est immedicabile omni ope vetendum esse ut teter narium odor si non ex toto depellatur, saltem aliquatenus tolerabilis sit, minoremque adstantibus molestiam afferat, quem in finem pulveres odorati, aut errhina suave olentia identidem naribus inspiranda sunt, vel corpus unguentis & pastillis inungendum, hinc proverbialiter à Poetâ dictum in eos qui prætiosis unguentis utebantur, ut gravè olentiam odoribus temperarent.

Non henè semper olet, qui benè semper olet.

ARTICULUS V.

De ulcere & Ozenâ.

Constat nares sicut & cæteras corporis partes exulceratione affici, vel ob prægressam inflammationem quæ in suppuratum abiit, vel ob disruptum abscessum, simplex dicitur. Hæc exulceratio quandò recens est dum verò inveteratum est ulcus, putridamque effundit saniem ozenæ nomine ab authoribus designatur.

DIFFERENTIÆ.

Ex jam dictis liquet ulcus narium in genere

duplex esse, aliud recens, aliud inveteratum quod ozæna dicitur, rursus utrumque varias patitur differentias pro natura puris effusi, causâ morbificâ, & morbi sede.

1°. Pro naturâ puris purulentum, vel saniosum, vel fistulosum, vel cancrum vocabitur, si pus coctum & laudabile, vel sanies putrida è naribus dilabatur, si cuniculos egerit, vel si augescens ulcus partes depascatur.

2°. Pro varietate causæ morbificæ venereum, scorbuticum, strumosum dici poterit, si à lue venereâ, scorbuticâ, aut scrophulosâ originem trahat.

C A U S Æ.

Cum ulcus narium simplex & ozæna non differant inter se essentialiter sed tantum penes ulceris durationem, diversamque partium affectarum labem, sequitur statim eandem esse utriusque causam proximam, nunc remissionem, nunc verò intensiorem, inquirenda itaque simplicis exulcerationis causa proxima, quâ detectæ ozænæ causa pariter obtinebitur; quoniam verò ulcus nihil aliud est quam vetusta continui solutio cum effusione puris, neque pus alio modo effundi posse certum est, nisi vel a ruptâ abscessus cystide pus contentum eliminatur, vel quia idem pus genitum in vasis ruptis partis cuiuspiam inflammatæ viam sibi parat per aperta vasorum extrema in lacinias divisa, duplicem futuram esse ulceris narium causam proximam consequens est, vel rupturam abscessus in membranâ pituitariâ geniti, vel præviam ejusdem membranæ inflammationem.

Abscessus membranæ pituitariæ ulceri narium ansam præbere poterit si glandula quæ-

dam dictæ membranæ inflammata, ac dein suppurata illapsi puris effluxum cohibeat, sensimque ac sine sensu à collecto intus pure turgescat, vel si eadem membrana phlegmone affecta genitum pus in vasorum intertiliis reconditum aggregatur, quod quidem licet rarò admodum superveniat, quandoque tamen fieri posse probabile est tum ex cognitâ naturâ glandularum quæ ad membranam pituitariam pertinent, tum ex vasorum sanguiferorum numero quæ per illam disseminantur, inflammatur verò membrana narium ab iisdem causis à quibus ophtalmiam, cæterasque inflammationes produci constat quas hic enumerare supervacaneum foret; causæ aliæ sunt externæ, aliæ internæ; externæ sunt ictus, casus, vulnera; internæ plurimæ afferri possunt, nempe 1°. ruptura abscessus, 2°. Si ossa narium carie afficiantur, serpatque vitium ad membranam pituitariam quam simili labe inficiet ut in lue venereâ; 3°. Si inflammatur membrana pituitaria ut à causis omnibus corysæ, sed majoris efficaciæ, mucii nempe hærentiâ comprimentur vasa sanguifera, eaque rumpentur. 4°. Erodetur à mucò acriori, 5°. Ab inspiratis miasmatis, nempe ab subfumigio cinnabaris, & mercurio vide *Sennertum* in observatione tertia.

S I M P T O M A T A.

1°. In recenti ulcere narium pus lymphaticum ac laudabile profluit qui à plurimo mucò oneratum eâ proportionè foras dilabitur, quâ generatur nec satis hæret in narium sinibus ut indolem corrosivam adipiscatur, contra verò in inveterato sordidum pus, fæti-

dum, virulentum, ac corrosivum est, quia ob moram acrius evadit, & velli candis, exedendisque partibus solidis idoneum.

2°. Pro variâ ulceris naturâ nunc ejus labra ab aggesto sanguine tument, & inflammata dolent, præsertim si suppressa sit, aut para suppuratio, nunc verò si partes exulceratæ detumescant, & magnam affundant puris copiam, nullus dolor aderit.

3°. Non possunt intumescere ulceris labia quin vascula quædam sanguifera nimium turgida disrumpatur, ac cruorem fundant, qui cum pure permixtum liquorum sanguineum constituit è naribus ulceratis, quandoquè manantem, ex eodem fonte hæmorrhagia est repetenda.

4°. Ulcera narium si negligantur, aut inveterata fuerint more cæterorum ulcerum fungosas carnes producant, quibus succrescentibus sarcoma succedent. Quod nunc album erit molle & indolens, nunc rubrum summe dolens ad lividum pro sanguinis aut lymphæ hærentiâ.

5°. Sarcoma non potest in naribus generari quin illæ obturentur, atque inhibeatur liber aëris ingressus, ergò difficilis respiratio futura est ore clauso.

6°. Dissipatis tum partium calore, tum expiratis aëris motu particulis puris tenuioribus quæ supererunt partes crassiores viscido mucosæ narium adjunctæ crustam efficient ut in herpete, aut scabie, unde ulcus; hæc autem crusta quæ sicca & nigra est, quandoque violento acris expirati motu decidit, & foras emungendo ejicitur.

7°. In ozænâ pus ob moram acrius factum & corrosivum vicinis partes exedet vel mole suâ,

suâ, vel quantitate fibrillarum membranæ pituitariæ interstitia partiumque ossæarum texturam subibit; ergò duplici hâc ratione ulcus cuniculos aget, & fistulosum evadet.

8°. Quin imò pus crescente ejus acrimoniâ magis ac magis partes depascitur, & cancrum fiet, tuncque vel pennas narium vel intermediam nasi cartilaginem erodet, vel ossa carie tentabit; hinc foetida profluet sanies quæ adstantes & colloquentes tetro, gravisque odore afficiet.

9°. Quod si quadrata palati ossa quæ ad expirati aeris modificationem in loquelâ plurimum conferunt, cariota consumantur, non poterit vox expressa distinctaque ut decet pronuntiari, sed potius incongruus quidam sonus inter loquendum redditur ranarum coaxationi similis.

10°. Tandem olfactus abolebitur, vel sarcoma crustasvè ulcerum quibus externa narium cavitas obstruitur, & aditus aëris ad internos sinus denegatur, vel ob malè affectam membranam pituitariam inflammatam nempe & erosam, quo fit ut aër ingressus vel nimis tenfos nervos olfactorios succutiat vehementius quam par est, vel consumptas & erosas attingere nequeat.

DIAGNOSIS.

Ulcus narium ex effusione puris per nares manifestum est, ulcus continui solutio vel nullo dolore, vel exiguo stipata simplex ulcus ac recens, inveterata autem eadem continui solutio cum dolore & narium graveolentia ozænam denotat. Ulcus mundum pus laudabile, sordidum verò ac virulentum saniem

suggerit fætidam, & brevi ossium cariem advocat. Cancrosum tum ex ratione puris, tum ex carie, tum ea ulceris progressu, celeri partium consumptione indicatur, externum visu patet. Internum ex puris profluvio, & ex crustarum prolapsu dignoscitur. Deniquè an scorbuticum sit, venereum, aut strumofum conjicies ex horumcè morborum signis, & ex ægrotantium relatu; cœteræ causæ antecedentes, & remotæ ægros, vel adstantes interrogando facilè innotescere poterunt.

P R O G N O S I S.

Ulcus narium in genere periculosum est, quia cum earum membrana mucoso humore continuo irroretur, exulcerari non potest, quin ob laxitatem contractam fungosæ succrescant carnes cicatrificationi plurimum officientes, imò sæpè in cancrum degenerat, ut experientiâ compertum est, insuper ab authoribus suspectum habetur, quod plerumque à viru syphillitico ortum ducat.

Cum in externo narium ulcere topica remedia admoveri queant quibus abstergatur, secus verò in interno, sequitur internum externo difficilior multò curam admittere.

Ozæna seu ulcus inveteratum recenti periculosius. Pus enim in hoc est laudabile corrosionis expers, neque gravia infert symptomata, qualia sunt inflammatio partium vicinarum, dolor, ossium caries; in ozænâ verò pus fætidum est. Partes exulceratæ dolorem excitant fistulas producunt & cariem. Omnium pessimum est cancrosum & phagedenicum quandò non modo resistit remediis, sed exasperatur, atque hinc est cur futurum brevi cancrum in narium exulceratione significet inutilis remediorum administratio.

Postremò eadem est ulceris narium prognosis ac luis venereæ scorbuti, scrofularum quibus aliquandò supervenit, ità ut si hæ affectiones recentes fuerint, ulcus convenientibus auxiliis debellari possit, sin verò è contrà altius radicatæ eorum actionem eludat.

C U R A T I O.

Cum eo tendere debeat generalis ulcerum curandi ratio ut humorum acrimonia quæ ex miscelâ puris cum sanguine proficiscitur demulceatur restituaturque nativum sanguini balzatum. Patet id præcipuè agendum in ulcere narium quod cæteris quibuscumque ulceribus sanandis competit, quapropter sectâ venâ si necesse sit ad dolorem compescendum, & inflammationem labrorum ulceris præcavendam, aut minuendam, præmissâque blandâ catharsi, ut latens imprimis viis saburra evellatur & sanguinis imprimis quibus inficitur partibus depuretur. Diæta imprimis servanda est eaque demulcens ægris præscribenda.

In hunc finem uti oportet cremoribus orisæ, hordei, amygdalatis, lacticiiniis, imò solo lacte pro omni cibo utentur, fassamenta omnis generis, & ea quæcumque humorum motum adaugent, ut exercitia immodica vehementia animi pathemata, indomita venus, vigiliæ, liquores ardentis, imò & vini usus &c.

Tùm quoque symptomatis occurrendum est, si quæ sæviant, nempè adstringentia usurpanda si hæmorrhagia narium adfuerit, si vigeat dolor, narcotica & sic de cæteris &c.

Insuper causæ variæ oppugnandæ sunt quæ

ulceri natales dederunt, vel illud etiam non
fovent, unde investigandum sedulo num ex vi-
nereo, aut scorbutico ulcus narium processerit,
quod si ita sit, his vitiis mederi conveni-
entibus remediis expedit; topica quod
spectat, ea non negligenda sunt, si ulcus ex-
ternum sit, nam in interno vix quidquam pro-
desse possunt, cum ad infimos narium recessus
pervenire nequeant, ea autem pro varia
ulceris naturâ varia adhibentur.

Si ulcus simplex fuerit 1°. detergentibus
abluendum videlicet decocto hordei, aut
plantarum detergentium cum tantillo mellis
rosacei, aut narbonensis, unguento de hy-
perico, cærusâ, lythargito, decoctis variis
ex radicibus tormentillæ, agrimonix, pen-
taphilli, foliis verbenæ, laphati, plantagi-
nis, floribus rosarum rubrarum, balauftiis,
paratis. Quo etiam in casu maximè commen-
dantur aquæ bellilucanæ vel injectæ, vel
inspiratione attractæ, denique si hæc topica
inania fuerint præstat fortiora his adjicere,
nempe plumbum ustum, alumen &c.

Si ulcus crustosum fuerit auferenda est crus-
ta, & emollienda prius butyro non salito,
oleo ovorum, amigdalarum dulcium, vel mel-
le, denique non vi, sed spontaneo naturæ
nisu sublatâ ulcus tractandum modo jam su-
prâ exposito.

Si ulcus inveteratum sit potentiora remedia
tùm detergentia, tum exsiccantia admo-
venda sunt ut decocta vulneraria, aqua alumi-
nosa, aliaque quibus addenda jubent autho-
res varii scharotica quædam, qualia sunt æs
viridè, unguentum apostolorum, ægyptiacum
&c. sic quoque sublimatum corrosivum in
aquâ plantaginis dissolutum laudat RIVE-

RIUS, RONDELETUS auri pigmenti & cynambaris suffumugium PLATERUS aquam viridem ex ærugine æris, & auri pigmento confectam.

Deniquè si ozæna cancrösam adepta fuerit naturam, nullis cedit remediis, iisque potius exasperatur, & si quæ doloris mitigandi causâ convenient, tum maximè anodina & demulcentia inter quæ oleum avorum primas partes tenet.

ARTICULUS VI.

De Sternutatione.

JAM de concitato respirationis motu cui sternutatio accidit juxtâ authorum consuetudinem acturi, in ipso limine monere volumus sternutationem inter morbos annumerandam non esse nisi nimia sit, diuturnior, & à causâ manifestâ ac levi oriatur, ut ab inspirato tabaco helleboro, aliisque membranam pituitariam leviter irritantibus, à calore solis, aere frigidiori, si morborum declinationi, si convalescentiæ, si morbis etiam ipsis adhuc in statu vigentibus in quibus natura veluti oppressa est, superveniat, ad partum faciendum, ad fœcundinas expellendas, ad sedandum singultum, aut è morborum catalogo excludendam, aut pro salutari symptomate habendam esse fatendum est.

Quamobrem sternutationis nomine hic intelligimus celerem hanc, violentam, & sonoram expirationem post magnam inspirationem subito factam quæ nimia & frequens diu-

turna à gravi narium irritatione oriunda quâ natura causam morbificam in naribus latentem conatur excludere.

Quamvis autem instrumenta respirationis ad hunc motum inordinatum peragendum sola efficienter concurrant, quemadmodum & in tulli, oscillatione, nihilominus tamen sternutationem inter narium morbos recensere juvat ob vitium membranæ pituitariæ sine quo provocari minimè potest.

D I F F E R E N T I Æ.

Quoniam sternutatio alia sola invadit absquè ullo alio præcedente morbo, alia aliis morbis succedit, iisque adjungitur; prior idiopatica, posterior symptomatica dici potest. Rursus institui posset sternutationis differentia ratione causæ, nunc enim ab externis causis, nunc ab internis producitur.

C A U S Æ.

Quoniam ad sternutationem requiritur, ut consequenter ad magnam inspirationem fiat exspiratio subita, vehemens, ac sonora, uti modo dictum est, sequitur statim causam ejuscè motus proximam consistere in celeri, validaque musculorum expiratoriorum contractione quâ copiosus aer è pulmonibus expulsus varias in palato, internâque nasi cavitate collisiones patiens strepitum excitat, verum de hujusmodi causâ parum solliciti mortificam alteram licet remotiorem examinare placet quæ in naribus residet, & ad quam potissimum attendendum est ut inordinatus iste motus cohibeatur; talis autem causa est

narium irritatio ut liquet ex inductâ pluma in nares, ex insufflatis, aut inspiratis medicamentis acerbis, eribinis scilicet, vel sternuatoriis quorum irritationem sternutationis motum sequi paulò post neminem latet, inde inferitur sternutationem per consensum nervorum fieri, & ex lymphatico oriri spirituum influxu in nervos musculis inspiratoriis proficientes, quibus validè contractis uberrima aeris copia intrâ pulmones recipitur, mox velocissimè subsequente valido expirationis motu emittenda ad hoc ut ea quæ membranam narium sensu exquisito prædictam stimulant fores educantur, paria sympathiæ habemus exempla in tussi, pandiculatione, oscillatione; aliisque motibus simpaticis.

Quæcumque igitur membranam pituitariam irritare valent causæ sternutationis censendæ sunt, hæ autem sunt vel externæ vel internæ, inter externas numerantur sternuatoria aciora, qualia sunt helleborus, pyretrum, euphorbium, aliaque plurima, præsertim si immoderatus sit eorum usus, internæ verò sunt ea quæcumque membranam tendunt pituitariam, eamque reddunt impressionibus aeris inspirati suspiciendis aptiorem, hinc est cur in corysâ obstructis vasibus muccum excernentibus, compressisque vasibus sanguiferis sternutatio per sæpè contingat. Hinc similiter ob majorem & quasi phlogodeam prædictæ membranæ tensionem, sensumque acutiorem sternutatione solent febricitantes affici; cæteræ causæ remotiores ex iis quæ jam superius dicta fuerunt de corysâ vel ex iis quæ ad inflammationis theoriam pertinent, repetantur.

SIMPTOMATA.

1°. Capitis dolor, sternutationis continuæ ac morbosæ comes est, tum quia sanguis stagnat in cerebro, ob eandem causam ob quam retinetur in membranâ narium, eamque irritat, sicque vehementer capitis vasa & dolorificè distendit, tum quia ex concitato spiritu reditus sanguinis à cerebro ad cor inhibetur, cumuloque sanguine aggravatur cerebri substantia, atque hinc est cur epilepsiam cæterosque affectus sternutatio persæpè prænuntiet.

2°. Sternutatio à causâ internâ nempè ab hærentibus in membranâ pituitariâ humoribus, quandoque producitur, quibus congestis comprimendæ sunt glandulæ mucinariæ secretioni dicatæ, ejusdemque liquidâ intercipiendâ secretio, sed ex præpeditâ mucinæ secretionem gravedo debet excitari, uti suo loco dictum est, ergò sternutatio à causâ internâ oriunda gravedine stipabitur, quod profectò experientiæ consonum est, quâ constat catharum sternutamentum antecedere.

3°. In sternutatione assiduâ debilitantur vires, tum quod ex vehementi pectoris concussionem, validâque contractionem musculorum expiratoriorum magna fiet spirituum dissipatio, tum quod interturbato sanguinis per pulmones circuitu cordis, & arteriarum pulsationes langueant.

4°. Aer in sternutantibus cum sono & impetu ejicitur, validasque patitur collisiones in narium lateribus quæ idcirco violenter concutit, quod fieri nequit quin vasa membranæ pituitariæ distraherentur, ac distracta

rumpantur, contentumque sanguinem effundant; hinc narium hæmorrhagia.

5°. Sternutantis abdominalia viscera subito multumque comprimunt, sed ex hac subitaneâ, validâque compressione intestina, cæteraque abdominis viscera obicem in inguinibus, umbilico factum augere debent, ergò in varicosis tumor sternutando increfcet.

6°. Deniquè celeri expirationis motu sanguis in pulmonibus conclusus ad cor per ramos venæ pulmonalis incredibili cum velocitate pulsus eos prætergredi non poterit, & ad ejusdem venæ truncum totum perducitur, hinc hæerere cogetur in pulmonum substantiâ, undè non mirum si pulmonum, & pectoris morbis adeò infesta sit sternutatio frequens.

DIAGNOSIS.

Sternutatio per se patet, distinguitur à tussi quæ sonora est ac vehemens exspiratio; quod sonus diversus sit, atque ex palato & ore in tussi prodeat, secus in sternutatione strepitus in naribus excitentur, interrogato ægro idiopathicam à symptomaticâ hæud ægrè dignosces. Similiter an à causis externis sternutamentum oriatur designat causarum externarum præsentia, absentia verò earundem & signa vitiis narium propria causas internas esse arguunt.

PROGNOSIS.

Sternutatio morbosa in genere non est periculosa per se, quia nec gravibus stipari solet symptomatis, nequè functiones multum lædit, imò salutarem quandòque esse docet experientia videlicet. 10. In apoplexiâ, aliis

que soporosis affectibus quatenus spirituum influxum majorem advocat, concussioque nervoso systemate cerebrum ab infarctu liberatur, atque hinc est cur sternutatoria profint ad quemcumque soporem præter naturalem excutiendum.

2°. Eodem ratione in affectione histericâ mulierum quæ dum jacent veluti mortuæ sternutando reviviscunt.

3°. In partu difficili, & secundinarum retentione, quia subito contractis musculis abdominalibus, præssioque utero fætus & pluentæ exclusio promovetur, undè ait hypocrates aphor. 35. sect. quinta mulieri uteri strangulationem patienti, aut difficulter parienti, sternutatio superveniat *bonum*.

4°. Denique in convalescentiâ, imò & in ipso morborum statu, quia non modò indicat naturam parum opprimis, quin potius vires vel resectas, vel adhuc satis constantes esse.

Interim tamen aliquandò nocet 1°. in plethoricis, & in morbis pulmonum pleuritide nimirum, & peripneumoniâ, quia ex violentâ, subitâque pectoris constrictione metus est ne ingurgitentur adhuc magis vasa sanguifera præsertim pulmonis & pleuræ; sicque ulterius distracta, & copiosiori sanguine turgida magis inflammentur.

2°. In herniosis propter adauctam partis affectæ angustiam denique si diuturnior fuerit, & immodica vires frangit, cephalalgiam producit, & narium hæmorrhagiam quæ quidem symptomata possunt mala multò adhuc graviora accersere.

CURATIO.

Eo potissimum versatur sternutationis curatio ut irritatio membranæ pituitariæ tollatur,

quod ut fiat inquirendum est statim an causa interna sit, vel externa.

1°. Si causa externa sit illa removenda est quam primum, quo peracto si non desinat sternutatio mitiganda est inducta narium irritatio oleosis ac demulcentibus, nempe oleo amigdalorum dulcium sine igne parato, oleo olivarum recenti, oleo rosaceo, violaceo, mucilagine seminum psilli, aut cydoniorum, aqua rosarum extracta, butyro non salito, lacte dulci, ac tepido, aliisque similibus in nares introductis, vel laxanda membrana narium excepto aquae tepidae, vel alicujus decocti emollientis odore.

2°. At verò si causa intus lateat, prout varia est, varia institui debet medendi methodus, nam si sternutatio febris symptoma sit, si curata febre discutiatur, si à caharro, aut ulcere narium producat, tunc ea profunt medicamina quae in corysae aut osenae curatione proposita sunt, verbo dicam quoties à quacumque causâ internâ augetur tensio membranæ pituitariæ, ejusque vasa ingurgitantur, evacuantia, venæ sectio scilicet & cathartica mira præstant, non neglectis interim topicis prædictam membranam laxantibus, ejusque irritationem compescentibus supra enumeratis.

CAPUT IV.

De morbis linguae.

Constat ex anatome linguam partim esse musculosam plurimis confectam papillis

nerveis, ac prominentibus quæ tum motu suo loquelæ, cibus in ore huc illucque volutandis, exprimendo salivali liquido ac deglutitioni masticorum alimentorum inseruit, tum apicibus suis nerveis saporum corporum impressionibus suscipiendis potissimum mancipatur. Hinc liquet plurima recenseri posse linguæ vitia, seu totidem morbi in quibus varix enumeratæ functiones læduntur, verum cum ex iis alia pertineant ad thoracis morbos ut angina, alia ad morbos abdominis ut cibi fastidium, ex consueto silebimus, & caput istud duobus dumtaxat articulis complectemur in quorum primo acturi sumus de linguæ tumoribus, in secundo de linguæ paralyfi.

ARTICULUS I.

De variis linguæ tumoribus.

Lingua non secus ac cæteræ corporis partes multiplici tumore præternaturali quandoquæ afficitur, inflammatione nimirum, erysipelate, œdemate, schirro, aliisque sæpè invicem complicatis, prout vel sanguis, vel lymphæ, vel utraque simul ejus in contextu hærent, & cumulantur, verum cum eorum tumorum æthiologia ad Chirurgiam spectet, in ejus inquisitione tempus contere nec vacat, nec libet, quippè quæ in tractatu chirurgico, vel ex his quæ supra dicta sunt de morbis aliorum organorum externorum facile possit repeti.

DIFFERENTIÆ

DIFFERENTIÆ.

Horum tumorum eadem sunt ac cæterorum qui in aliis partibus suboriuntur differentia, adeoque has, ne actum agamus, præmittendas censemus.

CAUSÆ.

Plurimæ sunt causæ peculiæ quibus in hæc parte tumor exurgat nempe.

1°. Morbus linguæ tum inter masticandum ut belluonibus contingit qui præ nimiâ edacitate celerius manducantes linguam inscii & imprudentes convulnerant, tum ex spasmō mandibulæ inferioris dum lingua eversa est, ut epilepticis paroximi tempore contingit, qui dein post insultum nedum expeditè loqui valent, quia potius ore læso verba frangere necesse habeant.

2°. Nimiâ hidrargirofi ut olim frequenter exponebantur lue venereâ infecti quibus totum corpus primâ vice inungebatur, vel ut adhuc dum experiuntur nonnulli quibus mercuriale unguentum nullo intermissio die adhibetur.

3°. Usus venenatorum corporum putà fungorum quorundam vel plantarum quæ vi corrodingi prædita sunt ut sunt thitimalus, matis urens, serpentaria &c.

5°. Deniquè morsus venenosorum animalium viperæ, scorpionis &c. quarum quidem omnium causarum agendi modus, vel paululum attendentibus patet, hoc unum adjicere hic juvat, si GALENO fides adhibenda sit, nimirum linguam ad prodigiosam mag-

nitudinem aliquandò perducì quæ nequè ad ullum tumoris genus revocari, sed ex major dumtaxat linguæ præ cæteris partibus accretione oriatur, cum laudatus Author asserat tumorem increvisse absque ullo doloris sensu, absque renitentiâ, vel mollitie, nequè œdematis, schirri, erysipelatis, vel phlegmonis speciem retulisse, portentosa autem hæc linguæ moles facilè concipitur supponedo laxitatem vasorum ex quibus lingua contexitur, quâ appellentibus humoribus cedunt, & expanduntur.

SIMPTOMATA.

Præter symptomata aliis aliarum partium communia quibus explicandis supersedemus, nonnulla sunt linguæ tumori propria.

1°. Impedimenta loquelæ cum enim ut vox articulata reddatur debeat aer expiratione pulsus beneficio linguæ ad varias palati partes solidas allidere, tremulosque, ac vibratorios motus edere planum est, si linguæ tumor ejusdem motui obstiterit, loquelam perfici nequaquam posse.

2°. Ex eodem fonte petitur deglutiendi difficultas, nam quantum ad ciborum deglutationem conferat linguæ retractio neminem fugit.

3°. Ut alimenta ritè mastificentur in ore debent ibidem volui, ac revolvi, dissolvi à salivali liquido, & subindè dentibus intermixta eorum actioni quasi prælo iterato subjici, sed impedito propter tumorem linguæ motu nec saliva ubertim exprimi è salivalibus glandulis, nec in ore possunt volutari alimenta, & dentibus comminui, ergò in linguæ tumoribus

læditur masticatio.

4°. Hinc dejectionem alimentorum in ventriculo minùs benè perfici consequens est. Cum masticatio coctionis principium sit, aut saltem necessaria ad coctionem præparatio.

5°. Jàm si lingua prætermodum intumescat, constrictâ laringis rimâ liquet aerem per tracheam arteriam in pulmones difficilè ingressurum, undè suffocationis periculum.

Demùm cum in tumoribus linguæ inflammatoriis degustata alimenta, vel alioquin euchima, & per se grati saporis nerveas linguæ papillas magis tensas non blandè, sed molestè & graviter afficiant, debent ingratum saporis sensum inducere, undè ciborum accersio, seu fastidium.

DIAGNOSIS.

Linguæ tumor simplici inspectione patet, qualis sit ejus natura ex signis frigidum aut calidum tumorem denotantibus est evidens, causæ deniquè ab adstantibus investigandæ.

PROGNOSIS.

Tumores linguæ in genere magnam ægris molestiam afferunt, quod ut dictum est, & loquelæ & masticationi non parum afficiant, speciatim verò varianda est eorum prognosis, tum pro varia tumorum naturâ tum pro eorum magnitudine.

1°. Si œdematosi sint faciliùs curantur, si inflammatorii aut exulcerati dolorem, febrem, vigilias pertinaces, aliaque gravia inferant symptomata periculosi sunt, si schirrosi, lividi, acriter dolentes, canceri naturam inducant insanabiles censentur.

2°. Si tumor parvus sit nullus est momenti
 fin autem nimius multum portendit pericu-
 lum ob læsas linguæ actiones, & præsertim
 ob imminentem suffocationem.

CURATIO.

Si lingua tumore calido, plegmone nimi-
 mirum, aut erysipelate afficiatur præmissis
 diætâ tenui, & venæ sectione plus vel minus
 repetitâ pro exigentiâ morbi purgandum cor-
 pus catharticis levioribus, atquè os gargarif-
 matis abluendum, quibus humores hærentes
 resolvantur. In hunc finem decoctum hordei
 cum melle rosaceo, & tantillo aquæ vitæ
 usurpari solet, vel vinum tepidum aut si-
 milia.

Sin verò aut œdemate aut schirro laborave-
 rint misso in antecessum usu aperientium ad-
 hibeantur topica quæ his tumoribus resollen-
 dis competunt ex chirurgiâ depromenda,
 tandem si tumor canerosus sit, tam internam
 quam externam therapciam eludit, ideòque
 sola palliativa cura convenit ad ægrorum vi-
 tam quoad fieri potest protrahendam.

ARTICULUS II.

De linguæ paraliysi

DOcet structura linguæ anatomica ambos
 quinti paris nervorum ramos totidem-
 que ex novi pari deductos ad linguam pertin-
 gere qui linguæ sensui, ac motui perficien-
 dis destinantur dum autem utræque, nerveæ-

que propagines spirituosum liquidum ubertim recipiunt, & linguæ ejus musculis indefinenter suppeditant, dum insuper nihil aliud in palato, ac cæteris vicinis linguæ partibus spirituum distributioni afficit sensus & motus linguæ naturaliter exerceatur, secus verò si lingua tumore aliquo affecta sit ut supra dictum fuit articulo 1°. Si ranula sublingua ejus motum impediat, si amigdalæ tumeant, si doleant, gingivæ inflammentur, exulcerentur ut in ædotalgiâ ptialismo, scorbuto, si lingua aphilis, seu ulcusculis plurimis deturbetur, vel si fremulo longiori inferioribus palati partibus annectatur, vel deniquè si nervi linguales paralytici fiant futurum necessario est ut sensus motusque linguæ exercitium labefactetur. Verùm singula hæc vitia sigillatim exponere consilium non est, solius linguæ affectionis hic satagimus quæ nervorum lingualium resolutionem sequitur, & paralytim constituit, ut potè quæ à cæteris læsionibus multum discrepant.

Quoniam verò per paralytim in genere nihil aliud intelligimus quam abolitionem, vel imminutionem notabilem motus, aut sensus, aut utriusque in parte vivente, & laxatâ, sequitur illicò linguæ paralytim consistere in abolito vel præternaturam imminuto sensu linguæ, vel ejus motu, vel utroque simul, cum ejus laxitate.

Quocircà monitum volumus nos vitiati linguæ sensus æthiologiam consultò prætermittere quia affectus inde oritur, nempe fastidium cibi qui inter abdominales morbos à practicis recensetur, atque de abolito dumtaxat, vel omninò præpedito loquelæ exercitio acturos.

DIFFERENTIÆ.

Linguæ paralyſis hoc ſenſu ſpectata dividi ſolet in perfectam, & in imperfectam; perfecta ea eſt in quâ motus penitus aboletur: imperfecta ea eſt in quâ idem motus notabiliter tantum minuitur.

CAUSÆ.

Linguam ſuis gaudere muſculis compertum eſt, quibus variè jactatur in ore, aeremque expirando, motitando diverſas voces exprimit. Hi muſculi per nervos qui ex quinta pari proficiſcuntur, cauſam efficientem motus videlicet liquidum aereum recipiunt inflandis eorum veſiculis apprimè idoneum undè ſtatim eos muſculos linguæ movendæ impares fieri, ſi nervi hiſ perſpicientes reſecentur, obſtruantur, laxentur, comprimantur alio quocumque modo anguſtentur, ſectio ergò, obſtructio relaxatio, vel compreſſio nervorum lingualium cauſa proxima linguæ paralyſis futura eſt. Inſtrumentis acutis, & vulnerantibus debetur nervorum ſectio quæ cauſa omninò eſt, nec niſi unicum ejusdem extat apud AVICENAM ità referente RIVERO exemplum in homine quodam cui poſt cucurbitulæ applicationem occipiti altiùs ſcarificato linguam reſolutam fuiſſe prælaudatur, author teſtatur.

Cæteræ verò cauſæ frequentiores ſunt laxitas aut compreſſio eorumdem nervorum quæ fiunt aut in ipſâ origine hoc eſt in cerebro, vel in progreſſu; vel in ipſâ linguâ obſtruuntur nervi à materiis craſſis lymphaticis fibro-

sis quæ unâ cum spiritibus aereis sequestrantur, quæque vel hærebunt in fibris cerebri medullaribus, vel dein progrediendo per nervos, & majorem crassitiem contrahendo juxta nervorum longitudinem aut in ipsâ linguæ substantiâ obturaculum efficient, hinc materiarum crassiorum secretioni favent, tum dissoluta sanguinis crasis quæ tales suppeditat glandulis corticalibus lymphæ particulas, tunc glandularum prædictarum laxitas, & dilatatio nimia; hæc ergò omnia quæ sanguini dissolvendo conferunt ex sex rerum non naturalium abusu depromenda, similiter ea quæ laxare valent glandulas cerebri ac nimium diducere, hæc inquam, omnia nervos linguales obturando linguæ paralysem remotè producent, laxitas nervorum produci debet ex duplici fonte, vel 1°. Ex eo quod illi imminuto spirituum fluxu concidant, vel 2°. Ex eo quod eorum textus seroso latice imbibatur, minuetur fluxus spirituum vel cohibitâ eorum secretionem, à causis cerebrum comprimentibus ut in morituris, syncope affectis; aut passione histericâ, caroticis, catalepticis, apoplecticis, comatosi, vel tumorem in progressu nervorum lingualium, aut in ipsâ linguâ enatis, serum pariter fibrillas nerveas perfundet iis omnibus quæ lymphæ progressivo motui officiant, & œdematosum tumorem parere possunt ex œdematis theoriâ repetendis, comprimentur deniquè iidem nervi vel in cerebro si sanguine infarciuntur causis circularem ejus motum inhibentibus, ut itâ, terrore subitaneo, vel vehementibus animi pathematis, nimia doli narcoticorum, cæterisque causis quas in exponendâ appoplexiâ recensibimus, vel in spiritu obortis.

SIMPTOMATA.

1°. Pro majori aut minori obstructionis, compressionis, aut laxitatis gradu minuitur vel penitus intercipitur fluxus spirituum in linguâ, ergò abolendum omninò vel minuendum motum linguæ consequens est, inde loquela nunc tardius fiet, aut difficilius, nunc verò prorsus abolebitur, seu perfecta, vel imperfecta futura est.

2°. Ex verbis, ac nominibus, imò ac litteris alia aliis difficilius exprimuntur, quia alia simplici, alia verò magis compositâ, & multiplici linguæ motione indigent, ut distinctè enuntientur; in imperfectæ ergò linguæ paralisi si ægri quasdam voces, ac litteras satis liberè, alias verò difficilius & ore pronuntiabant.

Distinguenda tamen hæc loquendi difficultas à nativâ quorundam balbutie qui vel hæsitantes verba proferunt, ac priorem eorum syllabam sæpius repetunt, vel qui litteras quasdam enuntiatur difficiles, ut est littera R aut L, malè proferunt, aut pro simplici litterâ S duplicem eadem S loquendo adhibent. Quæ quidem vitia dependent, vel à depravatâ linguæ, aut ejus musculorum conformatione nativâ, vel à linguæ crassitie, longitudine nimiâ, brevitate, aut extremitatis ejusdem ad hæsiōne, nullamque supponunt labem nervorum.

3°. Sufflaminato linguæ motu remanebit gustus si rami ex novo pari oriundi vitii expertes fuerint, secus autem uterque simul & sensus & motus linguæ vitiabitur.

4°. Cum linguæ motus voluendis in ore ali-

mentis, iisdem quo deglutiendis inserviat, patet luce clarius masticationem, & deglutitionem in hoc affectu lædenda.

50. Demum si paralysis oriatur à cerebri vitio cæteras functiones animales labefactari necesse est, ob compressionem notabilem cæterorum origini illatam.

DIAGNOSIS.

facile dignoscitur linguæ paralysis tum ex eo quod ægri qui antea voces aptè proferebant, vel non loquantur, vel loquendo balbutiant, tum ex ademptâ masticandi, & deglutiendi libertate, an perfecta sit, vel imperfecta ex abolitione, vel imminutione motus linguæ; & præpeditâ omninò, vel difficili loquelâ cognoscitur.

Vitium cerebri in causâ esse judicatur læsione cæterarum functionum animalium, secus verò tum earundem functionum integritas, tum antecedentia nervos extra cerebrum laborare significant.

PROGNOSIS.

Linguæ paralysis quæ apoplexiæ, caro, lethargo, catalepsi, aliisque affectibus soporosis supervenit, multum portendit periculi, & eorum affectuum recidivam minatur, quia vitium cerebri difficile tollitur, & semel sublatum vel levi de causâ renovatur, contrariâ ratione facilius curatur, si nullum præcesserit, aut comitetur vitium cerebri, cæteræque functiones animales ritè exercentur, perfecta imperfectâ, inveterata recentî periculosior ob majorem in illâ quam in hac causæ morbificæ energiam; indè etiam est quod linguæ paralysis in quâ sensus simul &

motus pereunt, gravior sit illâ in quâ motus tantum aboletur, deniquè magis periclitantur senes quam juvenes, quia vaso in illis sunt minus elastica, & humores magis affecti, in his verò majus est robur solidorum, & sanguis belzamicus.

CURATIO.

Ad curandam linguæ paralyfim videndum statim an cerebrum afficiatur, nec ne, si primum eadem therapeia convenit qualem in appoplexiâ, & paralyfi quæ sunt interni capitis morbi si secundum hoc est si illibato cerebro soli nervi lingualis vitientur, quod quidem etiam si accidat raro, nonnunquam tamen observasse se *forestus* & *sennertus* asseverant, hinc præmissâ sanguinis missione è brachio evacuandi causâ, ex pede ad revellendum, ex venis raninis ad derivandum, purgato quoque corpore catharsi, & emeticis ut primæ viæ expurgentur plurima profunt medicamina quæ partem roborant laxatam, & humores in linguâ hærentes resolvere valent, quem in finem topicis utendum masticatoriis præsertim, & gargarismatis; masticatoria ea pyrethro, nicotianâ, semine synapi, pipere, gingibere; aliisque; conciliantur gargarismata, ex decocto plantarum aromaticarum in æquis vini, & aquæ partibus quibus addi potest sal ammoniacum, vel ex succo salviæ, & betonicæ additis castoreo, nuce moschatâ & similibus; quæ non modo linguam potenter irritando vasorum elaterem exsuscitant, verum etiam salivarem humorem uberius exprimendo linguæ impedimenta reserant, in

eundem scopum concludunt cucurbitulae dorso
aut capiti admotae vel cauteria posticae cer-
vicis parti applicata quae per saepe feliciter suc-
cessisse testantur practici celeberrimi.

FINIS.

ERRATA

- P** AGE 3 lig. 25 exerscentia lisez exrescentiæ
Pag. 7. lig. 15 intesperfus leg. interspersus
Pag. 8 lig. 15 acumulato leg. accumulato
Pag. 17 lig. 26 deficiente leg. deficiente
Pag. 25 lig. 8 fistuloso leg. fistuloso
Pag. 25 lig. 11 illæta leg. illata
Pag. 25 lig. 12 intercudit leg. intercludit
Pag. 24 lig. 7 turbeculum leg. tuberculum
Pag. 26 ultima remdiorum leg. remediorum
Pag. 29 lig. 4 de fistulæ leg. de fistula
Pag. 30 lig. 22. papula leg. papila
Pag. 35 lig. 30 semirculariter leg. semicirculariter
Pag. 37 lig. 15 nictibus leg. ictibus
Pag. 60 lig. 18 puriter leg. pariter
Pag. 71 lig. 8 exficcenter leg. exficcentur
Pag. 72 lig. 20 candicantium leg. candidantium
Pag. 76 lig. 26 latens leg. latentes
Pag. 80 lig. 11 temediis leg. remediis
Pag. 82 lig. 26. selerotidis leg. sclerotidis
Pag. 85. lig. 27 graviore leg. graviora
Pag. 87 lig. 18 atrinet leg. attinet
Pag. 94 lig. 23 solus leg. solius
Pag. 97 lig. 16. sine leg. sive
Pag. 97 lig. 17 specilli leg. specillis
Pag. 100 lig. 11 circulatians leg. circulationis
Pag. 105 lig. 4 mulgo leg. vulgo
Pag. 106 lig. 27 vivinis leg. vicinis
Pag. 108 lig. 23 obsunitatem leg. obscuritatem
pag. 109 lig. 4 amaurfis leg. amaurosis
Pag. 114 lig. 31 lardeutium leg. ardentium
Pag. 137 lig. 8 soles leg. solet
Pag. 142 lig. 3 affliciantur leg. afficiuntur
Pag. 142 lig. 8. lecto leg. lecto
Pag. 143 lig. 22 ob abjectis leg. ab objectis
Pag. 145 ultima pulsar leg. pulsant
Pag. 147 lig. 2 ptecedere leg. procedere
Pag. 175 lig. 12 videarnur leg. videatur
Pag. 179 lig. 32 obfactus leg. olfactus
Pag. 186 lig. 6 paris leg. puris
Pag. 191 lig. 8 immedirte leg. immediate

De ptherigio	p.	2
De Anchiope	p.	13
De oegilope	p.	21.
De fistulā taurynali	p.	29.
De Epiphora	p.	37.
De Inanthide	p.	44.
De Nhyade	p.	49.
De ophthalmiā	p.	53.
De phlictanis	p.	52.
De Albugine	p.	59.
De ueribus corneae	p.	76
De hypopyo	p.	82
De Myopia	p.	87
De visu senili myopia contrario	p.	93
De catharacta	p.	97
De Amaurosi	p.	108.
De Sorditate et gravi auditu	p.	118
De sonitu aurium	p.	137.
De dolore aurium	p.	151.
De inflammatione aurium	p.	160
De ulcere aurium	p.	167
De Coriza	p.	178.
De haemorrhagiā narium	p.	183

De Polypo narium	p 196.
De fetore narium	p. 208.
De ulcere et ozenā	p 213.
De Stermutione	p. 221.
De Morbis Linguae	p 227.
De variis Linguae tumoribus	p 228.
De Linguae paralyxi	p 232.
<u>finis</u>	

